

A close-up portrait of an elderly woman with short, wavy grey hair and red-rimmed glasses. She is wearing a pink and white horizontally striped shirt under a white quilted vest. The background is dark and out of focus, showing some indistinct shapes.

Kuopion
Vanhusten-
kotiyhdistys ry

50 v.

Kääkeehän peremmälle

Anna-Liisa
Pekkarinen

Kääkeehän peremmälle

KUOPION VANHUSTENKOTIYHDISTYS RY 50 VUOTTA

Anna-Liisa Pekkarinen

Kannessa: Anni Raatikainen,
Mäntylän asukas

ISBN 978-952-94-1980-7 (sid.)
ISBN 978-952-94-1981-4 (EPUB)

Kustantaja: Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry

Kirjoittaja: Anna-Liisa Pekkarinen

Graafinen suunnittelu ja taitto: Akiola-Media Oy

Paino: Offsetpaino L. Tuovinen Ky, Kuopio 2019

Sisällysluettelo

Saatteeksi	7
Puheenjohtajan tervehdys	9
Vanhustyön keskusliiton tervehdys	11
LUKU 1: 1800-luvulta 1960-luvulle – vaivashoidosta lakisääteiseen vanhustenhuoltoon	13
LUKU 2: 1960-luvun asuntopulan myötä Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry perustetaan	27
LUKU 3: 1970- ja 1980-luvuilla toiminta etsii muotojaan – rakentaminen alkaa	33
LUKU 4: 1990-luvulla palvelutalorakentaminen käynnistyy	59
LUKU 5: 2000-luvulla modernia vuokratalorakentamista	87
LUKU 6: Yhdistyksen rakentamisen hinta ja laatu hämmästyttävät	107
LUKU 7: Asukaspalvelu toiminnan ydin	117
LUKU 8: Hyvään asumiseen kuuluu viihtyminen	123
LUKU 9: Asukkaiden elämää	133
LUKU 10: Yhteistyökumppaneina ARA, RAY ja Vanhustyön keskusliitto	139
LUKU 11: Miltä tulevaisuus näyttää?	145
LIITTEET	156
LÄHTEET	159

MÄNNISTÖN kaupunginosa
1960-luvun alussa. Keskellä
kulkee Lönnrotinkatu. Nykyiset
Kuopion Vanhustenkotiyhdis-
tyksen talot ovat rakentuneet
kuvan vasempaan yläkulmaan
entisestä Männistön koulusta
vasemmalle.

Kuva: Karhumäki / KUHMU

Saatteeksi

Väestön ikääntyminen maailmassa on nopeaa. 1900-luvun alussa maapallolla oli vain noin prosentti väestöstä yli 65-vuotiaita. Vuonna 2050 joka viides ihminen maailmassa on yli 65-vuotias, mikä tarkoittaa 2,5 miljardia ihmistä.

Suomi sijoittuu vanhenemiskehityksessään EU:n keskitasolle, mutta tulevaisuudessa Suomi on kuitenkin yksi nopeimmin vanhenevia, kehittyneitä maita koko maailmassa. Suomalaisten ikäpyramidi on jo pitkään ohentunut alhaalta ja vahvistunut ylhäältä. Kasvu johtuu lasten lukumäärän vähenemisestä ja pidentyneestä elinajasta. Suomessa, kuten useimmissa OECD-maissa, väestön ikääntyminen on yksi merkittävimmistä pitkän aikavälin yhteiskuntapolitiikan haasteista. Tilastokeskuksen ennusteiden mukaan yli 65-vuotiaiden määrä Suomessa nousee vuoteen 2030 mennessä lähes 1,5 miljoonaan. Asumisessa se tarkoittaa, että jopa miljoona asuntoa Suomessa olisi saatava ikääntyneiden asumiseen soveltuvaiksi, turvallisiksi ja esteettömiksi.

Ikääntyvistä ihmisistä käytetään sanaa vanhus tai seniori, tai pelkästään ikääntynyt. Kaikkien hyväksymää määritelmää sille, milloin vanhuus alkaa, ei ole, koska tilastollinen ikääntymiskäsitys ei ole ainoa tulkinta vanhuudesta. Tilastollisesti Suomessa ikääntyneiksi luokitellaan 65 vuotta täyttäneet henkilöt, koska 65 vuotta on yleinen eläkeikä. Toimintakykyyn perustuva ikääntymiskäsitys määrittää vanhuuden alkavaksi vasta 75 vuoden iässä, ja vain joka kolmas 70–74-vuotias pitää itseään vanhana. Seniori-sanalle ei gerontologian professori Marja Jylhän mukaan ole muuta määritelmää kuin että seniori on vanhempi ja kokeneempi kuin joku muu. Senioriuteen sisältyy ihmisen moninaisuus ja erilaisuus iän kasvaessa.

Laitosmuotoisen pitkäaikaishoivan kalleus on pakottanut kehittämään uudenlaisia ratkaisuja vanhushoivaan. On alettu puhua hoivatakuusta ja ikääntyneiden oikeudesta saada hoivaa niin laitoksessa kuin kotona. Siksi on alettu tukea vanhan ihmisen selviytymistä omassa kodissaan tarjoamalla palveluita tai rahaa niiden ostoon sekä rahallista tai henkistä tukea omaishoitajille.

Erilaisten seniori- ja palveluasuntojen määrä nousee runsaasti ikäväestön kasvaessa. Vanhusväestölle asuntoja tarjoavat Suomes-

Erilaisten seniori- ja palveluasuntojen määrä nousee runsaasti ikäväestön kasvaessa.

sa vuokrataloyhtiöt, yhdistykset ja säätiöt sekä yksityiset toimijat. Useimmilla kunnilla ei ole suorassa omistuksessa palvelutalojen lisäksi varsinaisia vanhuksille kohdistettuja vuokra-asuntoja, mutta kunnat tarjoavat ikääntyneille asuntoja omistamistaan vuokrataloyhtiöistä.

Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry tarjoaa kuopiolaisille 65 vuotta täyttäneille senioreille vuokra- ja asumisoikeusasuntoja, jotka on suunniteltu esteettömiksi. Yhdistys on merkittävin senioriasuntojen tuottaja ja ylläpitäjä Pohjois-Savon alueella. Valtakunnallisesti se on alallaan suurimpien joukossa. Yhdistyksellä on asumisoikeustalo mukaan lukien vuonna 2019 yhteensä 550 asuntoa palvelujen lähellä Männistön, Puijonlaakson ja Petosen kaupunginosissa sekä toimintakeskukset Männistön ja Petosen kaupunginosissa.

Kuopion Vanhustenkotiyhdistys on perustettu vuonna 1969 vanhusten asumisesta huolta kantaneiden näkyvien kuopiolaisvaikutajien ja virkamiesten toimesta. Yhdistys on tehnyt vaikuttavaa ja valtakunnallisesti arvostettua työtä paikkakunnalla jo 50 vuoden ajan, kaikkiaan sen asunnoissa on ehtinyt asua tuhansia ikäihmisiä. Rakentaminen jatkuu edelleen alati kasvavan tarpeen vuoksi. Uusin asuintalo Honkakoti valmistuu Männistöön Melankatu 15:een syksyllä 2019.

Yhdistys on keskittynyt asuntorakentamiseen ja -vuokraamiseen ja kiinteistöjen ylläpitoon. Palvelujen tuottamisesta se luopui vuonna 2008. Kaupunki, yksityiset palveluntuottajat ja vapaaehtoistoimijat huolehtivat asukkaiden hoiva-, ruoka-, kuntoutus- ja virkistystarpeista. Yhdistyksessä työskentelee vakituisesti kolme toimihenkilöä.

Puheenjohtajan tervehdys

Kädessä on toimittaja Anna-Liisa Pekkarisen kirjoittama historiikki vuonna 1969 perustetun Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry:n 50 vuoden pituisesta taipaleesta. Useat yhdistyksen perustamisessa mukana olleet henkilöt ovat kertoneet omia muistojaan ja kokemuksia perustamiseen liittyvistä tapahtumista.

Tarve yhdistyksen perustamiseen syntyi luonnollisesti siitä, että kasvavassa Kuopion kaupungissa oli tarve rakentaa kaiken kokoisia asuntoja. Yhdistys keskittyi parantamaan vanhusten asuntotilannetta. Keskeinen rooli oli, ja on edelleen, Kuopion kaupungilla, jonka osuus rakennushankkeiden rahoitusjärjestelyissä sekä rakennustonttien kaavoittamisessa on ollut ratkaisevan tärkeä. Ei ole sattumaa, että yhdistyksen yhtenä perustajana ja ensimmäisenä puheenjohtajana toimi silloinen kaupunginjohtaja Eino Luukkonen. Kuopion kaupungin edustus yhtiön hallinnossa sekä luottamusmiesten että virkamiesten kautta on jatkossakin ollut merkittävä.

Historiikista selviää, että yhdistyksellä on tänä päivänä eri puolilla kaupunkia yhdeksän kiinteistöä, joissa asuu noin 600 ikäihmistä. Syyskuussa 2019 valmistuu Männistöön kymmenes osoitteeseen Melankatu 15, jossa on 27 uutta 45–57 m²:n suuruista asuntoa. Vuokrataso yhdistyksen omistamissa huoneistossa on pystytty pitämään varsin kohtuullisena eli 9–11 euron neliöhintaisena.

Koko suomalaista yhteiskuntaa painaa yhteinen huoli syntyvien lasten lukumäärän pienenemisestä. Samanaikaisesti vanhusväestön osuus kasvaa voimakkaasti. Yhdistykselle riittää toimintakenttää myös jatkossa, koska laitoshoido ei voi olla ainoa ratkaisu. Yhdistyksen on paneuduttava myös erilaisten vanhuspalvelujen tuottamiseen nykyisten lisäksi. Tässä ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita kunnat ja laaja järjestökenttä.

Kuopion Vanhustenkotiyhdistys kiittää lukuisia yhteistyökumppaneitaan hyvästä yhteistyöstä, mikä on mahdollistanut yhdistyksen kiinteistöissä asuville kohtuulliset asumisolosuhteet.

Jukka Pulkkinen

*kunnallisneuvos, varatuomari
Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry:n puheenjohtaja*

JUKKA Pulkkinen

Vanhustyön keskusliiton tervehdys

Kaikilla yhteiskunnan jäsenillä, myös ikäihmisillä, tulee olla mahdollisuus osallisuuteen. Jokainen meistä tarvitsee tunteen, että kuuluu johonkin. Että tänäkin päivänä minulla on syy nousta vuoteesta.

Vanhusten hyvinvoinnista ja huolenpidosta puhuttaessa julkinen keskustelu käydään usein pitkäaikaishoivan ja kotihoidon resursseista. Vähemmälle huomiolle jää ikääntyville suunnattujen kotien ja asuinyhteisöjen rakentaminen. Kuitenkin valtaosa ikäihmisistä asuu omassa kodissa elämänkaaren viime metreille saakka. Siksi on merkityksellistä – niin ihmisen kuin yhteiskunnankin näkökulmasta – millaisia koteja rakennamme vanhuksillemme.

Kaikilla vanhuksilla ei ole läheisiä tai he asuvat kaukana. 75 vuotta täyttäneistä yksinäisyydestä kärsii yli kolmannes. Väestön ikääntyessä myös yksin asuvien iäkkäiden määrä lisääntyy merkittävästi. Aitoja kohtaamisia kaipaa elämäänsä jokainen.

Ikääntyneilläkin on oltava mahdollisuus hyvään ja aktiiviseen elämään. Toimintakyvylle on merkityksellistä, että on mahdollisuus harrastaa, liikkua, ruokailla ja rupertella yhdessä. Olla osallisena, tulla näkyväksi omine tarpeineen.

Yksinäisyys on vakava asia. Yksinäisyyden on todettu heikentävän elämänlaatua ja toimintakykyä sekä huonontavan muistia. Yksinäisyys voi johtaa jopa ennen aikaiseen laitoshoitoon tai kuolemaan. Kyseessä on paitsi yksilölle vaikeaa kärsimystä aiheuttava ongelma, myös kansantaloudellinen kysymys. Yksinäiset käyttävät sosiaali- ja terveyspalveluita huomattavasti enemmän kuin muut ikäisensä.

On tärkeää ymmärtää, että vanhuutta on monenlaista. Ikäihmissä on laaja kirjo yksilöitä muun muassa erilaisine kulttuuritaustoineen, tapoineen, arvoineen – ja tarpeineen. Vanhustyötä tekevältä tämä vaatii ymmärrystä, hienotunteisuutta ja kunnioitusta. Ikämyönteinen Suomi syntyy eri ikäisten ihmisten ja päätöksentekijöiden käytännön arvovalinnoista toimivan ja osallistavan arkiympäristön rakentamisessa ja palvelujen suunnittelussa.

Hannakaisa Heikkinen

Kansanedustaja

Vanhustyön Keskusliiton puheenjohtaja

HANNAKAISA Heikkinen

On tärkeää, että myös ikääntyneiden ulottuvilla on mahdollisuus hyvään ja aktiiviseen elämään.

1. 1800-luvulta 1960-luvulle

Vaivaihoidosta kunnalliskoteihin

Entisessä maatalousyhteiskunnassa vanhukset tekivät töitä niin pitkään kuin jaksoivat. Kun he eivät enää kyenneet työntekoon ja osallistumaan perheen elatukseen, perhe ja suku huolehtivat heistä, koska eläkejärjestelmää ei ollut. Vain suurissa tehdasyhteisöissä toimi eläkekassoja jo 1800-luvun loppupuolella. Ne olivat valtioon ja kunnalliseen vaivaihoitoon nähden itsenäisiä. Työväen järjestäytymisen myötä yleistyivät keskinäiseen apuun perustuvat kassat, joilla kustannettiin sairauskuluja, eläkkeitä ja hautauskuluja.

Monet tehtaanomistajat huolehtivat pitkään palvelleista työntekijöistään antamalla näiden kunnan heiketessä jäädä asumaan tehtaan asuntoon tai muuttaa tehtaan vanhainkotiin. Ikääntyvä työntekijä saattoi saada harkinnanvaraista avustusta huoltorahastosta, joita muutamat tehtaat ylläpitivät. Tehdaskassoista vanhin ja kenties tunnetuin oli Finlaysonin puuvillatehtaan työväen sairaus- ja eläkekassa, joka perustettiin vuonna 1846.

Ne vanhukset, jotka eivät kuuluneet näistä mihinkään, joutuivat turvautumaan julkiseen köyhäinhoitoon, joka oli 1800-luvun loppupuolelle asti seurakuntien vastuulla. Kun kuntalaitos syntyi 1800-luvun lopulla, tuli köyhäinhoito kuntien tehtäväksi, mikä tehtävä jatkui kunnilla aina toiseen maailmansotaan asti.

Vuoden 1852 vaivaihoitoasetus oli ensimmäinen asetus, jossa vanhat ihmiset määriteltiin kuuluvaksi eri ryhmään kuin työkykyinen väestö. Ihmisystävälliseksi kuvattu vaivaihoitoasetus vahvisti köyhille oikeuden saada apua seurakunnilta. Apuun oikeutettuja olivat vanhusten lisäksi heikkomieliset ja mielenvikaiset sekä sairaa ja vammaiset.

Köyhäintalot kehittivät ensiksi maatilakunnalliskodeiksi, joissa hoidokit ottivat palkatta osaa työhön voimiansa mukaan ja näin korvasivat saamansa hoidon, ja sitten huoltolaitoskunnalliskodeik-

KUNNALLISKODIN
keittiön arkea.

Vuonna 1922
vaivaistalot
muuttuivat
kunnallis-
kodeiksi.

si. Kunnalliskodeille tyypillisiä olivat suuret yhteishuoneet, joissa asui eri-ikäisiä ja fyysisesti ja psyykkisesti erikuntoisia hoidokkeja. Vanhukset asuivat yhdessä mielisairaiden, sokeiden, kroonisesti sairaiden, luonnevikaisten, kehitysvammaisten, irtolaisten sekä sukupuolitautisten kanssa.

Vuonna 1922 vaivaistalot muuttuivat kunnalliskodeiksi. 1920-luvulta lähtien velvoitettiin jokainen kunta rakentamaan kunnalliskoti tai ainakin liittymään osakkaaksi kahden tai useamman kunnan yhteiseen kunnalliskotiin. Siitä lähtien pyrittiin sijoittamaan mielisairaajat erilleen muista hoidokeista sekä järjestämään kunnalliskoteihin erityiset sairaasostot. Sodan jälkeisinä vuosikymmeninä kunnalliskodeista kehittyi puhtaasti vanhuksille tarkoitettuja vanhainkoteja.

Kuopiossa KYSin tuntumassa oleva Harjulan sairaala tunnetaan vanhastaan huolto- ja hoitolaitoksena; ensin seurakunnan köyhäin- ja työhuoneena ja sitten vuodesta 1879 kaupungin vaivaistalona. Minna Canthin romaani Köyhää kansaa kuvaa vaivaistalon surkeita oloja. Kunnalliskotina Harjula palveli aina vuoteen 1975 saakka, jolloin kunnalliskodin hoitopaikkoja alettiin kansanterveyslakiin perustuen muuttaa terveyskeskuksen sairaansijoiksi. Nykyisessä Harjulan sairaalassa on neljä lyhytaikaisosastoa, saattohoidon tukiyksikkö, poliklinikka ja kolme pitkäaikaishoivaosastoa.

Leväsén kunnalliskoti Leväsellä palveli kunnallis- ja vanhainkotina vuosikymmeniä aloittaen vaivaistalona vuonna 1897. Nykyisin paikka tunnetaan Leväsén palvelukeskuksena. Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen yksi vuokratalo, Leväkoti, rakennettiin paikalleen juuri palvelukeskuksen läheisyydestä saatavien synergiaetujen vuoksi. Leväkoti siirtyi vuonna 2005 Niiralan Kulma Oy:n omistukseen.

Kunnalliskodeista vanhainkoteihin

Ensimmäinen Vanhustenhautokomitea perustettiin 1949, sen tarkoituksena oli edistää vanhusten etuja. Muun muassa asuntokysymyksen ratkaisemiseksi komitea esitti valtion tuella rakennettavia vuokra-asuntoja vanhuksille sekä laitospaikkojen lisäämistä perustamalla uusia kunnallisia ja yksityisiä vanhainkoteja. Komitea näki tarkoituksenmukaisena kiinnittää huomiota vanhainkotien tasoon ja niille asetettaviin vaatimuksiin, joihin lukeutui esimerkiksi sopi-

Kuva: Victor Barsokevitch / KUHMLU

va paikkaluku sekä käytännöllinen ja kodikas rakennus. Kunnalliskodit tuli vielä muuttaa pääasiassa vanhuksille tarkoitetuiksi vanhainkodeiksi. Taustalla oli komitean esitys vanhuksille tarkoitettua kodikkaasta vanhainkodista, pitkäaikaissairaille tarkoitettua sairaskodista ja muille huollettaville tarkoitettua hoitokodista.

Yksityisiä vanhainkoteja oli 51 vuonna 1950, julkisia kunnalliskoteja oli huomattavasti enemmän. Niissä oli yhteensä 18 500 paikkaa, kun yksityisissä vanhainkodeissa oli tuhat. Yli puolet yksityisistä vanhainkodeista oli ruotsinkielisiä ja 80 prosenttia niistä sijaitsi kaupungeissa.

Vanhat kunnalliskodit alkoivat hävitä 1950- ja 1960-luvuilla, jolloin alettiin pyrkiä eroon laitosmaisuudesta ja kiinnittää entistä enemmän huomiota vanhusten yksilöllisiin tarpeisiin sekä asunton viihtyisyyteen ja turvallisuuteen. Uudet ajanmukaiset vanhain-

UKKOKODIN salissa henkilö-
kunta palaveerasi 1900-luvun
alussa.

kodit rakennettiin terveyskeskusten läheisyyteen tai yhteyteen. Kunnalliskodeissa ja vanhainkodeissa oli kuitenkin vielä 1970-luvulla hoidettavana noin 7 300 työikäistä pitkäaikaissairasta.

Kunnalliskoteja tai kunnallisia vanhainkoteja oli vuosikymmenen puolivälissä 420 ja yksityisiä vanhainkoteja 130. Samalla vuosikymmenellä toteutui lopullisesti kunnalliskotien muuttaminen vanhainkodeiksi. Silti joitakin vanhanaikaisia kunnalliskoteja, jo vanhainkodeiksi kutsuttuja, oli käytössä vielä 1980-luvulla.

Kansaneläke toi vanhuuseläkkeen

Vaivashoitoasetusta seurasi vuonna 1923 voimaan tullut köyhäinhoitolaki, joka oli sotien välisen ajan sosiaaliturvan peruslaki. Kehittyneempi sosiaaliturvan muoto, sosiaalivakuutus, saatiin vasta 1930-luvun loppupuolella. Oltiin havaittu, että köyhäinhoidolliset ja vapaaehtoiset järjestelyt eivät riittä turvaamaan vanhusväestön toimeentuloa. Lainsäädännön aikaansaamiseksi oli annettu runsaasti esityksiä, mutta ne olivat kaatuneet maatalousväen ja palkkatyöläisten erimielisyyksiin. Syviä kiistoja aiheuttivat keskustelut siitä, miten ja mihin suuntaan sosiaalivakuutusta tulisi kehittää.

Lopullista kansaneläkejärjestelmän aikaansaamista vauhditti 1930-luvun alun pulakaudesta selviytyminen. Taistelu eläkejärjestelmästä päättyi vihdoinkin kansaneläkelain säätämiseen vuonna 1937.

Laki tuli voimaan vuonna 1939 ja määrittä pysyvästi 65. ikävuoden vanhusväestön määritelmäksi. Vanhuuseläkettä alettiin maksaa asteittain kuitenkin vasta sodan jälkeen 1940-luvulla.

Kansaneläkelain mukainen eläkejärjestelmä ei turvannut kaikkien vanhuusvuosien toimeentuloa, sillä järjestelmän ulkopuolelle jäi suuri joukko ikääntyneitä: kaikki lain voimaantullessa 55 vuotta täyttäneet. Tilanne korjaantui vasta vuoden 1952 vanhuusavustuksilla, ja kokonaan uusi kan-

KUNNALLISKOTIEN arki oli leppoisaa. Henkilökunta ja asukkaat pitivät yhtä.

Kuva: Kalle Jälänne / KUHMU

Kuva: Martti Lähti / KUHMU

KUOPIOON ENSIMMÄINEN VANHAINKOTI 1911

KAIKKI eivät olleet tyytyväisiä kunnallisiin hoitolaitoksiin. Yksityisiä vanhainkoteja oli Suomeen perustettu jo 1800-luvun lopulla. Kuopiossa yksityisen vanhainkodin rakentamista varten perustettiin vuonna 1906 Vanhain Ystävät ry, jonka tarkoituksena oli turvata iäkkäiden naisten vanhuuden päivät etupäässä perustamalla heitä varten vanhainkoteja. Yhdistyksen ensimmäinen vanhainkoti toimi vuosina 1911-14 Kuopion keskustassa Haapaniemenkadulla sijainneessa talossa. Oman talon Vanhain Ystävät ry sai vuonna 1927 Valkeisenlammen läheisyyteen Valkeisenkatu 3:een nykyisen teatteritalon naapuriiin.

Vanhainkodin asukkaiden keski-ikä oli korkea, yleensä 80 vuotta. Kun rakennus kävi vanhustenhoidolle epäkäytännölliseksi ja vanhanaikaiseksi, se lopetti toimintansa 1989. Vanhain Ystävät ry lopetti toimintansa vuonna 2008.

Seuraava yksityinen vanhainkoti Kuopiossa oli myös Valkeisenlammen tuntumaan vuonna 1917 rakennettu Ukkokoti, jonka asukkaina oli nimestä huolimatta myös naisia. Ukkokodin rakennutti Kuopion Vanhainkodin Kannattajain Yhdistys ry Carl Gustaf Grönholmin testamenttaaman omaisuuden turvin. Ukkokoti on historiansa aikana ollut monena, muun

VALKEISENKATU 3:ssa sijaitsi ensimmäinen yksityinen vanhainkoti, joka lopetti toimintansa 1989. Nykyisin kiinteistö toimii asunto-osakeyhtiönä.

muassa sotien aikaan sotasairaala ja myöhemmin sairaanhoito-oppilaitoksen oppilasasuntona. Ukkokodin palvelukotia piti viimeksi yllä Niiralan Palvelukotiyhdistys testamenttivaroilla. Palvelukoti lakkautettiin 2013. Talo siirtyi kaupungille, joka myi sen Rakennusliike Laptille vuonna 2014, joka saneerasi sen korkeatasoisiksi asunnoiksi.

saneläkelaki saatiin vuonna 1956, jolloin laki erotti vanhusväestön omaksi erityiseksi väestöryhmäkseen. Käsitykset vanhuudesta, vanhojen ihmisten avuntarpeista ja avuntarpeiden syistä alkoivat muuttua merkittävästi. Samana vuonna annettiin huoltoapulaki, jonka mukaan vanhuksille voitiin antaa kotiavustusta, ja niin heitä hoidettiin myös yksityiskodeissa.

Lasten velvoite huolehtia vanhemmistaan poistui

1960-luvun yhteiskunnalliset muutokset heikensivät kuitenkin vanhusten muuten kohentuvaa asemaa. Suomessa alkoi muuttoliike maalta kaupunkiin ja Ruotsiin, joka jätti monet vanhukset asumaan yksin ilman perheidensä tukea maaseudulle ja kasvukeskusten ulkopuolelle. Muuttoliikkeen lisäksi vanhustenhoitoa muutti naisten entistä suurempi osallistuminen kodin ulkopuoliseen palkkatyöhön. Vanhuksille ei enää löytynyt kotoa hoitajia samalla tavalla kuin ennen. Samalla heidät nähtiin palkkatyöperheissä rasituksiksi ja kustannuksia lisääviksi. Ilmapiirin muutoksesta kertoi laki huoltoapulain muuttamisesta, joka poisti lapsilta velvoitteen hoitaa vanhempiaan. Kaupungistuminen ja työn hakeminen toisilta paikkakunnilta etäännyttivät aikuiset lapset hoitoa tarvitsevista vanhemmistaan, mikä näkyi avustamisen laitოსvaltaisuuudessa. Laitosten vastapainoksi tehostettiin kotipalveluja ja kotona asumisen tukitoimenpiteitä, ja rakennettiin uusia palveluasuntoja. Vanhainkodit säilyivät kuitenkin edelleen keskeisenä osana vanhustenhuoltoa.

Vuokra-asuntojen rakentaminen vanhusväestölle alkoi

Huoneenvuokrasäännöstely lopetettiin vuonna 1962 ja sen seurauksena asuntojen vuokrat nousivat eikä heikkotuloisilla vanhuksilla ollut varaa uusiin asuntoihin. Monen vanhuksen koti oli kylmä ja vaikean kulkuyhteyden päässä. Vuonna 1968 Suomessa katsottiin vanhusten asuntojen olevan usein huonokuntoisia ja vailla mukavuuksia.

Sosiaalisen asuntotuotannon päävastuu oli Asuntohallituksella. Se aloitti kuntien ja yksityisten rakennuttajien tukemisen vuonna 1967, jotta ne rakentaisivat vuokra-asuntoja vanhuksille. Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry sai ensimmäisen vanhusten vuokratalon-

Laki huoltoapulain muuttamisesta poisti lapsilta velvoitteen hoitaa vanhempiaan.

Kuva: KUHMU

sa rakentamiseen tarvitusta lainasta suurimman osan nimenomaan Asuntohallitukselta.

Raha-automaattiyhdistys RAY aloitti palvelukotien ja avohuollon rahoittamisen vuonna 1964. RAY:ssä sosiaalisia yhdistyksiä pidettiin kuitenkin usein kuntien bulvaaneina, ja se vähensi rahanjakoa vuodesta 1975 lähtien. Siellä katsottiin sosiaalisten yhdistysten tekävän kuntien työt, kun kunnat eivät olleet oikeutettuja saamaan RAY:n avustuksia. Suomen ensimmäinen RAY:n avustama vanhusten palvelutalo valmistui Vantaalle vuonna 1972, mutta jos Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen alkuperäiset suunnitelmat olisivat toteutuneet, olisi ensimmäinen palvelutalo saattanutkin valmistua Kuopioon. Yhdistyksen ensimmäisestä vuokratalosta, Tiuhottarenkodista, piti nimittäin alun perin tulla palvelutalo. RAY:n tuella on rakennettu joka toinen vanhusten palvelutalo Suomessa.

VANHAINKODIN herttaisia asukkaita päiväkahvilla 1930-luvulla.

Vähitellen kokonaisvaltaista huolenpitoa toteuttanut vanhus-
tenhuolto alkoi muuttua vanhusten erityisiä tarpeita tyydyttä-
väksi sosiaalipalveluksi. 1950- ja
60-luvuilla se tarkoitti ensisijaises-
ti kotiaavun laajentamista vanhuk-
sia palvelemaan. Myöhemmin sii-
hen alkoivat sisältyä asumis- ja tu-
kipalvelut, kuntoutus ja virkistys-
ja harrastustoiminta. Vaatimukset
vanhusten avohuollon ja kotisai-
raanhoidon tehostamisesta nou-
sivat ja korostettiin palvelutalojen
merkitystä.

KUNTALIITTO totesi vanhuspalvelulakia koskevassa lausunnos-
saan vuonna 2011 näin: "Ikääntyneiden itsenäisen selviytymisen
ja toimintakyvyn kannalta keskeisiä ovat asuminen ja ympäris-
tö, liikenne- ja viestintäyhteydet, kulttuuri, liikunta ja osallistumis-
mahdollisuudet, kauppa ja muut asiointimahdollisuudet sekä lä-
hiyhteisön ja sosiaalisten verkostojen merkitys. Monet ikääntynei-
den kannalta keskeiset ratkaisut tehdään muualla kuin kunnan
sosiaali- ja terveystoimessa. Esimerkiksi puutteet asumisessa ra-
joittavat henkilön omatoimista selviytymistä ja lisäävät hoiva- ja
hoitopalvelujen tarvetta. Myös ikääntyneiden hyvinvoinnin ja ter-
veyden edistäminen on koko kunnan asia."

Vanhustenhuolto osaksi sosiaalipalveluja

Kansanterveyslaki, huoltoapulaki ja laki kunnallisesta kodinhoi-
toavusta muodostivat vanhustenhuollon kokonaisuuden 1980-lu-
vun alkuvuosikymmeniin saakka. Sosiaalihuoltouudistus merkitsi
vanhustenhuollon lainsäädännöllisen perustan muutosta, kun nä-
mä lait kumottiin. Uudistuksen myötä vanhustenhuollon suunnit-
telu tuli osaksi valtakunnallista ja kuntatason sosiaali- ja terveyden-
huollon suunnitelmaa, vanhustenhuollon taloudelliset resurssit pa-
ranivat ja vanhusten sosiaalipalvelut saivat lainsäädännöllisen pe-
rustan.

Sosiaalihuoltolaki oli yleislaki siinä mielessä, että vanhuksia ei
erikseen korostettu sosiaalihuollon asiakkaina, mutta he voivat
käyttää kaikkia lain suomia etuuksia. Lakia voidaan kuitenkin pitää
vanhusten suhteen edistyksellisenä, koska sen säännöksissä koros-
tetaan avohuollon ensisijaisuutta, vanhusten mahdollisuutta asua
omassa kodissaan mahdollisimman pitkään sekä omatoimista sel-
viytymistä.

1990-luvun laman seurauksena vanhuspolitiikan strategia vaih-
tui kehityskeskisestä palveluajattelusta ja palveluhenkisyysdestä
kohti tuloskeskeistä hoitoa ja palvelua, joilla pyritään vanhusten
hoitokustannusten vähentämiseen.

2000-luvulla ikääntymistä hallitsee ajatus aktiivisesta ja elämään
suuntautuvasta vanhenemisestä, joka palvelee niin vanhojen itsen-

sä elämänlaatua kuin yhteisiä intressejä. Toimintakyvyn säilyttämisellä ja vireällä elämänotteella tavoitellaan lisää elämää vuosiin ja samalla lykätään avun tarvetta ja vähennetään sosiaali- ja terveyspoliittista kuormaa. Kunnalliset palvelut ovat entistä tarkemmin kohdennettuja avun tarpeen ja maksukyvyn mukaan, ja samaan aikaan oma ja omaisten vastuu lisääntyy, mikä tarkoittaa omaishoidon ja yksityisten palvelujen lisääntymistä.

Vanhuspalvelulaki takaa palvelut ikäihmisille

Vanhuspalvelulaki astui voimaan 1.7.2013, ja sen jälkeen sitä on jo muutettu useita kertoja. Kautta aikojen ensimmäisen vanhuspalvelulain tavoitteena on tukea ikääntyneen väestön hyvinvointia ja terveyttä ja lisätä mahdollisuuksia vaikuttaa palvelujen kehittämiseen kunnassa ja parantaa iäkkäiden henkilöiden mahdollisuutta saada laadukkaita palveluja sekä vaikuttaa palvelujensa sisältöön ja toteuttamiseen.

Lakia edelsi vuonna 2001 Sosiaali- ja terveysministeriön yhdessä Suomen Kuntaliiton kanssa julkaisema ikäihmisten hoitoa ja palveluja koskeva laatusuositus. Sen tavoitteena oli, että ”mahdollisimman moni ikääntynyt voi elää itsenäisesti omassa kodissaan ja tutussa asuin- ja sosiaalisessa ympäristössään. Kotona asumista tuetaan nopeasti saatavilla, ammattitaitoisilla sosiaali- ja terveyspalveluilla. Hoidon tulee olla asianmukaista ja asiakasta kunnioittavaa.”

Vuoden 2001 laatusuositus uusittiin vuonna 2008 Sosiaali- ja terveysministeriön, Suomen Kuntaliiton ja Stakesin yhteistyössä. Suositus totesi muun muassa, että ikääntyneiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen kannalta ratkaisevassa asemassa ovat laadukkaat asumis- ja hoitoympäristöt, joiden laatusuosituksen tavoitteiden mukaisesti tulisi olla esteettömät, turvalliset ja viihtyisät.

Ikääntyneiden asuminen Suomessa tänään

Ikääntyneiden asunto-olot Suomessa ovat parantuneet merkittävästi 1960-luvulta lähtien. Nykyisin 95 prosenttia yli 65-vuotiaista asuu kotona normaalissa asunnossa. Asumistason yleisen kehityksen, kuntien sisäisen muuttoliikkeen ja asuntojen korjausten ta-

kie vanhojen ihmisten asuntojen varustetaso on parantunut ratkaisevasti viimeisten neljän vuosikymmenen aikana, mutta vieläkin on vanhuksia, jotka asuvat puutteellisesti varustetuissa asunnoissa, joskin kokonaisuutena keskimääräistä väljemmin. Asumisen korjaus- ja muutostyöt ovat edelleenkin tärkeitä keinoja kotona asumisen edistämiseksi.

Vuonna 2018 Suomessa oli vajaa 1,2 miljoonaa yli 64-vuotiaita. Heidän osuutensa Suomen väestöstä on nyt noin viidennes.

65–74-vuotiaita on yli 650 000 eli 12 prosenttia, 75–84-vuotiaita noin 357 000 eli kuusi prosenttia ja yli 85-vuotiaita noin 143 000 eli kolme prosenttia. Yli 64-vuotiaiden määrä on kasvanut 45 prosenttia aikavälillä 2000–2015. Maailman Pankin tilastojen mukaan yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä on Suomessa kuudenneksi suurin maailman maista. Tilastokeskus arvioi osuuden nousevan 26 prosenttiin vuoteen 2030 ja 29 prosenttiin vuoteen 2060 mennessä.

Palvelujen rakenteen muuttuessa vanhojen ihmisten laitosasuminen on suhteellisesti vähentynyt. Vuoden 2015 lopussa palveluasumisen tai laitoshoidon piirissä oli 11 prosenttia yli 65-vuotiaista, 22 prosenttia yli 75-vuotiaista ja 44 prosenttia yli 85-vuotiaista.

Hyvinvointivaltion kehittyessä vanhustalvet ovat kokeneet syvällisiä muutoksia, viimeisimpänä pyrkimys kotihoitoon mahdollisimman pitkään. On nähty, että vanha ihminen haluaa asua omassa kodissaan niin pitkään kuin mahdollista, sillä näin hän hallitsee itse omaa elämäänsä eikä ole muiden varassa. Asuminen tutussa ympäristössä luo myös edellytykset pidentää omatoimista elinaikaa. Vanhustyön kannalta on huomattava, että vanhan ihmisen koti on usein myös omaishoitajan, kotipalvelun ja kotisairaanhoidon työntekijän työympäristö.

Yli 65-vuotiaista 95 prosenttia asuu kotona (pois lukien palveluasuminen) ja heistä noin 6 prosenttia saa säännöllistä kotihoitoa. Yli 75-vuotiaista kotona asuu 90 prosenttia ja heistä kotihoitoa saa

KUOPIO Vanhustenkotiyhdistys ry rakentaa laadukkaita asuintaloja seniori-ikäisille palvelujen läheisyyteen.

noin 13 prosenttia. Yli 85-vuotiaistakin kotona asuu vielä 79 prosenttia, joista kotihoitoa saa 28 prosenttia. Säännöllisen kotihoidon asiakkaista 63 prosenttia sai lisäksi tukipalveluja, kuten ateria-, hygieni-, kuljetus-, siivous-, saattaja-, kauppa- ja turvapalveluja. Yleisin tukipalvelu on ateriapalvelu ja toiseksi käytetyin on turvapalvelu, joka tarkoittaa esimerkiksi turvapuhelinta ja -ranneketta.

Ikääntyneiden asuminen muualla Euroopassa

Euroopassa vanhuspolitiikan tavoitteet ja toteutus vaihtelevat maittain. Vanhushoivapolitiikkaa ei säätele mikään EU-direktiivi eikä kaikissa maissa ole edes kansallista pitkäaikaishoivaa koskevaa lainsäädäntöä. Useimmiten vanhojen ihmisten hoivasta ovat käytännön toimeenpanon osalta vastuussa kunnat ja paikallishallinto, ja siksi yhden maankin sisällä voi olla varsin suuria eroja sen suhteen, miten palvelut ja tuki järjestetään.

Vanhustenhoivaan on kehitetty paljon myös puhtaasti paikallisia ratkaisuja. Saksa otti ensimmäisenä maana maailmassa käyttöön valtiollisen pitkäaikaishoivavakuutuksen vuonna 1996. Vakuutus antaa lääketieteellisen arvion jälkeen oikeuden etuuteen rahana, palveluna tai näiden yhdistelmänä.

Suurimmassa osassa maailman maita, mukaan lukien eteläisen Euroopan maat, aikuisilla lapsilla on juridinen velvoite huolehtia omista vanhemmistaan ja muista suvun vanhoista jäsenistä. Esimerkiksi Pohjoismaissa ja Isossa-Britanniassa tällaista lakisääteistä velvollisuutta ei ole. Pohjoismaissa julkisen sektorin vastuu on ollut suuri. Yhteinen piirre esimerkkimaille on myös yksityisten yritysten ja palveluntuottajien ja järjestöjen roolin korostaminen. Tässä Suomi ja Keski-Euroopan maat näyttävät lähentyvän toisiaan. Keski-Euroopassa erityisesti järjestöt, mutta myös yritykset ovat vastanneet palvelujen tuottamisesta. Suomessa yksityisten yritysten rooli julkisten palvelujen tuottamisessa on 2010-luvulla radikaalisti kasvanut ja tuonut tullessaan tukun ongelmia. Yksityistämistoinenpiteillä tavoiteltiin julkisten palvelujen kustannustehokkuutta kilpailuttamalla palveluntuottajia, mutta hoivan laatu kärsi kohtalokkaasti.

Viime vuosina sekä Suomessa että ulkomailla ovat nopeasti lisääntyneet erilaiset eläkeiän ylittäneille henkilöille suunnatut asu-

mismuodot, senioritalot, koska niissä on yleensä alaikäraja 48+ tai 55+, mutta niiden halutaan erottautuvan selvästi palvelutaloasumisesta. Ne eroavat yhteisöllisistä asumismuodoista siten, että ne yleensä pyrkivät tarjoamaan mukavaa asumista lähellä palveluja ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksia eikä yhteisöllisyys ole keskeinen tavoite. Taloissa voi olla yhteisiä tiloja, mutta yhteisöllisyys syntyy, jos on syntyäkseen, asukkaiden tutustuessa toisiinsa yhteisen toiminnan kautta.

Ulkomailla niin sanotut eläkeläiskylät edustavat yhtä senioriasumisen erityismuotoa. Niitä on erityisesti Englannissa, Australiassa, Yhdysvalloissa ja Uudessa-Seelannissa. Eläkeläiskylät ovat tyypillisesti alueellisesti rajattuja yhteisöjä tietyn iän ylittävälle asukkaille, jotka haluavat asua esteettömässä ympäristössä palveluiden lähellä turvallisesti, mutta kuitenkin itsenäisesti. Kylissä on yleensä saatavilla erilaisia sosiaali- ja terveyspalveluja. Kyliä rakennuttavat ja hallinnoivat yksityiset tai voittoa tuottamattomat yritykset tai erilaiset säätiöt päinvastoin kuin asukkaiden hallinnoimissa asumisyhteisöissä. Asukkaille koituvat kustannukset vaihtelevat suuresti riippuen rakennuttajatahosta.

Hollannissa on yhteisöllisiä palvelutaloja, joissa kerrokset muodostavat pienyhteisöjä, joiden asukkaat ja työntekijät suunnittelevat yhdessä tilojen sisustusta ja toimintaa. Palvelutalossa asuvien opiskelijoiden tehtävänä on olla 'hyvä naapuri'. Tila- ja sisustusratkaisuilla on luotu pienyhteisöjä talon sisälle ja yhteisöpuutarha linkittää yhteen palvelutalon ja tavalliset asuintalot.

Ranskassa ja Saksassa on esimerkiksi muistisairaille hoitokoteja, joissa asutaan osana tavallista ympäristöä pienryhminä. Yhdessä olemiseen on varattu viihtyisät tilat ulkona ja sisällä. Perheet ja vapaaehtoiset ovat toiminnassa olennaisia. Yhteistyötä tehdään päiväkotien kanssa ottamalla lapset mukaan toimintaan. Ulkoympäristöjä käytetään aktiivisesti sekä toiminta- että fysioterapiassa. Liikunta sekä eläimet ja puutarhapuuhaustelu ovat toiminnassa keskeistä. Ansaintalogiikkaa on monipuolistettu muun muassa antamalla tiloja taiteilijoiden käyttöön.

Ulkomailla
niin sanotut
eläkeläiskylät
edustavat yhtä
senioriasumisen
erityismuotoa.

Kuva: Erkki Voutilainen / Maaseudun Tulevaisuus / JOKA / Museovirasto

2. Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry perustetaan 1969

Kuopion ankara asuntopula vauhditti rakentamista

Kuopion väkiluku kasvoi nopeasti kaupungistumisen vaikutuksesta. 1960-luvun alussa asukkaita oli 52 000. Myös vanhusten määrä kasvoi jatkuvasti. Heidän osuutensa koko väestöstä nousi 6,9 prosenttiin.

Kuopio kasvoi myös kuntaliitoksin. Kuopion maalaiskunta liitettiin kaupunkiin vuonna 1969 ja Riistavesi neljä vuotta myöhemmin. Liitosten jälkeen Kuopion väkiluku oli lähes 70 000 asukasta.

Sinänsä kuntaliitokset eivät tuoneet lisätarvetta vanhusten asuinolojen turvaamiseksi. Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen johtokunnan jäsenenä ja Kuopion sosiaalihoitajana toimineen Aulis Pirisen mukaan vanhusten huoltolaitokset olivat kunnossa Kuopion

KUOPION asuntopulaa kesti 1960-luvulle asti. Sitä ruokki kaupungin jatkuva kasvaminen ja suppea, täyteen rakennettu alue.

Kuva: Kari Jämsen / KUHMU

Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry:n perustamiskokous pidettiin Kuopion kaupungintalon juhlasalissa 22.9.1969.

pion maalaiskunnassa ja Riistavedellä. Maalaiskuntaan kuuluneella Leväsellä toimi Leväsen vanhainkoti, jota vielä laajennettiin kaupunkiin liittämisen jälkeen. Riistaveden uusi vanhainkotihanke oli toteutumassa kuntaliitoksen aikaan. Palveluiden saaminen syrjäkylillä oli kuitenkin heikommin järjestetty.

Suuri muuttoaalto vinoutti muuttotappiollisten alueiden ikäpyramidia entisestään, sillä muuttajat olivat usein alle 40-vuotiaita. Kuopion kaupunki ei kuitenkaan kuulunut muuttotappioalueisiin. Kuopiota oli vaivannut vaikea asuntopula jo vuosisadan alusta. Sitä oli ruokkinut kaupungin jatkuva kasvaminen ja suppea, täyteen rakennettu alue. Kaupungin vanhojen asuntojen varustetaso oli heikko. Niissä ei ollut sisävessoja, ja usein juokseva vesi ja sähkölaitteet puuttuivat. Asuntopulaa kesti 1960-luvulle saakka, jolloin käynnistyi Puijonlaakson ja Särkiniemen suurten, modernien asumalähiöiden rakentaminen.

Uusien vuokratalojen rakentaminen kohensi asuntojen varustetasoa Kuopiossa. Kaupungin omistama vuokrataloyhtiö Kuopion Yleishyödyllinen Rakennus Oy oli perustettu jo vuonna 1918. Se oli huolehtinut aluksi Haapaniemen työläisten asuttamisesta. Kuopion kaupunki omisti myös vuonna 1949 perustetun Niiralan Kulma Oy:n. Yleishyödyllinen Rakennus Oy fuusioitiin siihen vuonna 1982.

Perustajina useita kaupungin virkamiehiä

Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry:n perustamiskokous pidettiin Kuopion kaupungintalon juhlasalissa 22.9.1969. Paikalle oli kutsuttu asiasta kiinnostuneita, joita saapui kaikkiaan neljäkymmentä henkilöä. Kokouskutsun oli lähettänyt sosiaalijohtaja Aulis Pirinen kaupunginjohtaja Eino Luukkosen pyynnöstä.

Yhdistys järjestäytyi nopeasti. Luukkonen valittiin yhdistyksen puheenjohtajaksi. Johtokunta muodostui kuopiolaisista poliittisista vaikuttajista ja virkamiehistä. Johtokuntaan tulivat lääninlääkäri Eero Haara (Kokoomus), KYKS:n ylihoitaja Aili Kokkonen (Kokoomus), Kelan aluejohtaja varatuomari Verner eli Venni Maunula (Keskusta), piirisihteeri Keijo Suksi (SDP), sosiaalijohtaja Aulis Pirinen, merkonomi Pentti Lyra (Edistyspuolue), lääninhallituksen rakennusmestari Kaarlo eli Kalle Oravainen sekä eläkkeellä oleva rautasorvaaja Herman Gustafsson (SKDL).

Jäljennös

Me allekirjoittaneet perustamme täten Kuopion Vanhustenkotiyhdistys nimisen yhdistyksen, minkä tarkoituksena on toimia vanhusten normaalian aseman ja huolto-mahdollisuuksien parantamiseksi sekä heidän henkisen ja terveydellisen kuntonsa ylläpitämiseksi Kuopion seudulla. Samalla selitämme liittyyämme jäseneksi kyseessä olevaan yhdistykseen ja hyväksymme sille seuraavat säännöt.

Lun. 12,00 mk
Leima 11,25 "
Yht. 23,25 mk
=====

Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen

SÄÄNNÖT

1 §

Yhdistyksen nimi on Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ja sen kotipaikka Kuopion kaupunki.

2 §

Yhdistyksen tarkoituksena on toimia vanhusten sosiaalisen aseman ja hoidon parantamiseksi sekä heidän henkisen ja terveydellisen kuntonsa ylläpitämiseksi. Yhdistyksen toimialueena on Kuopion seutu.

3 §

Tarkoitustaan yhdistys pyrkii toteuttamaan

- a) tekemällä valistustyötä vanhusten elämää ja oloja koskevista kysymyksistä,
- b) järjestämällä keskustelu-, neuvottelu-, juhla- ja muita vastaavia tilaisuuksia,
- c) edistämällä vanhuksille tarkoitettujen voittoa tavoittelemattomien asuintalojen ja muiden vastaavien aikaansaamista sekä ylläpitämällä tällaisia laitoksia,
- d) kehittämällä vanhusten avohuoltoa ja harjoittamalla siihen kuuluvia tehtäviä, kuten kotiapu-, päiväkot-, työtupa- ja muuta toimintaa,
- e) edistämällä vanhusten terveydellistä kuntouttamista,
- f) edistämällä ja hankkimalla vanhusten työmahdollisuuksia,

Kuopion Yhdistyskylläisen Rekisteri-Osakeyhtiö

ENSIMMÄISET

säännöt allekirjoitti
15 kuopiolaista vai-
kuttajaa. Ne hyväk-
syttiin oikeusminis-
teriössä 19.11.1969.

VIISI perustajajäsentä liittyi ainaisjäseneksi 20 markan jäsenmaksulla.

Saajan pankin ja konttorin nimi Kuopion Sp.		Tilin n:o 106/036170/1	☒ PANKKISIIRTO OL
			Tiedotuksia 7193324
Saajan pankin ja konttorin nimi Kuopion Sp.		Tilin n:o 106/036170/1	☒ PANKKISIIRTO OL
			Tiedotuksia 7193317
Maksun saajan nimi, osoite ja puhelin Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry		Shekkitilille ☐ Kartt. tall- säätötilille ☐ Käyttötilille ☐	
Lähtettäjän pankin ja konttorin nimi Kuopion Sp.		Tilin n:o	ainaisjäsenmaksu
Maksun lähettäjän nimi, osoite ja puhelin Ylihoitaja Aili Kokkonen			
<i>Kalle Oravainen</i>		Käteis- nosto ☐	mk 20:-
Kassaleima/pvm.	Kassaleima/pvm.		
			TOSITE MAKSUN SAAJALLE 3

Johtokunnan jäsenistä monet olivat puolueensa valtuustoryhmien edustajia. Eero Haara oli kaupunginvaltuuston puheenjohtaja, Pentti Lyra ja Keijo Suksi olivat molemmat kaupunginvaltuuston varapuheenjohtajia, Herman Gustafsson oli kaupunginvaltuutettu ja Kuopion Eläkeläiset ry:n puheenjohtaja. Kuopion suurimmat puolueet olivat tuolloin Kokoomus, SKDL ja SDP.

Yhdistyksen suuntaviivat oli määritelty jo ennen yhdistyksen perustamiskokousta. Kokouksessa allekirjoitettiin yhdistyksen perustamiskirja sekä tarkastettiin sääntöehdotus, johon tehtiin vain pieniä muutoksia.

Tuoreen yhdistyksen ensimmäinen johtokunnankokous pidettiin välittömästi perustamiskokouksen jälkeen. Varapuheenjohtajaksi valittiin Eero Haara ja sihteeriksi Kalle Oravainen. Oravainen oli myös yhdistyksen perustamisidean isä, sillä hän kiersi Suomessa tutustumassa vanhusten asuinoloihin. Hän toimi yhdistyksen sihteerinä ja rahastonhoitajana aina kuolemaansa saakka eli vuoteen 1971. Hän ei ehtinyt nähdä ensimmäisen vanhusten vuokratalon valmistumista.

Johtokunta valitsi myös työvaliokunnan viemään eteenpäin palvelutalohanketta. Työvaliokunnan jäseniksi tulivat Venni Maunula, Aulis Pirinen, Herman Gustafsson ja Kalle Oravainen. Pirisestä tuli työvaliokunnan puheenjohtaja ja Maunulasta sen varapuheenjohtaja.

Yhdistyksen toiminta käynnistyi ikään kuin kunnallisena toimintana. Valtuustoryhmien edustajat olivat mukana johtokunnassa yksityishenkilöinä. Virkamiehistä ja luottamushenkilöistä koostunut laaja pohja näkyi Aulis Pirisen mukaan siinä, ettei lainoja ja avustuksia myönnettäessä Kuopion kaupungin toimielimissä esiintynyt suuremmalti vastustavia soraääniä.

Viisitoista vaikuttajaa allekirjoitti yhdistyksen säännöt

Oikeusministeriö hyväksyi Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry:n yhdistysrekisteriin 19.11.1969. Perustamiskirjan kirjoitti Kuopion kaupungin sosiaalihoitaja Aulis Pirinen. Yhdistyksen sääntöjen mukaan sen tarkoitus on *toimia vanhusten sosiaalisen aseman ja hoidon parantamiseksi sekä heidän henkisen ja terveydellisen kuntonsa ylläpitämiseksi Kuopion seudulla.*

Säännöissä käytiin läpi toiminta, päätöksenteko, jäsenyyden edellytykset, yhdistyskokouksen kokoon kutsuminen ja nimenkirjoitusoikeudet sekä sääntöjen purkaminen tarvittaessa.

Yhdistyksen säännöt allekirjoitettiin 22.9.1969 eli samana päivänä perustamiskokouksen kanssa. Allekirjoittaneita oli kaikkiaan 15. Allekirjoittajiin kuuluivat kaikki johtokunnan jäsenet lukuun ottamatta Aulis Piristä, joka oli yhdistystä perustettaessa virkamatkalla. Sääntöjen allekirjoittajia oli seitsemän johtokunnan ulkopuolista ihmistä. He olivat kansanedustajat Juuso Häikiö ja Eero Häkkinen sosiaalineuvos, sosiaalihuollon piiritarkastaja Olavi Maijala, varatuomari Lauri Valkonen, merkonomi Simo Aromaa, liikemies Janne Hyvärinen ja pormestari Alvar Hurtti.

Yhdistyksen jäsenmaksuksi oli sovittu kaksi markkaa henkilöltä, 20 markkaa yhdistykseltä ja 50 markkaa kunnilta ja seurakunnilta. Eino Luukkonen, Aulis Pirinen, Pentti Lyra, Herman Gustafsson ja Aili Kokkonen olivat kaikki maksaneet itsensä ainaisjäseniksi 20 markan jäsenmaksulla. Ensimmäisen kokonaisen toimintavuoden jälkeen yhdistyksellä oli rahaa 102,57 markkaa. Se koostui jäsenmaksujen lisäksi niistä maksetusta 2,57 markan korosta.

Kuva: Saarinen UA / UA Saarisen kokoelma / JOKA / Museovirasto

3. 1970- ja 1980-luvuilla toiminta etsii muotojaan

Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry aloittaa rakentamisen

Ennen 1970-lukua vanhuspolitiikka oli laitoskeskeistä vanhustenhuoltoa. Sitä oli koetettu saada arvostetumpaan asemaan sosiaalihuoltojärjestelmässä. Vanhusten elämä pyrittiin saamaan turvallisemmaksi ja yhtenäisemmäksi järjestämällä heille kohtuullinen sosiaalinen elintaso sekä julkisen tahon toimia, joilla heidän hyvinvointiaan parannettaisiin. Näihin toimiin kuului asuntokysymysten ratkaisu.

Valtakunnalliset asuntopoliittiset ratkaisut johtivat ikääntyville tarkoitettujen vuokratalojen rakentamiseen. Kuopion Vanhustenkotiyhdistys oli ajassa hyvin mukana. Sen toiminta alkoi nopeasti. Jo ensimmäisessä kokouksessaan johtokunta päätti varata tontin Saarijärven A-alueelta, katuosoitteena Ilmarisentie 8. Vanhukseille tarkoitettun vuokratalon rakentaminen korkean mäen ja myös entisen kaatopaikan päälle arvelutti ja herätti myöhemminkin kysymyksiä, mutta rakentamattomia tontteja oli tarjolla niukalti.

Saarijärven palvelutalon projektinimenä oli aluksi Kuntoharju. Arkkitehtitoimisto Kaj Michael suunnitteli palvelutaloon yli viisikymmentä 28 m²:n yksiötä ja alustavasti myös asuntoja hoito- ja palveluhenkilökunnalle. Kaj Michael oli pyydetty suunnittelijaksi ehdolla, että suunnittelu tapahtuu toteuttamisvaiheeseen asti ns. riskityönä, koska varmuutta hankkeen toteutumisesta ei ollut.

Monipuoliset kuntoutus-, huolto- ja palvelutilat aina kampaamaa myöten olisivat olleet erillisessä siipirakennuksessa. Mallia haettiin Lempäälän ja Virtain palvelutaloista, joita Raha-automaattiyhdistys RAY rahoittajana piti tuolloin rakenteellisesti parhaina palvelutaloina. Näihin kävivät tutustumassa Venni Maunula, Kalle Oravainen ja Herman Gustafsson sekä Seppo Jääskeläinen rakennussuunnittelijan ominaisuudessa.

RAKENTAMINEN alkoi Tiihottarenkodista. Ensimmäisenä vuosikymmenenä valmistui vain tämä yksi talo, mutta seuraavina vuosikymmeninä valmistui satoja vuokra-asuntoja ikäihmisille.

EINO Luukkonen

AULIS Pirinen

PUUTALOT POIS, KERROSTALOJA TILALLE

SOSIAALIJOHTAJA Aulis Pirinen oli kaupunginjohtaja Eino Luukkosken ohella aktiivisimpia hallitusjäseniä Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksessä.

– Vanhusten asuntopula ja asuntojen huonokuntoisuus oli Luukkosella hyvin tiedossa. Yhteiskunta oli kaupungistumassa, vanhukset eivät enää asuneet perheissä kuten maalaisyhteisöissä. Kerrostaloja alettiin rakentaa Kuopioon voimallisesti 1960-luvun alussa ja vanhat puutalot joutivat alta pois. Tuli kova tarve järjestellä asuntoja niissä asuneille vanhuksille. Vanhainkoteja ja kunnalliskoteja Kuopiossa oli, mutta vanhuksille suunnattuja asuntoja ei. Vanhain- ja kunnalliskoteihin oli pitkät jonot.

Kaupunkiin oli vuonna 1953 valmistunut 50-paikkainen Joulumerkkikoti tuberkuloosiin sairastuneiden äitien lapsille. Kun Joulumerkkikoti lopetti toimintansa 1964, sen kaarevaan siipeen rakennettiin päiväkoti ja useampikerroksiseen asunto-osaan 44-paikkainen vanhainkoti.

– Se valmistui sopivasti juuri siinä vaiheessa, kun Maaherrankadulta purettiin suuri vanha puutalo, jossa asui paljon sairaita ja huonokuntoisia naisia; he saivat uudet kauniit kodit Alavalta ja olivat todella onnellisia, kun vanhoillaan pääsivät niin hyvään asuntoon, Pirinen kertoo.

Ensimmäinen palvelutalo oli Siikaniemenkatu 6:ssa oleva Alavan palvelutalo, jonka yhteydessä oleva asunto-osa siirtyi vuonna 1996 Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen omistukseen. Kohteen rakentaminen sai alkunsa kaupunginvaltuuston 100-vuotisjuhlakokouksesta 2.1.1975.

– Kaupunginjohtaja Luukkonen soitti 1.12.1974 aamulla ja kysyi mielipidettäni vanhusten palvelutalon tarpeesta. Kerroin, että joissakin kaupungeissa niitä jo on ja kokemukset ovat hyvät, ja että kyllä meidänkin pitäisi sellainen saada. Tähän kaupunginjohtaja: ”Hyvä, laadipas asiasta muistio, niin tarjoan valtuuston juhla-koukspäätökseksi vanhusten palvelutalon rakentamista, sille kun todennäköisesti on saatavissa yksimielisyys. Asialla on pikkasen kiire. Valmistelua koskeva toimikunnan kokous on jo huomenna kello 9.” Ripeästi hankin hänelle tiedot ja niinpä 100-vuotisjuhlakokouksessa valtuusto päätti yksimielisesti palvelutalon rakentamisesta. Tosin juhla-koukspäätöksestä huolimatta hanke toteutui vasta 1980.

Kuopion maalaiskunnan liittyminen Kuopioon toi mukanaan Leväsen kunnalliskodin. Riistaveden liittyessä 1973 tuli mukana sen suunnitteilla ollut vanhainkoti, joka rakennettiin valmiiksi Kuopion toimesta.

– Mutta vasta kun Kuopion Vanhustenkotiyhdistys perustettiin, päästiin oikeasti alkuun vanhusten asuntojen rakentamisessa, Pirinen kertoo.

Kerrostaloja alettiin rakentaa Kuopioon voimallisesti 1960-luvun alussa ja vanhat puutalot joutivat alta pois. Tuli kova tarve järjestellä asuntoja niissä asuneille vanhuksille.

Ensimmäisenä valmistuu Tiihottarenkoti Saarijärven A-alueelle vuonna 1972

Yhdistys päätti kuitenkin lokakuun lopussa 1969 rakentaa palvelutalon sijasta vuokratalon. Päätöksen teki työvaliokunnan kokous. Kokouksessa olivat paikalla puheenjohtaja Eino Luukkonen, työvaliokunnan puheenjohtaja Aulis Pirinen, Venni Maunula ja Kalle Oravainen. Seppo Jääskeläinen edusti kokouksessa Arkkitehtitoimisto Kaj Michaelia. Päätöksen taustalla oli se, että lainanantajaksi kaavailtu Asuntohallitus oli ilmoittanut rahoittavansa vain asuntoja. Perusteena Asuntohallituksen karsinnoille oli rakennuskustannusten nousun hillitseminen. Niinpä työvaliokunta päätti luopua muista kuin asunnoista ja rakennuttaa tilalle ainoastaan kerho- ja askartelutilat, jotka Asuntohallitus hyväksyi. Kuntouttamisaltaasta työvaliokunta ei kuitenkaan luopunut, eikä sen yhteyteen rakennettavista sauna- ja suihkutiloista.

Palveluosan rakentamiseen oli tarkoitus saada RAY:n tukea, mutta asumisosan rakentamista RAY ei olisi tukenut. Lopulta RAY:ltä ei tullut rahoitusta palveluosankaan rakentamiseen. Luukkonen kuitenkin halusi aloittaa vanhustentalon rakentamisen eikä odottaa seuraavaa vuotta, jolloin rahoitusta ehkä olisi saanut Seppo Jääskeläisen mukaan.

Rakennuskustannukseksi oli arvioitu 1,3 miljoonaa markkaa. Eri näisten lainoituskuvioiden jälkeen yhdistys joutui hiomaan suunnitelmia uusiksi. Niiden mukaan taloon tuli 68 asuntoa kooltaan 29 m² sekä kaksio talonmiehelle. Rahoituksesta 55 prosenttia haettiin Asuntohallitukselta ja 35 prosenttia Kansaneläkelaitokselta. Loput lainaisi Kuopion kaupunki osin lainana ja osin avustuksena niin, että ensimmäisen viiden vuoden aikana ei lainan korkoja eikä lyhennyksiä maksettu, jos yhdistys sitoutuisi ottamaan huomioon kaupungin näkökohdat asukkaita valitessaan. Rakennuskustannukset ennättivät nousta 100 000 markkaa edellisistä suunnitelmista.

TIIHOTTARENKOTI oli Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen ensimmäinen vuokratalo. Se siirtyi Tekman Tuki ry:lle opiskelija-asunnoiksi vuonna 2012.

Rahoitusongelmat ratkesivat, kun Asuntohallitus myönsi marraskuussa 810 000 markan lainan.

1970-luku käynnistyi Kuopion kaupunginhallitukselle osoitetulla aloitteella, jonka mukaan vanhusten vuokratalon rakentaminen alkaisi elokuussa, mikäli taloa varten haetut lainat järjestyvät. Yhdistys pyysi apua kaupungilta, jotta se saisi lainaa Kansaneläkelaitokselta (Kela). Usko rakentamisen onnistumiseen oli suuri, sillä yhdistys anoi maaliskuussa kaupunginhallitukselta uutta tonttia Taivaanpankolta Lepolan vanhainkodin vierestä. Se hanke ei toteutunut, vaan kaatui Seppo Jääskeläisen mukaan rahoituksen puuttamiseen ja tontilla olleisiin aluevarauksiin. Lepola laajensi myöhemmin tontille itse. Rahoituksen saamiseen olisi tarvittu kaupungin puolta, eikä yhdistys sitä saanut.

Kun yhdistyksen varapuheenjohtaja Eero Haara kuoli, kevätkokous valitsi johtokunnan jäseneksi apulaiskaupunginjohtaja Juhani Koskisen, josta tuli myös yhdistyksen varapuheenjohtaja. Näin Kuopion kaupungin virkamiesten asema vahvistui yhdistyksen toiminnassa entisestään.

Rakentamisen aloitus lykkääntyy

Kun vanhusten vuokratalon rakennushanke ei edistynyt, haki puheenjohtaja Luukkonen kaupungilta jatkoaikaa tonttivaraukselle. Rakennuskustannukset olivat nousseet 1,5 miljoonaan markkaan lokakuuhun mennessä.

Marraskuussa 1970 selvisi, että yhdistys ei saa lainaa vanhusten vuokrataloa varten Kelalta. Kela oli edellyttänyt lainapäätöksensä ehdoksi Asuntohallituksen myöntämää lainaa, jota yhdistys ei saanut. Siksi vanhusten vuokratalon rakentaminen ei alkanut sinä vuonna, ja tulo- ja menoarvioon ei sisällytetty rakennushankkeen rahoitusta.

Syyskokous valitsi entisen johtokunnan uudelleen sekä edesmenneen Pentti Lyrän tilalle Aleksi Karpansalon, joka työskenteli suunnittelijana kaupungin kunnallisteknisellä osastolla. Keijo Suksi halusi erota johtokunnasta, mutta kansanedustajana hänen osallistumistaan pidettiin välttämättömänä. Myös Aulis Pirinen halusi vetäytyä vedoten lukuisiin luottamustehtäviinsä, mutta Luukkonen piti hänen panostaan sosiaalihoitajana välttämättömänä yhdistykselle.

Yhdistyksen tilintarkastajina toimivat lainsäädäntöneuvos Lauri Valkonen ja merkonomi Simo Aromaa, varalla ekonomi Raimo Purovesi ja vartija Leo Tirri.

Karpansalo toimi myös Kuopion Rintamamiesveteraanit ry:ssä, joka haki Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry:n jäsenyyttä joulukuussa. Vaikka syyskokousta edeltävä johtokunnankokous oli hyväksynyt Kuopion Rintamamiesveteraanit yhdistyksen jäseneksi, niin syyskokouksen pöytäkirjoissa siitä ei ole minkäänlaista mainintaa. Yhdistys totesi vuonna 1971, ettei sillä ole yhtään yhteisöjäsentä. Siksi Kuopion Rintamamiesveteraaneista ei tullut suoraan aktiivista toimijaa yhdistykseen. Kuopion Rintamamiesveteraanit koetti saada oman edustajansa Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen johtokuntaan vuonna 1973, mutta johtokunta ei katsonut aiheelliseksi ryhtyä minkäänlaisiin toimenpiteisiin ehdotuksen saatuaan.

Toimintasuunnitelmassa vuodelle 1971 yhdistys kuvaa rooliaan vanhustenhuollon kentässä asuinrakentamista laajemmaksi. ”Mahdollisuuksien mukaan tullaan tutkimaan muunkinlaisen vanhusten avohuollon kehittämisen tarvetta sekä ryhtymään tarvittaviin toimenpiteisiin. Jäsenmäärää pyritään lisäämään sekä peittämään jäsenmaksuilla tavanomaisia toimintakustannuksia.”

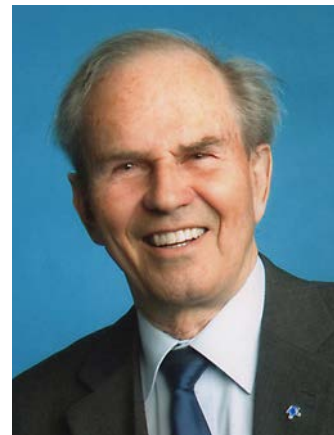
Ensimmäisen vuoden toiminnan vilkkaudesta kertoo se, että johtokunta kokoontui peräti 13 kertaa.

Tiihottarenkoti rakennettiin entisen kaatopaikan päälle

Vuonna 1971 yhdistys pyysi kaupungilta jälleen lisääaikaa tontin varauksen jatkumiseen. Rakennuskustannukset olivat nousseet nyt jo lähes 1,8 miljoonaan markkaan.

Rahoitusongelmat ratkesivat, kun Asuntohallitus myönsi marraskuussa 810 000 markan lainan, jonka Kuopion kaupunki takasi. Kuopion kaupunki myönsi yhdistykselle myös rakennusaikaista lainaa saman verran sekä antoi lähes 180 000 markkaa avustusta sijoitettavaksi talon osakepääomaan. Rakennusaikainen luotto ja tontin varauksen jatkaminen järjestyivät Aulis Pirisen mukaan helposti, mutta Asuntohallituksen lainapäätöksille yhdistys joutui hakemaan määrääjän pidennystä.

Yhdistys pyysi urakkatarjouksia 12 rakentajalta joulukuussa, mutta rakennuskustannukset muodostuivat liian korkeiksi. Asuntohallitus salli korkeintaan 870 markan rakennuskustannuksen neilöitä kohden, siksi yhdistys joutui pitämään uuden urakkakilpailun. Sen perusteella rakennusurakan sai Lujabetoni Oy, sähköurakan

RAIMO Purovesi

Kuva: Lujatalo Oy

TIHOTTARENKODIN urakkasopimustilaisuudessa äärimmäisenä vasemmalla suunnittelija Seppo Jääskeläinen, puolittain seisoo isännöitsijä Aleks Karpansalo, sihteer Jukka Pulkkinen, Lujabetoni Oy:n Felix Isotalo ja Pentti Hoffren, puheenjohtaja Eino Luukkonen ja häntä vastapäätä Kuopion silloinen apulaiskaupunginjohtaja Juhani Koskinen.

Savon Sähkö Oy ja LVI-urakan Vesi Hyvönen Oy. Rakennustyön valvojaksi valittiin rakennusinsinööri Reino Suominen.

Rakennustoimikuntaan kuuluivat Seppo Jääskeläinen, Aleks Karpansalo, Aulis Pirinen ja Jukka Pulkkinen. Urakkasopimus Lujabetonin kanssa syntyi joulukuun viimeisinä päivinä vuonna 1971, ja rakentaminen alkoi heti. Rakentamisen kustannusarvio oli yli 1,8 miljoonaa markkaa, mutta urakan lopullinen hinta jäi kuitenkin sen alle. Talon suunnitteli Arkkitehtitoimisto Kaj Michael Oy. Tiuhottarenkodiksi nimettyyn vuokrataloon tuli 68 vanhusten asuntoa, joiden koko on 29 m² ja 58 m²:n suuruinen kaksio talonmiestä varten. Asuinhuoneistojen pinta-ala oli kaikkiaan 2 030 m² ja tilavuus 9 000 m³.

Vanhusten vuokratalo rakennettiin entisen kaatopaikan päälle, jonka haju peitettiin kalkilla. Perustusten kaivaminen kaatopaikan päälle ei onnistunut, ja siksi talo paalutettiin. Rakenta-

TIHOTTARENTIE NÄYTTI TOIMINNALLE SUUNNAN

RAKENNUSINSINÖÖRI Seppo Jääskeläinen työskenteli rakennesuunnittelijana Arkkitehtitoimisto Kaj Michaelilla, joka suunnitteli Tiihottarenkodin. Jääskeläinen kuului muutamia vuosia myös johtokuntaan.

– Mielestäni ensimmäisen talon, Tiihottarenkodin, rakentaminen oli Kalle Oravaisen eteenpäin viemä hanke. Kalle oli huomannut, että tarvetta vanhusten asunnoille oli. Hän tuli Michaelille keskustelemaan ja sanoi suoraan, ettei yhdistyksellä ole vielä rahaa, mutta lähdetään jo katsomaan mallia Lempäälästä, Jääskeläinen kertoo.

Alkuaikojen johtokunnalla ei Jääskeläisen mukaan ollut vielä valmista näkemystä, miten yhdistyksen olisi järjevinä toimia.

– Luukkosella oli tehokas, jopa runnova tapa viedä asioita eteenpäin.

Hän jätti tärkeimmän asian viimeiseksi, ja kun muut olivat jo puolinukuksissa, asia nuijittiin nopeasti läpi. Mutta kaiken hän teki kaupunkilaisten parhaaksi. Häinkin näki, että vanhustentaloja tullaan tarvitsemaan enemmän.

Jääskeläinen oli yhdistystä perustettaessa sen ”juoksupoikana” ja teki juoksevia paperitöitä ennen kuin ensimmäinen isännöitsijä Aleks Karpansalo aloitti. Yhdistyksen toimistokin oli aluksi Jääskeläisen kotona Kuopiossa Peltotiellä, kunnes vasta vuosien päästä yhdistyksen ensimmäiset toimistotilat löytyivät Kuopion linja-autoaseman yläkerrasta.

Tiihottarenkoti rakennettiin entisen kaatopaikan päälle Saarijärven A-alueelle.

– Kun rakentaminen alkoi, rotat juoksivat jonona karkuun! hän muistelee.

SEPPO Jääskeläinen

– Aluksi Tiihottarenkotiin ajateltiin tehdä palvelutiloja, mutta kustannukset kävivät liian raskaaksi. Palvelutilat jätettiin pois, vaikka kokonaisnäkemyks olikin, etteivät ikääntyneet huonokuntoiset ihmiset voi yksin asua.

– Eino Luukkonen jopa ehdotti, että Tiihottarenkoti yhdistetään Niiralan Kulmaan, jo silloin merkittävän suureen vuokra-asuntoyhtiöön. Ajatuksesta kuitenkin luovuttiin, koska Niiralan Kulma kuntaomisteisena osakeyhtiönä ei olisi saanut RAY:n avustusrahaa.

minen sujui ilman suurempia ongelmia, joskin työmaalla lakkoiltiin keväällä joitakin päiviä puusepänteollisuuden työnseisausten ja -jarrutusten vuoksi ja Rakennustyöntekijäliitto julisti työmaat saartoon.

Tiihottarenkoti saa asukkaansa

Tiihottarenkoti valmistui suunnitellusti vuonna 1972. Asukkaiksi tuli 81 vanhusta, hakijoita oli yli 150. Vanhimmat olivat 82-vuotiaita.

Yhdistyksen papereiden joukossa on säilynyt asukasehdokkaiden nimilista. Tiedoissa mainitaan koneella kirjoitettuna ikä ja kuukausitulot. Muutamien asukkaiden kohdalla on myös mainittu kiinteistön tai kesäasunnon omistaminen. Listassa on käsin kirjoitettuja merkintöjä valituista ja hylätyistä hakijoista.

IKÄIHMISTEN elämä ei ole enää kiikkutuolissa istumista, vaan aktiivista harrastamista ja osallistumista yhteiskuntaan.

Asukkaiksi hyväksytyjen joukossa oli asunnottomia ja hädättyjä sekä huonokuntoisissa asunnoissa asuvia. Entinen asunto saattoi olla määrätty purettavaksi. Eräät vanhukset olivat aiemmin asuneet talojen kivijalassa tai vaikeapääsyisessä toisessa kerroksessa. Asunto oli saattanut olla myös muuten huonokuntoinen. Osa asukkaista oli asunut alivuokralaisena. Heidän tulonsa olivat pienet, jopa alle 300 markkaa kuukaudessa. Eräät Tiihottarenkodista asuntoa hakenneet, mutta ilman jääneet, joutuivat edelleen asumaan huonokuntoisissa asunnoissa. Muutama joutui nukkumaan lattialla tai oli hädätty asunnostaan.

Asuntohallituksen ohjeiden mukaan asunnot oli vuokrattava ensisijaisesti vähävaraisille. Samaa painotti myös Raha-automaattiyhdistys, kun se myönsi avustuksia Tiihottarenkotiä varten. Kuopion kaupungin sosiaalivirasto ei esittänyt toivomuksia asukasvalintoihin.

Johtokunta valitsi lokakuussa 1972 Aleksi Karpansalon Tiihottarenkodin isännöitsijäksi. Karpansalo oli tullut yhdistyksen johtokuntaan vuonna 1970 Pentti Lyrän kuoltua. Hänen tuli huolehtia myös rakentamiseen liittyvistä tehtävistä, joita oli aiemmin hoitanut yhdistyksen sihteeri Jukka Pulkkinen.

Karpansalo valitsi uudet asukkaat johtokunnan nimittämän asukastoimikunnan laatiman listan mukaisessa järjestyksessä. Valintaan vaikutti myös kunnallinen käytäntö, sillä Kuopion kaupungin sosiaalilautakunta antoi lausuntoja asukkaita valittaessa. Vapaista asunnoista ilmoitettiin myös sanomalehdissä.

Tiihottarenkotiin palkattiin talonmies ja siivooja. Taloon harkittiin myös apuasukkaan valitsemista muille asukkaille. Talonmiehen vaimosta tuli taloon valvoja pientä kuukausikorvausta vastaan.

Johtokunta joutuu ottamaan henkilökohtaisia riskejä

Johtokunnan jäsenet ottivat alussa henkilökohtaisia taloudellisia riskejä vanhusten vuokratalon rakentamiseksi. Yhdistyksen ylimääräisessä kokouksessa heti loppiaisen jälkeen vuonna 1972 yhdistyksen johtokunta ja sen uusi sihteeri Jukka Pulkkinen takasivat Kuopion kaupungin myöntämän 810 000 markan lainan. Samalla Pulkkinen sai tehtäväkseen huolehtia Tiihottarenkodin rakennusaikaisista kirjanpítotehtävistä. Kevätkokous totesikin vuonna 1972 Kuopion kaupungin tukeneen erittäin voimakkaasti vanhusten vuokratalohanketta.

Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen jäsenistö käsitti vain puheenjohtajan ja johtokunnan jäsenet, joista kolme oli kuollut ensimmäisinä vuosina. Siksi toimijoiden joukko muuttui varsin nopeasti. Vuonna 1971 johtokuntaan valittiin Seppo Jääskeläinen edesmenneen Kalle Oravaisen tilalle. Sihteeriksi Oravaisen sijaan valittiin Jukka Pulkkinen.

Talous heikossa jamassa

Yhdistyksen taloudellinen tilanne oli syksyllä 1972 heikko. Valtioneuvosto ei ollut myöntänyt avustusta RAY:n varoista, laskelmissa ei ollut otettu huomioon tontin vuokraa eikä kaupunginvaltuusto ollut vielä hyväksynyt Kuopion kaupungin avustuspäätöksiä. Rahoitusvaje oli sihteeri Jukka Pulkkinen arvion mukaan 40 000–60 000 markkaa. Huonon rahatilanteen aikana Pulkkinen ja Luukkosen joutuivat kirjoittamaan vekseleitä aamuisin, että laskut saatiin maksettua. Myöhemmässä vaiheessa yhdistys sai rahoitusta Raha-automaattiyhdistykseltä Eino Luukkosen hyvillä henkilökohtaisilla

IKÄIHMISTEN ASUNNONTARVE OLI HIRMUINEN

JUKKA Pulkkinen on kuulunut Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen hallitukseen kahteen otteeseen. Keväällä 1971 hänet valittiin sihteeriksi ja rahastonhoitajaksi. Tuolloin hän työskenteli Kuopion kaupungin teknisen viraston lakimiehenä, ja sen jälkeen kaupunginsihteerinä ja teknisen viraston päällikkönä. Tultuaan valituksi apulaiskaupunginjohtajaksi vuoden 1992 alusta, hän luopui yhdistyksen hallituksen jäsenyydestä. Uudelleen hän tuli hallitukseen syksyllä 2009, eläköidyttyään virastaan. Pulkkinen kuuluu myös Kuopion kaupunginvaltuustoon, ollen 75-vuotiaana (keväällä 2019) sen vanhin jäsen. Pulkkinen on ehtinyt olla hallituksessa kaikkien isännöitsijöiden aikana; Aleksi Karpansalon, Matti Partasen ja Helena Jääskeläisen, viimeksi mainitun aikana isännöitsijä-nimike muuttui toiminnanjohtajaksi, ja Veijo Hyvärisen ja Sirpa Luttisen.

– 1970-luvulla rakennettiin paljon, esimerkiksi 2000 asukkaan Saarijärven A- ja B-alueet rakentuivat hetkessä, vaikka kaavoitus oli nykyistä paljon hitaampaa ja siksi tonttipula suuri. Kaupungin rajat olivat lähempänä toisiaan, sillä liitoskuntia oli vasta kaksi: Kuopion maalaiskunta ja Riistavesi. Väkiluku lisääntyi noin tuhat henkeä vuodessa ilman kuntaliitoksiäkin.

Pulkkinen mukaan ikäihmisille suunnattujen asuntojen suuri tarve hoksattiin Tiihottarenkodin valmistuttua, sillä hakijamäärä taloon oli hirmuinen. Muuttoliike kävi maakunnista kohti Kuopiota ja syntyvyys oli kuolleisuutta suurempaa. Tiihottarenkoti oli 7-kerroksinen kerrostalo eikä siihen hissiä lukuun ottamatta tullut varustuksellisesti mitään erityistä vanhuksille.

– Kun tyhjästä aloitettiin, tietenkin lainaa tarvittiin. Eino Luukkosen suhteet valtakunnan päättäjiin olivat arvossaan. Luukkonen oli henkilönä etäinen ja häntä jopa pelättiin ja pidettiin ankarana, mutta hänellä oli selvä näkemys, miten kaupunkia pitää kehittää. Hän loi suhteet valtionhallintoon ja muun muassa oli Asuntohallituksen pääjohtajan Olavi Lindblomin vanha tuttava. Lindblom vieraili Luukkosen kutsumana Kuopiossa. Luukkosen ansiota on yliopiston saaminen Kuopioon. Hän oli selkeästi kaupungin ykkösmies, joka edusti Kuopiota ulospäin.

– Miksi hän sitten oli aktiivinen yhdistyksen perustamisessa, johtui varmaan hänen kauaskantoisista näkemyksistään. Hän ymmärsi vanhusten huonon asuntotilanteen. Kuopiossa vallitsi suuri asutuspula, mutta toimijoita vuokra-asuntomarkkinoilla oli vain kaksi: Kuopion Yleishyödyllinen Rakennusosakeyhtiö ja Niiralan Kulma. Siispä ikävän asuttamiseen tarvittiin oma rakennuttajansa.

1970-luvun alussa Venni Maunula Kansaneläkelaitoksen Itä-Suomen aluejohtajana ja yhdistyksen johtokunnan jäsenenä esitti yleiskokoukselle ponnen, että tehdään selvitys mitä mahdollisuuksia yhdistyksellä on perustaa yksityinen vanhainkoti.

– Venni istui sosiaalilautakunnassa ja näki vanhusten surkean asuntotilanteen. Kaupunki kyllä rakensi vanhainkoteja, esimerkiksi Kuopion maalaiskunnan puolella sijainneeseen Leväsen vanhainkotiin tehtiin aika iso laajennus maalaiskunnan liittyessä Kuopioon, mutta eivät paikat silti riittäneet. Ponsi ei kuitenkaan saanut tuulta alleen. Runsaan 10 vuoden päästä tästä selvitettiin vielä Ukkokodin tilannetta, sillä se oli luopumassa yksityisestä vanhainkotitoiminnastaan, mutta ei Ukkokoti yhdistyksen käyttöön oikein sopinut.

Pulkkinen mukaan ikäihmisille suunnattujen asuntojen suuri tarve hoksattiin Tiihottarenkodin valmistuttua, sillä hakijamäärä taloon oli hirmuinen.

suhteilla. Pulkkinen pitääkin Luukkosen kiistattomana ansiona, että Kuopion Vanhustenkotiyhdistys pääsi RAY:n avustuslistoille.

Toimintasuunnitelmansa mukaan yhdistyksen tuli tehdä yhteistyötä muiden yhdistysten kanssa, jotta yhteiskunnalta asuntorakennustuotantoon saatavat varat pysyttäisiin kanavoimaan mahdollisimman tehokkaasti. Myös yhteydenottoja eri eläkeläisjärjestöihin tuli lisätä, jotta vanhusten tarpeet pystyttiin tehokkaimmin kartoittamaan. Jäsenhankintaa pyrittiin tehostamaan. Yhdistys haki varsinkin yhteisöjäseniä, mutta toisaalta jäsenmaksuilla ei kuitenkaan ollut merkitystä yhdistyksen rahoituksessa eikä suurta jäsenhankintaa ole yhdistyksessä koskaan aktiivisesti harjoitettu. Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry:n jäsenmäärä on aina ollut vähäinen, ja alkuaikoina kaikki yhdistyksen jäsenet kuuluivat myös sen johtokuntaan.

Itkonniemen hanke ei onnistu

Tiihottarenkodin valmistumisen jälkeen johtokunta valitsi talotöimikunnan pohtimaan uusia hankkeita elokuussa 1973. Sen jäseniksi tulivat Aleksi Karpansalo, Veikko S. Koponen, Seppo Jääskeläinen ja Aulis Pirinen. Rakennusmestari Koponen oli aiemmin valittu johtokuntaan edesmenneen Keijo Suksen tilalle. Karpansalo oli neuvotellut Kuopion kaupungin kanssa uudesta tontista ja johtokunta nimesi myös Jukka Pulkkinen neuvotteluihin.

Taloudellinen tilanne oli kuitenkin edelleen heikko. RAY ei ollut myöntänyt avustusta ja KOP:n 80 000 markan laina oli erääntymässä. Talous oli tarkassa seurannassa; päätettiin että Pulkkinen tai Gustafsson hyväksyy laskut ennen kuin isännöitsijä maksaa ne. Niinpä johtokunta totesi toukokuussa 1974, ettei suunnitellulle Itkonniemen talohankkeelle ollut edellytyksiä. Kun RAY kuitenkin myönsi hankkeelle avustusta 60 000 markkaa, syntyi yhdistyksessä uusi into. Syksyllä 1974 yhdistys luopui aiemmin hankkimastaan Länsi-Puijon alueen tontista ja haki lainaa Asuntohallitukselta Itkonniemenkotia varten tarkoituksenaan aloittaa rakentaminen seuraavan vuoden keväänä. 7-kerroksinen, 59 yksion ja talonmiehen asunnon Itkonniemenkoti oli tarkoitus rakentaa Honkalahdenkatu 16:een. Yhdistys arveli talon maksavan lähes 2,8 miljoonaa markkaa, ja haki rahoitusta Asuntohallitukselta ja Kuopion kau-

YHTEISKUNNAN SOSIAALINEN HERÄÄMINEN

SOSIAALINEN asuntotuotanto oli 1970-luvulla vauhdissa niin Kuopiossa kuin koko Suomessa, kertoo Aulis Pirinen. Kaupungin vuokrataloyhtiö Niiralan Kulma Oy, Kuopion Keuhkovammayhdistys ja Invalidiliiton Kuopion osasto tekivät asuntoja asiakkailleen. Kaupunki tuki niitä tonttijärjestelyin sekä antamalla suunnitteluapua ja rakennusaikaisia lainojakin. Yleisesti vanhusten asuntoja alettiin suunnitella niin, että liikuntarajoitteet otettiin huomioon.

– Ehkä se oli sitä yhteiskunnan sosiaalista heräämistä. Saarijärven Invatalo lienee Kuopion ensimmäisiä oikeita palvelutaloja. Silloin se oli huikean korkeatasoinen uima-altaiseen.

Ensimmäisestä vanhusten vuokratalosta, Tiihottarenkodista, oltiin kovin innostuneita. Asukkaat olivat tyytyväisiä, kun oli päästy puutalojen puutteellisista oloista uusiin kerrostaloasuntoihin.

– Vaikka aina ei ymmärretty kerrostaloasumisen vaatimuksia. Mielipahaa tuli, kun ei saanut asua kuten vanhoissa puutaloissa, muistelee Pirinen.

Laukkaavan inflaation vuoksi vuokrat kuitenkin nousivat kaikkialla, niin myös Tiihottarenkodilla. Eläkkeet olivat hyvin pieniä ja osa vanhuksista ei ollut minkään eläkejärjestelmän piirissä. Kuopio ryhtyi vuoden 1965 alussa maksamaan vuokra-asunnoissa asuville vanhuksille asumistukea määrätyn edellytyksin. Tuen tarkoituksena oli vähentää huoltoavun, nykyisen toimeentulotuen, saajien määrää. Huoltoapua sai sairauden ja vanhuudenheikkouden vuoksi, mutta vuokra- ja ruokakuluihin se ei riittänyt.

– Vanhustenhuolto oli aivan päälle kaatuva ongelma, vaikka toimeentulotuen tarvetta oli yhtä lailla muissakin sosiaaliryhmissä. Vanhusten kotihoitoa alettiin lisätä noihin aikoihin. Kolme kodinhoitajaa teki vanhustyötä, kunnes syntyi kotiaavustajien ammattikunta nimenomaan vanhuksia auttamaan. Kotiaavustajien työnkuvaksi muodostui vanhusten hoitaminen, kodinhoitajat auttoivat lapsiperheitä. Kotisairaanhoidopalveluita alettiin lisätä sitä mukaa, kun tarve kasvoi.

– Kuopio oli mielestäni sosiaalisesti ajatteleva kaupunki. Päättäjät luottivat sosiaalilautakunnan näkemyksiin. Minä sosiaalijohtajana olin ”painostajien” puolella, yritin saada vanhusasioihin riittävästi määrärahoja, joskaan aina se ei voinut onnistua budjetin rajallisuuden vuoksi.

Pirisen 24 vuoden työuran aikana tehtiin Kuopiossa vanhusten asumisen hyväksi paljon, aluksi asuntoja ja sitten palveluasuntoja kuntoutusmahdollisuuksineen.

– Yhdistyksen tarkoitus toteutui mielestäni hyvin.

Inflaatio laukkasi
1970-luvulla
kiivaana ja
tämän vuoksi
vuokria jouduttiin
nostamaan usein.

pungilta. Rahoitukset myönnettiin ja urakkakilpailu pidettiin edellytyksellä, että urakoitsijoiden toivottiin osallistuvan rahoitukseen ensisijaislainojen osalta joko pitkäaikaisin tai ainakin kahden vuoden lainasitoumuksin. Kun rakentamisen rahoitus oli auki vielä lokakuussa 1975 syystä, että yhdistys ei saanut tarvitsemiaan ensisijaislainoja, se luopui hankkeesta. Johtokunta mietti rahoituksen siirtämistä Kuopion Yleishyödyllinen Rakennus Oy:lle. Puheenjohtaja Luukkosen ajamaa ideaa vastustivat ainakin Seppo Jääskeläinen ja Aulis Pirinen, koska siirtäminen olisi sulkenut RAY:n rahoituksen pois. RAY ei rahoittanut osakeyhtiöitä.

”Huonoa herraonnea” – isännöitsijät vaihtuvat

Tiihottarenkodin tilien käyttöoikeus oli siirretty isännöitsijä Karpansalolle, mutta isännöitsijän heikentyneen terveydentilan vuoksi tilienhoito ja kirjanpito viivästyivät. Vuoden 1973 tilit hyväksyttiin kokouksessa, jossa Karpansalo irtisanoutui tehtävästään. Yhdistys kilpailutti isännöitsijän toimen. Kuopion Yleishyödyllinen Rakennus Oy tarjosi toimeen omaa isännöitsijäänsä Matti Partasta, ja hänet palkattiinkin. Kevätkokous vahvisti edellisen vuoden tilinpäätöksen ja myönsi isännöitsijälle tilien käyttöoikeudet.

Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry jatkoi aktiivisesti toimintaansa. Vuonna 1976 se etsi uutta tonttia Neulamäestä ja Haapaniemi-Niiralan alueelta. Inflaatio laukkasi 1970-luvulla kiivaana ja tämän vuoksi vuokria jouduttiin nostamaan usein. Vaikka vuokrannosto oli säädelty maltilliseksi, se herätti närää asukkaissa. Johtokunta joutui pitämään tiedotustilaisuuksia, kun asukkailta tuli valituskirjelmia.

RAY ei myöntänyt avustuksia yhdistykselle 1970-luvun lopussa. Siksi yhdistyksen talous pysyi alijäämäisenä aina vuoteen 1980 saakka. Isännöitsijä Partanen kertoi kirjeessään johtokunnalle marraskuussa vuonna 1977, että Tiihottarenkodin vuokrien nousun syynä oli asuntolainan pieni osuus rakennuskustannuksista, asuntolainan koron nousu sekä pienen kiinteistön hoitokustannusten suhde suurempiin yksiköihin. Jos vuokria ei olisi nostettu, olisi edessä saattanut olla jopa konkurssi. Heikko taloudellinen tilanne pakotti yhdistyksen ottamaan 20 000 markan vekseliluoton vuoden 1978 toukokuussa.

Johtokunta myös irtisanoi Tiihottarenkodin talonmiehen marraskuun lopulla 1977, mutta irtisanominen peruttiin yleisen heikon työllisyystilanteen vuoksi. Yhdistys pyysi tarjouksia kiinteistöhoitoyrityksiltä, mutta lopulta se päätti kuitenkin edelleen käyttää omaa talonmiestä. Kesällä 1981 yhdistys pyysi uudelleen tarjouksia huoltoyhtiöiltä, mutta asukkaiden pyynnöstä se päätti edelleen pitää talonmiehen. Lopullisesti omasta talonmiehestä luovutettiin syksyllä 1988, kun johtokunta päätti antaa kiinteistöhuolto-työn Saarijärven Kiinteistöpalvelu Ky:lle. Kuopion kaupunki vuokrasi talonmiehen asunnon ateriapalveluita ja muita toimia varten vuonna 1990.

Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen ”huono herraonni” toistui, sillä isännöitsijä Partasen työsuhde jouduttiin purkamaan touku-kuussa 1981 johtokunnan epäluottamuksen ja tehtävien laiminlyöntien vuoksi. Luukkonen puheenjohtajana joutui neuvottelemaan rahalaitosten kanssa ja hoitamaan suhteita niihin, ja muun muassa lainojen lyhennyksiä sekä sähkö-, vesi- ja lämpölaskuja oli jäänyt maksamatta. Yhdistys joutui hakemaan isännöitsijälle tämän omaisuuden myymis- ja hukkaamiskieltoa Kuopion maistraatilta ja sai sitä kautta osan tappioistaan takaisin.

– Ehkä johtokunta olisi voinut tehdä tiukempaa valvontaa, mutta jokaisella jäsenellä oli sen seitsemän muutakin tointa ja tehtävää, eikä kenelläkään ollut aikaa ”vahtimiseen”. Kaikki olivat lisäksi mukana harrastajapohjalta, heidän aikansa ei kerta kaikkiaan riittänyt kaikkeen, kertoo Jukka Pulkkinen.

Eino Luukkosen toiminta puheenjohtajana oli muiden töiden vuoksi hiljentynyt ja muilla johtokunnan jäsenillä oli puolestaan kiireitä oman siviilivirkansa kanssa. Eino Luukkonen oli kuitenkin primus motor ja kun hänen panoksensa väheni, toiminta hiljentyi väliaikaisesti.

Vähäinen toiminta näkyi myös vuoden 1980 toimintakertomuksessa. Eino Luukkonen oli kertonut syyskuussa 1979 eroavansa puheenjohtajuudesta. Hänen tilalleen ei kuitenkaan valittu uutta puheenjohtajaa ja Luukkonen jatkoi tehtävässä. Toimintakertomuksen mukaan yhdistys piti tuona vuonna vain kevätkokouksen sekä yhden johtokunnan kokouksen. Syyskokous pidettiin vasta seuraavan vuoden tammikuussa.

Toiminta virisi jälleen, kun Helena Jääskeläisestä tuli isännöitsijä.

Helena Jääskeläinen valitaan isännöitsijäksi

Helena Jääskeläinen valittiin isännöitsijäksi 22.6.1981. Uuden tarmon myötä yhdistyksen taloudellinen tilanne koheni ja ensimmäinen ylijäämäinen tase ja tilinpäätös tehtiin jo samana vuonna.

Kun talous oli ollut alijäämäinen 11 vuotta, ei heikko taloudellinen tilanne ollut rohkaissut uusien vuokratalojen rakentamiseen. Koska Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry on voittoa tuottamaton yhdistys, ylijäämää ei jaettu osinkoina, vaan se käytettiin lainojen lyhennyksiin. Asukkailta perityillä vuokrilla yhdistys hoiti kiinteistöjen hoitokulut ja lainojen korot ja lyhennykset. Pienetkin tulot olivat arvossaan. Johtokunta päätti, että Tiihottarenkodin kerhohuoneessa hengellisten tilaisuuksien järjestämisestä peritään 10 markkaa per kerta siivous- ja muiden kulujen peittämiseksi. Pienen kerhohuoneen vuokraus annettiin isännöitsijän tehtäväksi sadan markan kuukausivuokralla. Esimerkiksi vuonna 1983 kerhohuone päätettiin vuokrata Kuopion kansalaisopistolle luentotilaksi kaksi kertaa kuussa, korvauksella 17 markkaa oppitunti. Paperinkeräykseen hankittiin 600 litran säiliö, koska palotarkastaja oli huomauttanut paperien säilyttämisestä sisätiloissa. Keräyksestä saadut tulot saivat asukkaat käyttää omaan virkistystoimintaansa.

Vaikka toiminta yhdistyksessä vilkastui, niin 1980-luvulla moni alkuperäinen johtokunnan jäsen poistui toiminnasta. Jukka Pulkkinen luopui varapuheenjohtajuudesta vuonna 1982. Uudeksi varapuheenjohtajaksi valittiin hänen jälkeensä sosiaalijohtaja Aulis Pirinen, tosin Pulkkinen valittiin uudelleen varapuheenjohtajaksi kahden vuoden päästä.

Juhani Koskinen luopui johtokunnan jäsenyydestä vuonna 1982 ja hänen tilalleen valittiin opettaja Olavi Kokko. Seppo Jääskeläinen puolestaan jätti maaliskuussa 1983 eroanomuksensa johtokunnasta jääviyssyistä, koska hänen vaimonsa oli yhdistyksen isännöitsijä. Kevätkokous valitsi Seppo Jääskeläisen tilalle Pauli Leskisen, kaupungin teknisen viraston rakennusmestarin. Yhdistyksen johtokunta oli edelleen vahvasti Kuopion kaupungin virkamiesten käsissä. Näin johtokunta tiesi, mikä oli vanhusten asuntotilanne Kuopiossa.

Uusi isännöitsijä Helena Jääskeläinen valittiin jopa johtokuntaan vuonna 1981, mutta hän erosi johtokunnasta kolmen vuoden kuluttua. Hänen tilalleen syyskokous valitsi asukas Voitto Leskisen, kos-

HELENA JÄÄSKELÄISELLE VANHUKSET SYDÄMEN ASIA

KUN Helena Jääskeläinen aloitti isännöitsijänä 1982, oli yhdistyksen tila edeltäjän jäljiltä sekava. Jääskeläinen tarttui ensimmäiseksi taloudenpitoon, jonka saattoi ajan tasalle. Esimerkiksi vuokrat piti tarkistaa joka vuosi, sillä niiden oli pysyttävä asuntohallituksen määrittämässä rajoissa. Särkikodin rakentaminenkin oli käynnissä. Sinne tuli jo sen verran palveluja, että sen keittiötiloissa saivat asukkaat käydä ruokailemassa. Kun seuraava kohde Leväkoti valmistui, sinne tuotiin ruoka asukkaille kotiin asti viereisestä Leväsen vanhainkodista. Leväkoti rakennettiin tavaltaan kunnalliskodin laajennukseksi, jolloin parempikuntoiset voitiin siirtää asumaan Leväkotiin. Asukkaille hankittiin myös turvapuhelimet.

– Mutta silloinkin asuntoihin muutti vielä ihmisiä, jotka eivät esimerkiksi olleet käyttäneet sähköhellää, Jääskeläinen kertoo.

Hän ryhtyi vankalla otteella parantamaan vanhusten olosuhteita. Hän koki, että Tiihottarenkodissa asukkaat olivat jääneet liiaksi oman onnensa varaan. Hän kertoo kerran pelastaneensa dementoituneen vanhuksen ulkoa vähäpukeisena harhailemasta. Samoin eräänä pääsiäislauantaina hänelle soitti huolestunut mummo, koska naapurua ei ollut näkynyt aikapäiviin. Kun mentiin tarkistamaan, löytyi mies kuolleena.

Tapaukset – ja Jääskeläisen puuhaamat lehtijutut – vauhdittivat vanhusten asiaa, ja vanhusten asumiseen ja tukeen alkoi rahaa löytyä, perustettiin muun muassa Saarijärvi-projekti, joka kehittäli tukihenkilötoimintaa vanhuksille.

Jääskeläinen sai aikaan myös talonmiehen palkkaamisen Tiihottarenkotiin. Talonmies muodostui asukkaiden tueksi ja turvaksi ympäri vuorokauden, sillä hän asui talossa vuoteen 1988 saakka, joskin henkilö välillä vaihtui.

Kun Tiihottarenkotia oli ryhdyttävä ensimmäistä kertaa remontoimaan vuonna 1991, kävi Helena Jääskeläinen korjaussuunnittelusta vastaavan Arkkitehtitoimisto Jaakko Laitisen edustajan Marja Laitisen kanssa henkilökohtaisesti Raha-automaattiyhdistyksessä neuvottelemassa rahoituksesta.

– Tuntuma oli, että Kuopion ”periferia” olisi jäänyt ilman rahaa, ellei olisi menty paikan päälle sitä tivaamaan. Peruskorjauksessa Tiihottarenkotiin tehtiin talonmiehen asunnosta kerhotila, jossa kaupunki järjesti päivätoimintaa. Tila toimi myös kaupungin ylläpitämänä aterijakelupisteinä.

Peruskorjauksen ajaksi olivat asunnot tyhjennettävä. Vanhuksille palkattiin muuttomiehiksi reippaat palomiehet. Jääskeläisen keskustelu yhden palomiehen kanssa tuotti Jääskeläiselle tarpeellisen avun: merkantti Jaana Markkanen, palomies Jari Markkasen vaimo, aloitti toimistotyöntekijänä.

– Itse olin 24 tuntia vuorokaudessa töissä, aina puhelimen saatavilla, sillä peruskorjaus poiki hirveästi puheluja ja kysymyksiä, Jääskeläinen kertoo.

Helena Jääskeläinen oli vielä aloittelemassa Mäntylääkin, ennen sairauseläkkeelle jäämistään 1994.

– Siihen mennessä oli viestini mennyt perille, että palvelutaloja tarvitaan. Olin saanut vanhusten hädän rummutetuksi kuuluville.

HELENA Jääskeläinen

Jääskeläinen tarttui
ensimmäiseksi taloudenpitoon,
jonka saattoi ajan tasalle.

SÄRKIKOTI oli erillinen, viihättävä kohde Särkiniemessä, jossa oli myös päiväkeskustoimintaa.

heimosta tuli Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry:n hallituksen puheenjohtaja Eino Luukkosen jälkeen vuoden 1994 alusta.

Vuonna 1988 Venni Maunula luopui johtokunnan jäsenyydestä, kuntoutusasioita Kansaneläkelaitoksella hoitanut Sanna Turunen tuli tilalle.

Laki vuokralaisten osallisuudesta asuintalojen hallintoon oli muuttumassa vuonna 1991, ja se vaati vuokralaisille lisää päätäntävaltaa. Yhdistys päätti antaa asukkaille kaksi paikkaa johtokunnasta lokakuun kokouksessaan vuonna 1990. Kun alusta alkaen mukana ollut Aulis Pirinen luopui johtokuntapaikastaan, hänen tilalleen tuli Tiuhottarenkodista toinen asukas Elli Pirskanen Voitto Leskisen lisäksi.

Toisena valmistuu Särkikoti vuonna 1984 Särkiniemeen – yli kymmenen vuoden rakentamistauon jälkeen

Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen pöytäkirjat ovat vaiteliaat Särkikodin syntyideasta. Ehkä se oli puheenjohtaja Eino Luukkosen idea ja nopeaa toimintaa. Yhdistys varasi Särkiniemestä tontin Särkikotia varten huhtikuussa 1981 osoitteesta Nurmitie 11.

Maksuvalmius oli parantunut vuoden 1981 loppuun mennessä niin, että kaikki velvoitteet oli voitu hoitaa ajallaan. Vuokria oli korotettu kahteen kertaan. Tilinpäätös osoitti voittoa 5 900 markkaa.

Asuntohallitus ilmoitti, että Särkikoti oli sen lainalistalla kolmantenatoista, kaupungin vuokralolistalla se oli neljäntenä. Rakentaminen näytti kuitenkin syyskuussa vielä epätodennäköiseltä. Yhdistys päätti silti hakea Kuopion kaupungilta ja Raha-automaat-

ka vuoden 1985 toimintasuunnitelmissa oli ajatus, että asukkaat voisivat liittyä Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen jäseneksi. Vain muutama liittyi.

Herman Gustafsson jätti eroilmoituksensa johtokunnasta vuonna 1985. Hän oli yksi yhdistyksen perustajajäsenistä.

Markku Elonheimo valittiin hallitukseen vuonna 1986. Elon-

tiyhdistykseltä avustusta uutta vanhusten vuokrataloa varten.

Särkikodin suunnittelijaksi oli valittu Rakennustoimisto Ny-lund & Co. Suunnitelman mukaan Särkikotiin valmistuisi 45 asuntoa vanhuksille sekä talonmiehen asunto. Rakentaminen kuitenkin viivästyi, sillä toteutuakseen se tarvitsi kaavamuutoksen. Myös talon suunnitelmia muutettiin vielä. Elokuussa 1982 yhdistyksen johtokunta päätti varata tontin Leväsen kunnalliskodin vierestä Kotokujalta siltä varalta, että Särkikodin rakentaminen vielä viivästyy.

Kaavoituksen ja piirustusten valmistumisen jälkeen Särkikodin rakentaminen näytti kaatuvan rahoitusongelmiin. Raha-automaattiyhdistys eväsi 500 000 markan avustuksen, koska hakemus oli myöhästynyt. Särkikodin rakentaminen alkoi silti, sillä Kuopion kaupunki tuli hätiin ja myönsi 500 000 markkaa sijoitettavaksi talon alkupääomaan. Ilman kaupungin avustusta Särkikotia olisi tuskin rakennettu.

Urakka kiinnosti, sillä rakennusurakkatarjouksia annettiin peräti

LUONNEHDINTOJA ALKUAIKOJEN VAIKUTTAJISTA

JUKKA Pulkkinen muistaa alkuaikojen vaikuttajat ja on tehnyt useimpien kanssa yhteistyötä.

– Keijo Suksi, perustajajäsen, oli demarien piirisihteeri ja keskeinen poliittinen vaikuttaja. Pentti Lyyra oli tilitoimistoyrittäjä, liberaali ja pitkäaikainen valtuutettu. Eero Häkkinen oli kansanedustaja ja Sokeiden koulun rehtori, puoluekannaltaan demari. Juuso Häikiö, hovioikeudenneuvos, edusti kokoomusta. Hän oli kokenut juristi ja mukana kunnallispolitiikassa, hauska ja mukava mies. Janne Hyvärinen tunnettiin Romu-Jannena, melkoisena persoonana. Hän oli yhden kauden valtuutettu. Simo Aromaa oli Niiralan Kulman isännöitsijänä ja edusti SMP:tä puoluekannaltaan. Olavi Majjala oli sosiaalitoimen

piiritarkastaja, korkea virkamies lääninhallituksessa, Pulkkinen käy läpi henkilöllistä ja jatkaa:

– Seppo Jääskeläinen oli tunnettu värikäs persoona rakennusalalla Kuopiossa. Hän toimi pitkään Niiralan Kulman toimitusjohtajana. Hän oli osaava rakennesuunnittelija, joka pystyi hahmottamaan suuria kokonaisuuksia. Niiralan Kulmassa hän piti vuokratason kohtuullisena ja pyrki samaan myös yhdistyksellä, jonka Tiihottarenkotiä oli suunnittelemassa.

– Apulaiskaupunginjohtaja Juhani Koskinen tuli keväällä 1970 johtokuntaan edesmenneen Eero Haaran tilalle. Haara oli kaupunginvaltuuston puheenjohtaja ja näkyvä kunnallispoliitikko, joka kuoli äkillisesti kotonaan alle 60-vuotiaana. KYKSin yli-

hoitajana uransa tehnyt Aili Kokkonen oli parikymmentä vuotta hallituksessa. Hän oli kokoomuksen näkyvä kunnallispoliitikko. Hän toi omia hoidollisia näkemyksiään hallitukseen. Herman Gustafsson oli sotaveteraani, jonka erityisaluetta oli joukkoliikenne. Hän ajoi vanhuksille edullisempia joukkoliikennelippuja ja paikoitusasioita, jotta vanhuksetkin pääsisivät liikkumaan.

Kaupungin virkamiehiä hallitukseen valittiin Pulkkinen mukaan siksi, koska heitä sinne nimenomaan haluttiin, olihan yhdistys paljolti riippuvainen kaupungin tahdosta.

– Kaupunki halusi tukea yhdistystä, joka alusta alkaen piti kohtuullista vuokratasoa eikä halunnut rahastaa vuokrilla.

13 laveassa hintahaarukassa 3 964 000–5 128 000 markkaa. Rakennusurakoitsijaksi valittiin S.A. Tervo. Valvojana toimi aluksi Reino Suominen ja sittemmin Erkki Karttunen. Särkikoti valmistui huhtikuussa 1984 ja siihen tuli 46 asuntoa. Taloon palkattiin talonmies ja ulkopuoliset huoltotyöt ulkoistettiin Särkiniemen Kiinteistönhuoltoyhtiölle.

Rakentamista varten Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry haki Asuntohallitukselta asuntolainaa noin 3,2 miljoonaa markkaa. KOP lainasi yli 1,4 miljoonaa ja Vakuutusyhtiö Pohjola 100 000 markkaa. Kuopion kaupunkikin myönsi vielä 125 000 markan lainan. Myöhemmin RAY avusti takautuvasti kaikkiaan 300 000 markalla Särkikodin rakentamista. Avustukset käytettiin pankkilainan maksamiseen.

Särkikotia remontoitiin jo kahden vuoden kuluttua valmistumisesta lämpövuotovirheiden vuoksi. Joissakin korjauksissa oli myös epäonnea mukana, sillä routavaurioita korjattaessa murtui sähkökaapeli. Talossa havaittiin myös kattovaurioita, jotka johtuivat puutteellisesta aluskatteesta ja lumiesteiden taipumisesta.

Yhdistys sopi Kuopion kaupungin kanssa päiväkeskustoiminnasta Särkikodissa ja talon kerhotila muutettiin ruokailuun sopi-

vaksi. Päiväkeskustoiminta alkoi Särkikodissa lokakuun alussa vuonna 1987. Siihen kuuluivat ateriapalvelut, kerho ja harrastustoimintaa sekä sosiaalineuvontaa. Päiväkeskustoiminta oli tarkoitettu kiinteistössä asuville ja harkinnan mukaan ympäristössä asuville heidän hoidon- ja huollontarpeensa mukaan.

Kuopion kaupungin sosiaalilautakunta

ei maksanut tiloista vuokraa, mutta se hankki tarvittavan välineistön keittiöön kuten tiskikoneen, lämpöhauteen sekä ruokailuvälineet. Kaupunki vastasi myös käytetystä sähköstä ja tilojen siivouksesta. Päiväkeskustoiminta oli kaupungin rahoittamaa.

Ateriapalvelun yhdistyksen johtokunta halusi rajata kuitenkin pääasiallisesti talon omien asukkaiden käyttöön. Niinpä johtokunta rajoitti ulkopuolisten ruokailijoiden määrän vuonna 1989 enintään viiteen henkilöön. Ateriapalvelut jouduttiin lopulta lopettamaan, koska ruokailijoita ei ollut riittävästi.

VUODEN 2012 alussa Särkikoti siirtyi Kuopion Seudun Nuorisotasunnot ry:n omistukseen Valtion asuntorahaston määrittämällä luovutuskorvauksella ja lainavastuiden siirrolla. Kohde oli sekä kiinteistönhoidollisesti että ikääntyneille asukkaille hankala rinnesijaintinsa vuoksi. Yhdistys myös halusi keskittää asuntonsa ikäihmisten asuinalueiksi kasveineisiin Männistöön ja Puijonlaaksoon.

Toiminta ammattimaistuu vähitellen

Vuonna 1985 toimintakertomuksessa alettiin tuoda esille pyrkiä asukkaiden hyvinvoinnin lisäämiseen – ei enää pelkästään asunnon tarjoamiseen – toteamalla, että asukkailla pyritään järjestämään erilaista virkistystoimintaa seurakunnan ja kaupungin toimintojen yhteydessä. Asukkaiden hyvinvoinnista pyritään huolehtimaan taloissa asuvien talonmiesten avulla ja ottamalla yhteyttä tarvittaessa kaupungin terveyskeskukseen sekä sosiaalikeskuksen vanhusten asioita hoitaviin viranhaltijoihin. Vuokrat pyritään pitämään kohtuullisina kiinnittämällä erityistä huomioita hoito- ja ylläpitokustannuksiin sekä huolehtimaan kiinteistöistä mahdollisimman hyvin.

Asuntoja yhdistyksellä oli 113, ja toiminta alkoi asuntomäärän kasvun myötä ammattimaistua. Lumitöiden teosta pyydettiin jo tarjouksia, ja Tiihottarenkodin vuokrakirjanpito päätettiin antaa Postipankin ja Särkikodin vuokrakirjanpito Kansallis-Osake-Pankin hoidettavaksi. Toimistolle hankittiin monistuskone. Vuoden 1988 alusta annettiin yhdistyksen koko kirjanpidon hoitaminen Oy PG-yhtiöt Tietovoimalle. Sopimus irtisanottiin vuoden 1991 lopussa, jolloin tehtävää alkoi hoitamaan Laskentakaari Oy. Toimistoon hankittiin välineet pankkiyhteyksien hoitamiseen omalla päätteellä sekä päätettiin hankkia apu työvoimaa isännöitsijälle. Jaana Markkanen palkattiin toimistotyöntekijäksi. Vuoden 1992 alusta isännöitsijän nimike muutettiin toiminnanjohtajaksi.

Vuonna 1989 Kuopion kaupunki oli myöntänyt 100 000 markkaa tukihenkilön palkkaamiseen Saarijärven vanhuksille. Kuopion Vanhusten kotiyhdistyksen johtokunta esitti kuitenkin avustuksen siirtämistä kotisairaanhoidon piiriin, koska vanhusten tukihenkilöksi oli johtokunnan näkemyksen mukaan viisainta palkata erikoissairaanhoidtaja. Kotisairaanhoidto palkkasi tehtävään Eeva-Liisa Jälvan. Kun Saarijärvi-projektin työryhmä sai vuonna 1990 työnsä päätökseen, päätyi se esittämään Kuopion kaupungille, että Saarijärven alueen vanhustentaloissa oleviin tiloihin järjestetään yhteistä toimintaa. Tarvittava henkilökunta on kaupungin palkkaama ja on ympäri vuorokauden asukkaiden saatavissa.

Osana yleistä valistuneisuuden kasvua oli yhdistyksen liittymisen Vanhustyön Keskusliiton jäseneksi vuoden 1990 alusta.

Tiihottarenkotiä peruskorjataan useaan otteeseen – omistuksesta luovutaan

Tiihottarenkoti tarvitsi 1980-luvun puolivälin jälkeen lisääntyvästi korjaustoimia. Jo syyskuussa 1985 oli johtokunnassa mietitty perusparannuslainaa, jota saatiinkin 400 000 markkaa. Talossa remontoitiin parvekeovet ja ikkunat, saunat, ilmastointihormit ja ulkoseinäelementtien saumaukset ja tehtiin lämmönsäätöjä energiakustannusten pienentämiseksi. Asukkaista useat kokivat kuitenkin parvekeremontin turhaksi ja olisivat halunneet vain vuoto-kohtien tiivistämistä. Tuntemuksia lienee vahvistanut se, että remontti suunniteltiin seitsemän viikon mittaiseksi, mutta se pitkittyi viiteen kuukauteen. Valmistumista viivästytti Pauli Leskisen mukaan valittujen ikkunoiden huono laatu sekä niiden toimitusvaikeudet.

Johtokunta oli alkanut myös miettiä Tiihottarenkodin jalostamista palvelutaloksi. Suuntaus oli vallalla, sillä kaupunkikin suunnitteli vanhusten vuokratilojen muuttamista palvelutaloiksi ja perusti sitä varten hanketyöryhmän. Yhdistys lähetti edustajansa puheenjohtaja Eino Luukkosen kaupungin työryhmään ja ilmoitti lokakuussa 1988 työryhmälle suhtautuvansa myönteisesti palvelukeskuksen rakentamiseen Tiihottarenkodin tontille. Taloon suunniteltiin myös dementiaosastoa.

Helmikuussa 1990 yhdistys ilmoitti kaupungille toiveestaan muuttaa Tiihottarenkoti palvelutaloksi, ja johtokunta aloitti ripeästi tarvittavat toimenpiteet. Se haki RAY:ltä perusparannukseen 2,5 miljoonaa markkaa ja palvelukeskuksen rakentamiseen 3,5 miljoonaa markkaa avustusta. Kesäkuussa yhdistys kuitenkin luopui palvelutalohankkeesta, koska siitä saatava hyöty olisi jäänyt lopulta liian pieneksi. Helena Jääskeläinen arveli palvelutalohankkeen häirinneen myös Kuopion kaupungin aloittamia palvelutalosuunnitelmia Männistössä. Palvelutaloajatusta silmällä pitäen oli Tiihottarenkotiin kuitenkin rakennettu jakelukeittiö kaupungin kustannuksella, sittemmin keittiö purettiin käyttämättömänä ja muutettiin asumiskäyttöön.

Yhdistys päätti kuitenkin peruskorjata Tiihottarenkodin aiemmin tehtyjen remonttien lisäksi. Peruskorjaukseen yhdistys sai lainaa Asuntohallitukselta lähes 2,2 miljoonaa markkaa, RAY avusti

noin 550 000 markalla ja Kuopion kaupunki 800 000 markalla. Lisäksi yhdistys sai Kuopion kaupungilta noin 2,2 miljoonan markan rakennusaikaisen lainan. Peruskorjauksen pääurakoitsijana oli Remontti-Luja Oy ja suunnittelijana JRP-Suunnittelu Oy.

Peruskorjaus alkoi vuoden 1991 keväällä ja työn oli arvioitu kestävän seuraavan vuoden kesään, mutta se valmistui jo joulukuussa. Siten siitä tuli myös 200 000 markkaa arvioitua edullisempi. Peruskorjaus toteutettiin rakennustyön valvojana toimineen Vilho Tervomaan mukaan liian kevyesti. Peruskorjaus olisi vaatinut loppujen lopuksi myös asuntojen kokojen muuttamista.

– Kyseessä oli oikeastaan putkiremontti. Kun putkiurakoitsija meni kesken työn konkurssiin, jouduimme etsimään uuden urakoitsijan. Viivettä ja hankaluuksia tuli, mutta yhdistys jäi silti voitolle, kun vahingonkorvausten hakemisesta huolehdittiin, hän muistelee.

Syyskuussa 1996 hallitus päätti tehdä Tiihottarenkodissa ulkoseinäelementtien ja parvekkeiden kuntokartoituksen. Sen perusteella Tiihottarenkodin seinäelementit päätettiin saumata uudelleen. Saumaukset teki Puijon Sauma vuonna 1997. Kolmen vuoden päästä parkkialuetta laajennettiin, jolloin myös parvekkeet maalattiin. Vuonna 2004 uusittiin käyttövesiputkistojen runkolinjat alakerrassa. Taloissa tehtiin myös muita kunnossapitokorjauksia, joihin yhdistys sai avustusta sekä valtiolta että RAY:ltä.

2000-luvulla ideoitiin sellaistaakin, että Tiihottarenkodin ja viereisen Niiralan Kulman vuokratalon väliin olisi tullut erillinen palvelukeskus, johon olisi molemmista taloista johtanut yhdyskäytävä.

– Laskelmat kuitenkin osoittivat, että saneerauskustannukset olisivat nousseet niin suuriksi, ettei hankkeesta saada taloudellisesti järkevää, toimitusjohtaja Veijo Hyvärinen kertoo.

UUODEN 2012 alussa Tiihottarenkoti siirtyi Tekman Tuki ry:lle opiskelija-asunnoiksi Valtion asuntorahaston määrällä luovutuskorvauksella, johon tarkoitukseen se pienine asuntoineen ilman palveluvarustusta sopi hyvin.

Kolmantena valmistuu Leväkoti vuonna 1988 Leväselle

Kuopion Vanhustenkotiyhdistys jatkoi tarmokasta työtään, ja se näkyi uusien vuokratalojen suunnitteluna. Johtokunta oli jo vuoden 1983 syyskuussa varannut tontin Leväsen vanhainkodin vie-

LEVÄKODIN valmistuessa huoletti, löytyykö kaukana keskustasta olevaan taloon asukkaita. Löytyi, joskin osa asuntotoimiston hakijajonosta.

restä vanhusten vuokratalon rakentamista varten. Alustavat suunnitelmat lähetettiin Asuntohallitukseen huhtikuussa 1984. Kohteen suunnittelijana oli Eero Bruun Arkkitehtitoimisto Malmivaa-ralta.

Leväselle rakentaminen herätti johtokunnassa kiivasta keskustelua useassa eri kokouksessa, koska paikka oli pitkän matkan päässä Kuopion keskustasta. Osa johtokunnan jäsenistä mietti, saadaanko Kotokuja 1 ja 5 -taloihin riittävästi asukkaita. Positiivisena puolelta nähtiin asukkaiden mahdollisuus turvautua vieressä olevan Leväsen vanhainkodin palveluihin.

– Pelot asukkaiden löytymisen vaikeudesta toteutuivatkin, kertoo Helena Jääskeläinen. Hänen mukaansa lääninhallituksessakin oli ollut usko, että vanhukset tarvitsivat kipeästi asuntoja, mutta Leväkodin valmistuttua keväällä 1988 sinne tuli kuitenkin vain 12 hakemusta. Jääskeläinen pyysi Kuopion asuntotoimistosta siellä olevat asuntohakemukset, joista valitsi puuttuvat asukkaat Leväkotiin.

Rakentaminen ei sujunut ongelmitta. Tontin pohjatutkimus todettiin puutteelliseksi ja tarvittiin lisää louhintatyötä, myös koste-

usongelmia oli. Rakentamissuunnitelmat muuttuivat useasti ja uusia piirustuksia esiteltiin johtokunnalle vielä kolmen ja puolen vuoden kuluttua. Uusissa suunnitelmissa asuntojen lukumäärää kasvatettiin ja niiden pinta-alaa pienennettiin puheenjohtaja Eino Luukosen johdolla.

Suunnittelua hidastivat myös rakennuskustannusten kalleus ja kaavoitus. Asuntohallitus oli ensin katsonut rakentamiskustannukset liian korkeiksi ja evännyt lainan. Tonttijakokaan ei Leväselä ollut valmis ja johtokunta joutui pyytämään Kuopion kaupungilta tonttien yhdistämistä. Erään suunnitelman mukaan Leväkoti olisi yhdistetty Leväsen vanhainkotiin, mutta sitä ei kaupunki hyväksynyt. Suunnitelmat olivat kalliit eikä RAY olisi rahoittanut hanketta. Yhdistys teki kuitenkin sopimuksen kaupungin kanssa siitä, että Leväkodin asukkaat saivat ruokapalvelun, päivystyspalvelun ja turvavälikimet sekä niiden huollon kaupungilta. Tosin turvavälikimien ongelmana oli aluksi, ettei tiedetty kuka ottaisi vastaan mahdollisen hälytyksen.

Kustannukset ylittivät alkuperäisen budjetin nousten noin 6,7 miljoonaan markkaan. Leväkotiin valmistui 37 asuntoa vanhukseille ja 6 asuntoa asunnottomille. Rakentaminen onnistui Kuopion kaupungin avulla. Se takasi 6 miljoonan markan lainan ja myönsi 700 000 markkaa avustusta vuokrataloa varten. Lopulta yhdistys sai myös Asuntohallitukselta lainaa lähes 4 miljoonaa markkaa, ja Postipankki sekä Pohjola-yhtiöt lainoittivat rakennushanketta.

Ensimmäisen toimitilansa Kuopion Vanhustenkotiyhdistys sai, kun se toiminnan kasvaessa päätti lokakuussa 1990 vuokrata toimitilat linja-autoasemalta. Isännöitsijä Jääskeläinen oli hoitanut tehtävänsä siihen saakka kotoaan käsin, mutta toiminnan kasvaessa toimitilat tarvittiin.

– Linja-autoasemalla oli muidenkin yhteisöjen toimistoja. Tila oli melko koruton, omaa vesipistettäkin ei ollut. Meillä kaikilla oli yhteinen vessa ja sieltä haettiin kahvivesi, kahvit keittelimme ikkunalaudalla, muistelee Jaana Markkanen, joka palkattiin osa-aikaiseksi toimistotyöntekijäksi vuoden 1992 alusta.

UUODEN 2005 alussa Leväkoti siirtyi Niiralan Kulmalle, kun Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry ja Niiralan Kulma Oy tekivät RAY:n hyväksynnällä ja Valtion asuntorahaston määrällä luovutuskorvauksella vaihtokaupan, jossa yhdistys sai Leväkotiä vastaan Maljalahdenkatu 7:n vanhusten asuintalon Kuopion keskustasta. Näin yhdistys oli saanut keskitetyksi asuntonsa Männistöön ja Puijonlaaksoon, mihin se oli pyrkinytkin. Vain Pyörö jäi erilliseksi "satelliitiksi".

UKKOKOTI sai olla ylhäisessä yksinäisyydessään 1900-luvun alkuvuosikymmenet.

Ukkokodin hanke epäonnistuu

Johtokunta käsitteli maaliskuussa 1988 Valkeisenlammen tuntumassa sijaitsevan Ukkokodin mahdollista toiminnan loppumista ja mahdollisuutta rakentaa sen yhteyteen vuokratiloja vanhuksille. Ajatus oli Eino Luukkosen. Toukokuussa johtokunnassa käsiteltiin uudisrakennushanketta tontille, sillä tontti olisi johtokunnan mukaan ollut riittävän iso. Yhdistys olisi halunnut rakentaa tontille toisen, isomman asuinrakennuksen vanhan rakennuksen yläpuolella olevaan rinteeseen. Rakennukset olisi yhdistetty toisiinsa lasikäytävällä. Toiminnanjohtaja Jääskeläinen vastusti hanketta sen kalleuden ja tontin ahtauden perusteella. Hän muistutti, että jo Leväkotiin oli ollut vaikea saada asukkaita. Kun Ukkokodin johtokunta ei lähtenyt mukaan hankkeeseen, se kariutui.

4. Palvelutalorakentaminen käynnistyy 1990-luvulla

Neljäntenä valmistuu sotainvalidien vuokratalo Rauhala vuonna 1993 Puijonlaaksoon

Kuopion Sotainvalidit ry:n jäsenten keskuudessa oli herännyt vuonna 1988 ajatus oman asuintalon rakentamisesta sotainvalideille; talon, jossa sotainvalideille, heidän leskilleen, sotaveteraaneille ja muille olisi omatoimisen asumisen mahdollistavat palvelut, varustetaso sekä turvallisuusjärjestelyt. Heillä itsellään ei kuitenkaan ollut siihen sopivaa rakennuttajaorganisaatiota. Sotainvalidit ehdotti asiaa Kuopion kaupunginhallitukselle, joka neuvoi kääntymään Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry:n puoleen. Sillä olisi kaupungin mukaan kokemusta ja kapasiteettia rakentaa sotainvalidien haluama talo.

RAUHALASSA asuu ensisijaisesti sotainvalideja ja -veteraaneja sekä heidän puolisoitaan, nykyisin heidän määränsä vähennyttyä jo muitakin.

VILHO Tervomaa

Aluksi Sotainvalidit halusi rakennuttaa omistuksessaan olevan talon, mutta lopulta omistusoikeus tuli kuitenkin Kuopion Vanhus-tenkotiyhdistys ry:lle. Molempien yhdistysten hallituksessa toimineen Allan Lehtisen mukaan päätös oli viisas, sillä palveluasuntojen rakentaminen olisi ollut Kuopion Sotainvalidit ry:lle liian riskialtista. Rauhalaksi nimetty talo mielletään silti Sotainvalidien omaksi taloksi, vaikka Kuopion Sotainvalidit ry ei sitä omistakaan.

Rauhalan rakentaminen alkoi tontin etsimisellä. Aulis Pirinen huomasi, että Puijonlaakson vanhainkodin tontilla oli paljon rakennusoikeutta jäljellä, ja sijainti mahdollisti sisäyhteyden rakentamisen vanhainkotiin, sittemmin Puijonlaakson palvelukeskukseen. Johtokunta päätti kesäkuussa 1991 palkata kohteen rakennuttajaksi Vilho Tervomaan. Arkkitehtisuunnittelijaksi se valitsi Arkkitehtitoimisto Laitinen Oy:n. Rakennustoimikunnan muodostivat Eino Luukkonen, Pauli Leskinen ja Helena Jääskeläinen. Myöhemmin siihen tulivat mukaan myös Allan Lehtinen ja Juha Marjanen Kuopion Sotainvalidien edustajina. Suunnitelman mukaan Puijonlaaksoon rakennettaisiin 38 asuntoa.

Yhdistyksen ja Sotainvalidien kesken sovittiin, että Sotainvalidit saa edustajan yhdistyksen johtokuntaan. Loppujen lopuksi heitä tuli johtokuntaan kaksi, Allan Lehtinen ja Juha Marjanen, mikä taka-

si, että sotainvalidien toivomuksia kuunneltiin palvelutaloa suunniteltaessa.

Isännöitsijä Jääskeläinen tiedotti johtokunnalle lokakuussa 1992 Rauhalan saaneen rakennusluvan, ja myös Kuopion kaupunki tarjosi kaiken avun Rauhalan rakentamisen toteuttamiseen. Yhdistyksen johtokunta hyväksyi Rauhalan urakoitsijat

heti lokakuun alussa, pääurakoitsijana oli Rakennusliike Haka. Toiminta oli nopeaa, ja rakennustyöt alkoivat jo ennen kuun puoliväliä. Asuntohallituksen lopullinen lainapäätös oli hieman alle 7,5 miljoonaa markkaa. Myös RAY oli alun nihkeytensä jälkeen valmis avustamaan Rauhalan rakentamista runsaalla 500 000 eurolla.

– **YKSI** huoneisto varattiin Sotainvalidiliiton puheenjohtajalle kenraalimajuri Pentti Syrjälle. Asuntoon tehtiin hänen toivomansa muutokset. Ei hän olisi ARAn tulorajoihin mahtunut, mutta kunnioituksesta Syrjän elämäntyötä kohtaan katsoi ARA sen kerran läpi sormien. Syrjän arvovallan ansiota-
han oli, että koko talo ylipäättään rakennettiin, otaksuu Vilho Tervomaa.

Syrjä kävi neuvottelemassa Rauhalan asioita asuntohallituksessa henkilökohtaisestikin. Tarina kertoo, että siellä ei kenraalimajuria siviileissään tunnistettu. Syrjä ei ollut kerran päässyt pääjohtajan pakeille suoraan, vaan häneltä oli alettu vaatia ajan varaamista. Tästä harmistuneena Syrjä oli käynyt kotonaan ja palannut takaisin kenraalimajurin kaluunoissaan. Johan olivat ovet auenneet!

Sotainvalidien palvelutalo viittä vaille valmis

Sotainvalidien palveluasuintalo Puijonlaaksossa Sammakolammen kupeessa on viimeistelyä vaille valmis otta-
maan vastaan ensimmäiset asukkaansa. Rakennus on val-
mistunut aikataulun mukai-
sesti ja asukkaat pääsevät
muuttamaan tiloihin elokuun
puolessa välissä.

- Talo on suunniteltu siten,
että siellä pystyy liikkumaan
pyörätuolin kanssa ja jopa sai-
raalasänky sopii kulkemaan
käytävillä. Hyvin huonokun-
toinenkin voidaan hoitaa koto-
naan viimeiseen asti. Muuten
talo on tavallisen asuintalon
tyylinen, kertoo Kuopion Sotain-
validien toiminnanjohtaja
Juha Marjanen.

Rakennuksessa on 29 tupa-
keittio-yksiötä ja yhdeksän
kaksiota. Näiden lisäksi sieltä
löytyy kaksi saunaa, kerho-
huone ja aurinkoterassi pientä
ulkouluu varten.

Taloon muuttaa noin 60 ih-

mistä, jotka on jo valittu. Sotain-
validien lisäksi sinne muut-
taa myös heidän leskiään ja sotaveteraaneja.

Tuleva asukas Lauri Julku-
nen kävi tutustumassa uuteen
kotiinsa ja totesi asunnon
näyttävän hyvältä.

- Erikaisen väljä se ei ollut,
mutta muuten ihan mukavan
tuntuinen. Se on rakennettu
ihan oikealla tavalla eli pyörä-
tuolillakin mahtuu liikku-
maan vaivattomasti. Ja hyvä-
llä paikalla se tuossa lammen
vieressä tietenkin on.

Palveluasuintalo on kaavoit-
uksen perusteella viimeisim-
piä Puijonlaaksoon rakennet-
tavia taloja. Se valmistuu Pui-
jonlaakson vanhainkodin vie-
reen. Rakennukset on yhdis-
tetty toisiinsa käytävällä. Esi-
merkiksi ruokailu hoidetaan
vanhainkodin palvelukeskuk-
sesta käsin. Lisäksi vanhain-
koti-palvelukeskuksen muut-
kin toiminnot kuten jalkahoi-

to ja uima-allas ovat sotainva-
lidiin käytössä.

- Puijonlaakso on talolle
erittäin hyvä paikka. Kaikki
palvelut pankista ja ruoka-
kaupoista lähtien ovat lähellä,
mikä olikin asukkaiden itsen-
sä toivomus. Myös vanhainko-
din palvelukeskus auttaa mei-
tä paljon. Olemme erittäin tyy-
tyväisiä taloon, kertoo Marja-
nen.

Maisemakuvan muutoksen
takia talon rakentamista
suunnitteluvaiheessa vastus-
taneen Puijonlaakso-Seuran-
kin kanssa on Marjasen mu-
kaan päästy yksimielisyyteen.

Talon rakennuttajana toi-
mii Kuopion Vanhustenko-
tiyhdistys ry. Noin 10 miljoo-
nan markan kustannukset rahoittaa osittain Raha-auto-
maattiyhdistys. Suurin osa
kustannuksista katetaan kul-
tenkin asuntohallituksen
myöntämällä aravalainalla.

SOTAINVALIDIEN hanke sai
palstatilaa paikallisista lehdis-
tä. Savon Sanomat uutisoi ai-
heesta heinäkuussa 1993.

Rauhalaan tuli liikuntaesteettömiä yksioita ja kaksioita kooltaan
39,5–56,5 m². Asukkaat pääsivät muuttamaan Rauhalaan elokuu-
sa 1993.

Kuopion Sotainvalidit antoi pitkään suosituksia Rauhalan asukas-
valintoihin, mutta sittemmin Kuopion Vanhustenkoti-tyhdistys on al-
kanut tehdä valinnat. Vuonna 2019 Rauhalaan on asukkaina enää
vain vähän sotainvalideja ja heidän puolisoitaan sekä sotaveteraaneja.

Jaana Markkasen mukaan Rauhala oli jo uudentyyppinen muihin
yhdistyksen taloihin verrattuna. Asunnot olivat väljempää ja varus-
tettu liikuntaesteisille sopiviksi.

Nykyinen hallituksen jäsen Niilo Kalsi näkee, että talon rakenta-
misen siirtyminen yhdistykselle oli kaikki voittaa -tilanne. Rakennus-
nuttajakokemusta omaava yhdistys pystyi rakennuttamaan edulli-
semmin kuin kiertorakennuttaja ja olihan kohderyhmänä joka tapa-
uksessa ikäihmiset.

RAUHALA pääsi uutisaiheeksi, kun tasavallan presidentti Martti Ahtisaari piipahti vierailulle Rauhalassa. Viikkosavo 14.2.1996.

Kuopion Sotainvalidien toiminnanjohtaja Juha Marjanen kiitteli Savon Sanomien haastattelussa heinäkuussa 1993 talon suunnittelua. "Rauhalassa pystyy liikkumaan pyörätuolin kanssa ja jopa sairaalasänky sopii kulkemaan käytävillä. Hyvin huonokuntoinenkin voidaan hoitaa kotona viimeiseen asti. Muuten talo on tavallisen asuintalon tyylinen."

Rauhalan vuositakuutöitä tehtäessä ongelmaksi tuli rakennusliike Hakan konkurssi. Vuositakuutyöt jäivät rakennusliikkeeltä tekevä. Lopulta konkurssipesä velvoitettiin maksamaan vuositakuu-

Kekkosen Lempi ja Järvisalon Elsa astuvat ulos pakkaseen. Matka vie kohti linja-autopysäkkiä ja kaupunkia. Pihalla he tapaa Hyvärisen Kaukon sekä Pentikäisen pariskunnan Kaukon ja Judithin.

Päivä Puijonlaakson Rauhalassa on jälleen alkanut pirteästi.

Sammakkolammentie kymppi eli Rauhalassa on Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen omistama kerrostalo, jonka vuokralaiset ovat sotainvalideja tai invalidien leskiä. Asuntoja Rauhalassa on 38 ja asukkaita yhteensä viitisenkymmentä.

Vaikka Rauhalan asukkaat ovat jo taipaleensa ehtoopuolella, suurin osa heistä ei jää omiin nurkkiinsa murjottamaan. Eloa piristetään jos jonkinlaisilla tempauksilla.

Toimintaa Rauhalassa organisoivat asukastoimikunta, jonka puheenjohtajana Hyvärisen Kauko on.

Rauhalan kerhohuoneeseen Kauko ja muut innokkaat puuhahmiset kokoontuvat valmis-

Judith ja Kauko Pentikäinen viihtyvät hyvin Rauhalan pirteässä porukassa.

Presidenttikin piipahti vierailulla

Pieniä tirrauksia Rauhalassa

telemaan laskiaisien tienoon hernerokkasouvia.

"Miehet urvottaa"

Asukastoimikunta pyörittää Rauhalan kerhoa. Sirkka Jul-

miehet eivät oikein tuohon lauluhommaan suostu. Ne vaan urvottaa, Julkusen Sirkka sanoo. Sirkkan mies Lauri nauraa vieressä.

Seuraavana vuorossa on siis laskiaistapahtuma ensi maanantaina. Rauhalassa on luvassa hernerokkaa sekä varapärreen

Kaikkein mieluisin ja ikimuistoisin vieras oli kuitenkin tasavallan presidentti Martti Ahtisaari, joka piipahti Rauhalassa puolisoineen pari vuotta sitten maakuntakieroksellaan. Rauhalalaiset muistavat lämmöllä presidentin vierailua, kun vielä Ahtisaari on muutenkin

Alustavissa suunnitelmissa on vierailulla seuraavaksi rajan takana Karjalassa.

— Ja sotainvalidien kesäpaikka Puijonsarven niemessä on myös ahkerassa käytössä, Kauko Hyvärinen kertoo.

tentalo, jossa Rauhalan asukkaat voivat käydä uimassa. Sirkka Julkunen kuitenkin tähden-tää, ettei Rauhalassa ja vanhustentalo ole sama asia.

— Moni yhdistää nämä kaksi rakennusta, koska ne ovat niin vierekkäin. Me kuitenkin olemme tavallisia vuokralaisia Rau-

työt hovioikeuden päätöksen mukaan, mutta oikeudenkäyntikulut yhdistys joutui maksamaan itse.

Rauhalan rakentaminen oli merkityksellinen sotainvalideille. Se lisäsi heidän yhteenkuuluvuuden tunnettaan ja ajatusta, että sotainvalideista huolehditaan. Rauhalan asukkaille hankittiin turvapuhelimet, ensimmäisinä yhdistyksen taloissa, vaikka yhdistys joutui neuvottelemaan siitä kaupungin kanssa vuosikausia. Lopulta ne saatiin asukkaille vuonna 1997, hinnaksi tuli lähes 100 000 markkaa. RAY kuitenkin myönsi niiden hankkimiseen lähes tarvittavan suuruisen avustuksen.

Rauhalan huoneistoja peruskorjataan tai remontoidaan tarpeen mukaan asukkaan vaihtuessa, kuten muissakin yhdistyksen kiinteistöissä.

Eino Luukkonen luopuu puheenjohtajuudesta, tilalle Markku Elonheimo

Syyskokouksessa 1993 Eino Luukkonen luopui yhdistyksen puheenjohtajuudesta. Hän oli ollut perustamisesta lähtien sen kantavia voimia, päätöstentekijä sekä niiden eteenpäin viejä. Hän toimi yhdistyksen puheenjohtajana miltei neljännesvuosisadan. Hänen aikanaan yhdistys rakensi ensimmäiset vanhusten vuokratalonsa. Niiden ansiosta heikoimmassa asemassa olevien vanhusten asuinolosuhteet kohenivat huomattavasti. Luukkosen puheenjohtajakautena yhdistys rakensi myös Rauhalan palvelutalon sotainvalideille sekä aloitti yhdistyksen ensimmäisen palvelutalon Mäntylän suunnittelun.

Allan Lehtisen mukaan Eino Luukkonen oli täsmällinen, jämpä ja pystyvä puheenjohtaja kuten oli kaupunginjohtajanakin. Ulla Tuomainen katsoi Luukkosen olleen asioiden alullepanija ja visionääri sekä vanhanajan herrasmies. Jaana Markkanen piti Luukkosta ihailtavana persoonana.

Luukkonen kuoli vuonna 1998. Hän ehti kuitenkin olla vielä mukana Pyörön palvelutalon avajaisissa.

Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen uudeksi puheenjohtajaksi valittiin Markku Elonheimo. Hän oli koulutukseltaan teologi ja

VILHO Tervomaa kuvaa Eino Luukkosen olleen tunnetusti vahva johtaja, joka jätti jälkensä historiaan.

– Kerran valtuuston kokouksessa Eino poltti päreensä niin perusteellisesti, että uhkasi ostaa joillekin valtuutetuille pakan hamekangasta!

MARKKU Elonheimo

työskenteli Kuopion Hiippakunnan tuomiokapitulin pääsihteerinä. Johtokunnan jäseniksi valittiin Eila Kaikkonen, Pauli Leskinen, Ulla Tuomainen ja Niilo Kalsi.

Yhdistyksen jäseniksi oli hyväksytty kaupungin asuntotoimesta Hannu Harjunheimo, Ilmi Kolehmainen, Eila Halonen ja Niilo Kalsi.

Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry päätti nykyaikaistaa sääntönsä elokuussa 1994. Samalla se suunnitteli nimensä muuttamista. Ehdotuksiksi annettiin Vanhusten Koti ry, Kuopion Vanhustenasunnnot ry, Kuopion Kotiasunnnot ry,

Kuopion Vanhusten Tuki ry, Kuopion Iltakoti ry, Kuopion Vanhustenkoti ry, Kallavesj Koti ry, Kallavesj' Asunnnot ry ja Ruska Koti Ry. Nimeksi valittiin Kuopion Vanhustenkoti, mutta koska yhdistysrekisteri vaati nimeen sanan yhdistys, jäi nimeksi entinen Kuopion Vanhustenkotiyhdistys.

Uudet yhdistyssäännöt hyväksyttiin 11.8.1995 yhdistysrekisterissä. Tuolloin johtokunnasta alettiin käyttää nimeä hallitus.

Helena Jääskeläinen jää eläkkeelle

Toiminta kasvoi voimakkaasti 1990-luvun alkupuolella. Toimiston lisääntynyt työmäärä näkyi niin, että Jaana Markkasen työ muuttui kokopäiväiseksi, ja yhdistys haki itselleen uusia toimitiloja. Toimisto linja-autoaseman toisessa kerroksessa oli ollut hankalapääsyinen ikäihmisille, joskin asiat hoituivat isännöitsijän mukaan enimmäkseen puhelimitse. Uudet toimitilat yhdistys löysi maaliskuusta 1992 Lujabetonin tiloista Maaherrankadulta. Siellä toimisto oli myös suurempi.

– Se alkoi olla jo hieman enemmän oikea toimisto, oli työhuoneet ja erilliset kokoustilat, Jaana Markkanen kertoo.

Kesäkuussa 1993 toiminnanjohtaja Helena Jääskeläinen jäi pitkälle sairauslomalle, jota kesti seuraavan vuoden toukokuun loppuun. Kesäkuun lopussa 1994 hän jäi sairauseläkkeelle. Sairausloman aikana yhdistyksen päivittäisiä tehtäviä hoitivat Eino Luukko-

nen ja Jaana Markkanen sekä vahvistukseksi kirjanpidon ja taloushallinnon tehtäviin tilapäiseksi otettu Pirjo Vääntinen.

Markkanen kertoo, että Jääskeläinen oli topakka yrittämään ja piti aina asukkaiden ja heikomman puolta ja toi sen rohkeasti esille; asukkaat pitivät hänestä.

– Helena saattoi käydä asukkaiden kotonakin tekemässä vuokrasopimuksia. Se oli kotoista touhua. Työkaverina Helena oli hyvä ja meillä oli lämpimät välit. Rauhalan valmistuessa hän oli jo siirtynyt pois yhdistyksen palveluksesta. Rauhalan kalusteita hankittiin suunnittelijan edustajan, Marja Laitisen, kanssa.

Toiminnanjohtajaksi Veijo Hyvärinen

Johtokunta aloitti uuden toiminnanjohtajan etsimisen lehti-ilmoituksella. Tehtävä kiinnosti niin paljon, että siihen tuli lähes 80 hakemusta. Haastatteluun kutsuttiin kahdeksan hakijaa. Vaatimuksena oli valmius monipuolisiin isännöintitehtäviin, yhteydenpitoon asukkaiden ja eri viranomaisten kanssa sekä lähitulevaisuudessa myös palvelukeskuksen perustamiseen ja ylläpitämiseen. Haastattelijoina toimivat puheenjohtaja Markku Elonheimo, varapuheenjohtaja Eila Kaikkonen, Allan Lehtinen sekä Ulla Tuomainen.

Uudeksi toiminnanjohtajaksi johtokunta valitsi toukokuussa 1994 rakennusinsinööri Veijo Hyvärisen, joka toimi kaupungin teknisessä virastossa asuntotoimessa vanhusen omistusasuntojen peruskorjaustöiden vastaavana rakennusmestarina. Hän aloitti työnsä heinäkuussa osa-aikaisena työntekijänä, koska halusi saattaa entisen työnsä Kuopion kaupungilla loppuun. Syyskuussa hän aloitti kokopäiväisenä.

Hyvärisen tullessa ajat olivat melko tiukat. Markkanen kertoo, että rahaa ei ollut ylimääräistä.

– Rauhalan laskuja erääntyi. Sain Eino Luukkoselta ohjeen odottaa uutta toiminnanjohtajaa. Kun Veijo tuli, hän pääsikin ensimmäiseksi pistämään talouden kuntoon. Mäntylän suunnittelu oli tuolloin jo käynnissä, ja Veijo alkoi viritellä sitä palvelutaloksi, jollaista meillä ei vielä ollut.

Uusi toiminnanjohtaja joutui tarttumaan vahvasti yhdistyksen ruoriin. Hyvärinen selvitti laskujen maksamisen pyytämällä Kuopion kaupungin myöntämät avustukset ennakkoon. Hän pani tuule-

VEIJO Hyvärinen

maan – johtokuntakin kokoontui vuoden aikana peräti 12 kertaa, ja ensimmäiset pöytäkirjat ovat monikymmenpykäläisiä.

Rakennusmestari Aira Pesonen oli Hyvärisen kollega asuntotoimessa. Hänen mukaansa Hyvärinen kasvoi toiminnanjohtajan tehtäväänsä nopeasti ja tehokkaasti.

– Yhteistyömme oli asuntopoliittista ja tiedollista. Minä toin vierasryhmiä Mäntylään ihailemaan yhdistyksen työn tuloksia. Veijo teki kehitysyhteistyötä valmistajien kanssa, yhdistys kehittikin edistyksellisesti ja laajasti toimintoja ja palvelurakenteita. Taloihin tuli esimerkiksi kaiteellisia kalusteita ja kalustetekstiileiksi valittiin pestäviä ja palamattomia tekstiilejä. Sellaista ei vielä paljon ollut muualla.

Ensimmäisessä toimintasuunnitelmassaan vuodelle 1995 Hyvärinen kirjoitti: ”Tällä hetkellä rakenteilla on Männistön kaupungin osaan 52 palveluasuntoa sekä palvelukeskus. Rakennus valmistuu maaliskuussa 1995. Palvelukeskukseen järjestetään mm. ruokapalveluja sekä kuntouttavaa toimintaa vanhuksille. Lisäksi vanhuksilla on mahdollisuus saada huoneistoihin henkilökohtaista kotipalvelua Kuopion kaupungin toimesta. Kiinteistöjen hoitoon kiinnitetään erityistä huomiota. Tiihottarenkodista ja Särkikodista valmistuu kuntoarvio keväällä 1995. Kuntoarviota käytetään hyväksi suunniteltaessa kiinteistöjen korjaustoimia.”

Toimintasuunnitelmassa mainittiin, että yhdistyksen toiminnan laajentuessa ja asukasmäärän lisääntyessä on toimiston toimintoja kehitettävä muun muassa tietotekniikkaa hankkimalla sekä henkilökuntaa kouluttamalla niin, että lisääntyneet tehtävät pystytään hoitamaan.

– Vuokrareskontra tehtiin Unix-ohjelmalla Postipankin hoitamina. Jos asukas halusi varata tai poistaa saunavuoron, piti maksun poistosta tai lisäyksestä soittaa pankkiin. Hidastahan se oli. Joskus vuokralaput ennättivät mennä asukkaille ennen kuin muutos oli tehty. Sähköpostimailmaa edeltänyt fax-laite oli kovassa käytössä, Jaana Markkanen kertoo. Ensimmäinen NMT-puhelin oli Helena Jääskeläisellä.

– Kun hän jäi sairaslomalle, jäi se minun käyttööni. Tuntuipa se pollealta!

Ensimmäiset www-sivut yhdistys sai pian Hyvärisen tulon jälkeen.

Palvelutalojen rakentaminen vuokra-asuntojen rinnalle alkaa

Nykyaikaisten palvelutalojen rakentaminen käynnistyi Suomessa 1980-luvulla. Niiden avulla pyrittiin ratkaisemaan ikäihmisten kohteissaan kohtaamat selviytymisongelmat. Palvelutalojen tuli tarjota turvaa ja palveluita asukkaiden tarpeiden mukaan. Kunnissa palveluasumismahdollisuuksien lisääminen nähtiin myös keinona vähentää laitoshoidon.

Erityisesti vanhuksille suunnattu asuinrakentaminen lisääntyi Suomessa 1990-luvun alussa. Esille nousi nimenomaan palveluasumisen tarve eli esteetön asunto ei enää ollut riittävä, vaan siihen tulisi liittyä myös palvelu.

Sosiaalijohtaja Aulis Pirisen asettama palvelutaloja suunnitteleva hanketyöryhmä aloitti toimintansa lokakuussa 1988. Työryhmän tehtävänä oli määritellä, mitkä vanhusten asuttamat vuokratalot voitaisiin muuttaa palvelutaloiksi. Kuopiossa vanhuksille tarkoitettuja vuokrataloja omistivat tuolloin Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry sekä Niiralan Kulma Oy.

Työryhmä kartoitti vanhusten palveluasumisen tarvetta ja teki selvityksen vanhustentalojen palvelutaloiksi muuttamisen toteutuksesta ja vaadittavista toimenpiteistä. Palvelu- ja turva-asumisen tarpeen katsottiin Kuopiossa kasvavan ja tilat tälle olivat riittämättömät. Niiralan Kulma arvioi, että 15–20 prosenttia vanhusten asuintalojen asukkaista tarvitsi ulkopuolista apua, osa heistä oli jopa laitoshoidon tarpeessa. Kaupunki tarvitsi myös lisää työntekijöitä turvaamaan asukkaiden kotona selviytymistä.

Työryhmä katsoi, että vuosittain tuli muuttaa kaksi vanhusten asuintaloa palvelutaloksi. Kuopion ensimmäisenä palvelutalona oli aloittanut Kuopion Vanhustenystävät ry:n Valkeisen palvelukoti vuonna 1982. Se oli muutettu palvelutaloksi Vanhustenystävien entisestä yksityisestä vanhainkodista. Sen toiminta loppui kuitenkin vuonna 1989, koska palvelutalon tilat eivät olleet ajanmukaiset ja sen asukkaat siirtyivät vastavalmistuneeseen Suokadun palvelutaloon.

Yhdistyksen alkuperäinen idea oli ollut muuttaa Tiihottarenkoti palvelutaloksi. Kun suunnitelma ei saanut tuulta alleen, yhdistys luopui siitä. Toinen idea oli rakentaa asuintaloja suoraan palveluta-

lojen yhteyteen. Tätä oli suunniteltu Ukkokodin toteutumattomassa rakennushankkeessa. Toteutumaan idea saatiin Rauhalaa rakennettaessa ja sen jälkeen Mäntylässä ja Pyörössä.

Palvelutalojen tarvetta selviteltiin Kuopiossa uudelleen vuosina 1992–1993. Kaupunginjohtaja Kauko Heurun työryhmään kuului-
vat muun muassa Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen johtokun-

– **1980-LUVUN** lopulla paineet palvelutalojen perustamiseksi alkoivat kasvaa. Se oli sitä laitospainotteista ajankuvaa. Tuolloin alettiin hoksata, että pelkkä katto pään päällä ei riitä, vaan vanhuksat tarvitsevat muutakin virikettä pysyäkseen toimintakykyisinä. Kaupunki muun muassa perusti Saarijärvi-projektin, kertoo Jukka Pulkkinen.

nan jäsen Ulla Tuomainen ja yhdistyksessä sen alkuaikoina vaikuttanut Sepo Jääskeläinen, joka oli tuolloin Niiralan Kulma Oy:n toimitusjohtaja.

Selvityksen mukaan Kuopiossa oli vanhuksille 688 hoitopaikkaa vanhainkodeissa tai sairaaloissa, joista laitoshoitopaikkoina 300, mikä oli liikaa.

Kunnat halusivat vähentää kalliiden laitospaikkojen määrää ja siirtää parempikuntoisia asukkaita palveluasuntoihin, joissa asumiseen asukas sai Kelan tukia.

– Tuohon aikaan eläkkeestä meni 80 prosenttia hoitomaksuun, mutta koska eläkkeet olivat niin pieniä, ei niistä kertynyt tarpeeksi kattamaan laitoshoidon kustannuksia, taustoittaa Veijo Hyvärinen.

Palveluasuntoja kaupungissa oli tuolloin 153, mikä puolestaan oli 140 asuntoa liian vähän. Työryhmän mukaan Männistön päiväkeskuksen tarve oli ilmeinen. Kymmenessä vuodessa palveluasuntoja tarvittaisiin vielä 150 lisää. Vanhuksille sopivia vuokra-asuntoja, joihin oli mahdollista saada palveluja, oli selvityksen mukaan riittävästi.

Viidentenä valmistuu ensimmäinen palvelutalo Mäntylä vuonna 1995 Männistöön

Kuopion kaupunki oli suunnitellut Männistöön vanhainkotia jo 1980-luvulla, mutta kaupungilla ei ollut rakentamiseen varaa. Siksi kaupungin virkamiehet päättivät tiedustella Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen kiinnostusta palvelutalon rakentamiseen. Maaliskuussa 1992 johtokunta jätti hakemuksen kaupungille Männistön vanhainkodin rakentamiseksi.

Tilakeskuksen toimistoarkkitehti Mikko Etula teki palvelutalon piirustukset, mutta ne todettiin johtokunnassa liian kalliiksi. Niinpä johtokunta päätti jättää suunnitelmista vanhainkotiosan pois ja raken-

taa vain palvelutalon. Männistöön alettiin suunnitella Mäntylää (Untamonkatu 5 A-B). Ilman piirustusten uudistamista eivät Asuntohallitus ja RAY olisi toiminnanjohtajan mukaan myöntäneet hankkeelle rahoitusta.

Yhdistys kyseli ensimmäisiä alustavia tarjouksia rakentajilta jo marraskuussa 1992. Johtokunta laski tulevan palvelutalon tarvitsevan 15–16 työntekijää. Yhdistys uskoi RAY:n myöntävän rahoituksen, mutta se ei kuitenkaan ollut aluksi halukas rahoittamaan palvelutaloa. Ongelmia oli myös asuntolainan ehdollisen lainapäätöksen saamisessa. Puheenjohtaja Eino Luukkonen lähestyi Kuopion kaupunginhallitusta, koska RAY:n rahoitusta ei näyttänyt tulevan. Johtokunnan jäsenet Ulla Tuomainen ja Eila Kaikkonen sekä isännöitsijä Jääskeläinen sovittelivat asiaa kaupungin kanssa.

Tammikuussa 1993 yhdistys perusti Mäntylän rakentamista varten rakennustoimikunnan. Sen jäseniksi valittiin Eino Luukkonen, Ulla Tuomainen, Eila Kaikkonen, Markku Elonheimo sekä Pauli Leskinen. Rakennuttajakonsulttipalvelun yhdistys osti Rakennuttajatoimisto Vilho Tervomaalta. Hänen mukaansa tonttineuvottelut olivat tuolloin tiukat, sittemmin on kaupungin ja yhdistyksen yhteistyö tonttineuvotteluineen petrautunut.

– Kaupunki on nähnyt, että hanke, johon saa RAY:n avustusrahaa 30–35 prosenttia, kannattaa toteuttaa, sillä avustuksen ansios- ta vanhusväestön vuokrat pysyvät kohtuullisina.

Helmikuussa 1993, Rauhalan peruskiven muuraustilaisuuden yhteydessä pidetyssä neuvottelussa päätettiin, että Männistön hanke viedään läpi Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen toimesta. Neuvottelussa olivat läsnä Kuopion kaupungin johdosta kaupunginjohtajaksi Luukkosen jälkeen vaihtunut Kauko Heuru, sosiaali- ja terveystoimen edustajina sosiaali- ja terveysjohtaja Sakari Eloranta ja hallintojohtaja Raimo Turunen sekä RAY:n apulaisosastopäällikkö Henry Honkanen sekä muuraustilaisuuden kunniaksi myös sosiaali- ja terveysministeri Jorma Huuhtanen.

Kuopion kaupunki ja yhdistys pääsivät sopimukseen palvelukeskuksen rakentamisesta heinäkuussa 1993. Sopimuksen mukaan

MÄNNISTÖN palvelutalon nimestä julistettiin nimikilpailu. Useista ehdotuksista nimeksi valittiin Mäntylä.

HANNU Harjunheimo

– Selkeä virstanpylväs yhdistykselle mielestäni on Männistön palvelutalon valmistuminen.

MÄNTYLÄN VALMISTUMINEN OLI SELKEÄ ASKEL PAREMPAAN

HANNU Harjunheimo johti Kuopion kaupungin asuntotoimea runsaat 30 vuotta. Tehtävässään hän teki yhteistyötä myös Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen kanssa. Yhteistyö oli alkanut jo Veijo Hyvärisen ollessa vanhusten ja vammaisten asuntojen korjauksesta vastaavana rakennusmestarina asuntotoimessa.

Harjunheimo ennätti virkauransa alussa tutustua myös Eino Luukkoseen. Luukkonen osasi hoitaa suhteita Helsingin päättäjiin.

– Esimerkiksi asuntolaina-asioissa Luukkonen soitti suoraan asuntohallituksen pääjohtajalle. Kun sitten siirryttiin asuntohallituksen myöntämien lainojen jaossa siihen, että kaupungin asuntotoimi asettikin ensiksi lainanhakijat etuoikeusjärjestykseen, oli se järkytys Luukkoselle, kertoo Harjunheimo.

Tämä vahvistuu pöytäkirjamerkinnöistä: Vuonna 1993 Männistön palvelutalohanke oli etuoikeusjärjestyksessä vasta sijalla 17, kun viimeinen lainoitettava oli numerolla 15. Niinpä Luukkonen kirjoitti kaupunginhallitukselle ärtyneenä, että ”kokonaisuuden kannalta palveluasuntojen rahoittamisen pitäisi mennä muiden tavallisten vuokratalohankkeiden edelle, koska ne saavat RAY:n avustusta 30 prosenttia rakentamiseen varmistaen siten halvempien asuntojen saannin kaupungin asukkaille ja korvaten laitospaikkoja paremman hoitotason avulla, etenkin kun ko. rakennuksen yhteyteen yhdistetään Männistön päiväkeskus, joka myös saa puolestaan RAY:n avustusta 70 prosenttia.”

– Kyllä Männistö lainavaruksensa toki sai, mutta etuoikeusjärjestyksen laatiminen niukkuutta jakaen oli hankalaa. Kunnille ja kaupungeille oli varattu tietty lainakiintiö, pottia olivat jakamassa myös Niiralan Kulma Oy, Savon Sato, Vatro, Kuopas, Tekman Tuki ry, Kiinteistö KYS Oy sekä lisäksi omakotirakentajat. Etuoikeusjärjestykseen oli otettava mukaan myös asuntosäästökohteita, sillä asuntosäästö-palkkiojärjestelmä oli voimissaan. Pankkien aravasäännösten mukaisesti rakennettut asuntosäästökohdetalot olivat korkean pankkikoron aikana haluttuja. Niihin muuttavat saivat valtion halvempikorkoista aravalainaa, vain puuttuvalle osuudelle pankit pääsivät myöntämään oman lainansa, ensisijaislainan, jonka korko oli säännelty. Kun Kuopio pääsi kasvukeskukseksi 1990-luvulla, rahoituskiintiöt kasvoivat ja yhä useammat saivat lainavaruksen.

– Selkeä virstanpylväs yhdistykselle mielestäni on Männistön palvelutalon valmistuminen. Olin mukana, kun Männistön palvelutalon peruskiven muurasi helteisenä kesäpäivänä Jorma Huuhtanen, silloinen sosiaali- ja terveysministeri. Mukana oli myös asuntohallituksen hallintojohtaja Maija Rajakylä.

– Vielä tuolloinkin oli puutteellisissa oloissa asuvia vanhuksia, ja Männistön palvelutalon valmistuminen oli merkittävä askel parempaan. Sen asuntoihin aivan jo notettiin. Silloin alettiin puhua palvelutarpeesta ja vanhusmäärän lisääntymisestä. Tuosta hetkestä eteenpäin Kuopion Vanhustenkotiyhdistys alkoi vahvasti kasvaa.

– Näkemyserojakin oli. Sosiaali- ja terveyspuolella nähtiin, että palvelutalot tulisi kohdentaa huonokuntoisille vanhuksille, mutta meillä asuntotoimessa nähtiin laitostasuminen ja palvelutalo erillisinä asioina. Palveluasuntojen tuli olla sellaisia, että ihmiset pärjäävät niissä omillaan. Parempikuntoisten asumislinjaus lähti vetämään.

"Perhepotretissa"
Mäntylän väkeä: Veijo
Hyvärinen (vas.),
Paula Jokela, Eeva
Turunen, Maija Hyväri-
nen ja Pirjo Suhonen.

Mikäs meillä Mäntylässä...

Kun on useamman vuosikymmenen asunut samassa paikassa, tuntuu muutto vanhusten palvelukeskuksen asuntoon oudolta ja vieraalta. Mieli voi olla vähän haikea, vaikka ympärillä kaikki onkin valoisaa ja mukavaa, kaikin puolin hyvin varustettua ja kaunista.

Mäntylän palvelukeskus otti asukkaansa vastaan maaliskuun lopussa. Keskukseen 52 asunnossa asuu kuutisenkymmentä vanhusta, heistä vain kymmenkunta miestä. Vanhin asukas on 95-vuotias.

— Mäntylään oli lähes parisataa halukasta, kertoo Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry:n toiminnantajaja Veijo Hyväri-

Halutessaan asukkaat voivat käyttää monia palveluja hyväkseen. Yksityinen yrittäjä pitää keskuksessa ruokala-kahvilaa, jossa passaa muidenkin määntöläisten pistäytyä. Kaupunki tarjoaa kotiapua tarvitseville. Turvapuuhelin välittää hätäviestin niin päivällä kuin yölläkin. Saunavuoroja voi varata, kunhan uudenkarhean talon viimeistely on valmis.

Sairaanhoidoja on paikalla ensisijaisesti kotisairaanhoidon asiakkaita varten. Muut käyttävät terveyskeskus- tms. palveluja. — Näin pyritään omaan, normaaliin elämäntilanteeseen, toteaa sairaanhoidaja Paula Jokela.

taisiin. Jumppa ja askartelu nousivat ykkösaiteiksi. Mutta asukkaat ovat aktiivisia, jo on järjestetty omia tanssejakin.

Oma tupa ja lupa

Omassa, omin huonekaluin kalustetussa vuokra-asunnossa voi talon asukas elellä täpöjensä ja rytmensä mukaan.

— Kyllä se itsestä riippuu, miten täällä on, haluaako hakeutua seuraan vai ei. Minä olen kyllä huomannut olevani hieman liian syrjäanvetäytyvä, mutta nyt siihen tulee muutos, sanoo Eeva Turunen päättäväisesti. Hän ehti asua samaa kotia 36 vuotta, ja uuteen totutteleminen vie

titäinen uudesta asunnostaan, minne hän muutti Suokadun palvelutalosta kahdeksan vuoden siellä asumisen jälkeen. Moitteita sija ei tunnu talosta löytyvän. Mikäs meillä täällä ollessa.

Männistön vanhushuollon hanke kuului aluerin kaupungin suunnitelmiin. Vuonna 1992 Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry, "yleishyödyllinen yhdistys, joka harjoittaa omakustannehintaista toimintaa" kiinnostui päiväkeskuksen toteuttamisesta. Rahoitukseen ovat osallistuneet Asuntorahasto, Raha-auto-maattiyhdistys ja Kuopion kaupunki. Keskukseen on suunniteltu Kuopion kaupungin arkkiteh-

kaupungin edustaja osallistui rakennustöiden valvontaan ja hänellä oli myös oikeus tutustua palvelutalon tilitietoihin. Sopimuksessa lähiseudun asukkaille annettiin oikeus osallistua palvelutalossa järjestettyyn kuntoutus-, askartelu- ja harrastustoimintaan. Kaupunki sitoutui ostamaan Mäntylässä vanhuksille tarjotut palvelut, joita asiakasmaksut ja vuokrat eivät kattaneet. Kaupungin asuntotoimisto ja sosiaali- ja terveysvirasto saattoivat sopimuksen mukaan esittää asukkaita palvelutaloon.

Eino Luukkonen, Pauli Leskinen, Allan Lehtinen ja Juha Marjanen käsittelivät palvelutaltoa koskevat urakkatarjoukset ja antoivat niistä lausunnot johtokunnalle. Mäntylän pääurakoitsijaksi valittiin YIT-yhtymä Oyj. "Nyt on aika panostaa huolelliseen rakentamiseen ja tulevan toiminnan organisointiin niin, että lopputulos on mahdollisimman laadukas ja hyvä", totesi johtokunta syksyn kokouksessaan.

MÄNTYLÄN palvelutalo on alusta lähtien ollut haluttu koti huonokuntoisemmille ikäihmisille. Se oli Männistön seniorikampuksen alku. Uutis-Kukko teki jutun kesällä 1995.

Talon rakentaminen alkoi toukokuussa 1994, vaikka tonttivuokrasopimuksen yhdistys hyväksyi vasta heinäkuussa. palvelutalo valmistui kesällä 1995. Mäntylään, osoitteeseen Untamonkatu 5, tuli 52 asuntoa kooltaan 40–55 m², ja niiden pinta-ala oli yli 2 300 m². Palvelukeskuksesta tuli 778 m²:n kokoinen. Palvelutalon rakentaminen maksoi kaikkiaan noin 18,2 miljoonaa markkaa.

Asunto-osaa rahoitti Valtion Asuntorahasto hieman yli 9 miljoonalla markalla ja RAY lähes 3,9 miljoonalla markalla ja palvelukeskustila sai avustusta RAY:ltä yli 3,6 miljoonaa markkaa ja Kuopion kaupungilta lähes 1,6 miljoonaa markkaa.

ASUKKAAT viettävät aikaa yhdessä kesäpäivänä Mäntylän pihalla istuskellen ja tarten.

Männistön palvelutalon nimestä julistettiin kilpailuun tuli ehdotuksiksi Mäntykoti, Mänty-koti, Mänty-Koto, Honkakoti, Tiiohotar, Männikkö, Männikkökoti, Mäntysaari, Mäntysaarenkoti ja jopa Männistön Palvelupalatsi. Nimeksi tuli Mäntylä.

Mäntylään asukkaaksi haki lähes 300 ikäihmistä. Asukasvalinnat tehtiin joulukuussa 1994. Vanhin asukas oli 95-vuotias. Yhdistys sopi kaupungin kanssa, että jatkossa sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöelin SAS-ryhmä (Suunnittele-Arvioi-Sijoi-ta) esittää asukkaat Mäntylään.

Noin 70 asukasta valittiin yhteistyössä kaupungin kanssa.

Uutis-Kukko kävi haastattelemassa taloon muuttaneita. ”Omasa, omin huonekaluin kalustetussa asunnossa voi asukas elellä tapojensa ja rytmiansä mukaan. Kyllä se itsestä riippuu, miten täällä on, haluaako hakeutua seuraan vai ei. Minä olen kyllä huomannut olevani hieman syrjäänvetäytyvä, mutta nyt siihen tulee muutos”, sa-naili Eeva Turunen.

Sosiaali- ja terveysjohtaja Sakari Eloranta totesi Mäntylän tulleen hyvään tarpeeseen. ”Kuopiossa vanhusten asuntotilanne on kohtalainen, mutta hyvin varusteltuja ja liikuntaesteisille tarkoitettuja asuntoja saisi olla nykyistä enemmän. Tarvittaisiin ainakin

yksi Mäntylän kokoinen ja tasoinen vanhusten palvelutalo lisää”.

Veijo Hyvärinen muistaa, että osalla asukkaiksi valituista oli vahvoja ennakkoluuloja ja pelkoja ”joutumisesta kunnalliskotiin”.

– Eräskin vanha mies miltei pelosta vavisten kyseli, saako asuntoon tuoda omat huonekalut ja saako siellä olla oma konjakkipullo. Huojennus oli suuren suurta, kun hän sai myönteisen vastauksen.

Palvelurakentamista avustettiin runsaskätisesti

Raha-automaattiyhdistyksen, nykyisen STEA:n, valmistelupäällikkö Hilppa Tervonen kertoo, että vanhusten asuminen oli RAY:n avustusten painopisteenä 1990–2000-luvuilla. RAY myönsi avustuksena 70 prosenttia palvelutalojen rakentamiskustannuksista, lopun 30 prosenttia hankkivat yleishyödylliset yhdistykset itse. Asuntojen rahoituksesta vastasi ARA myöntämällä lainoja.

– Laitosasumista vähennettiin ja vanhusten itsenäinen asuminen nähtiin tärkeäksi. Puhuttiin välimuotoisista palveluista, joilla tarkoitettiin kodinomaista palveluasumista. 1990-luvun alussa oltiin sitä mieltä, ettei kenenkään tarvitse ”joutua” kunnallis- tai vanhainkotiin, vaan kannattaa muuttaa ajoissa palvelutaloon, jotta ennättää sopeutua.

Tervosen tullessa RAY:een vuonna 1996, rakennettiin paljon palvelutaloja yhdistysten ja säätiöiden omistukseen. Palvelutaloihin tehtiin lähes aina tiloja myös tehostetulle palveluasumiselle. Investointien avustamisen ehtona oli se, että kunnat tekivät palvelujen ostamisesta sopimukset palvelutalojen ylläpitäjien kanssa, mutta yhdistyksen hallinnossa kunta ei saanut olla mukana.

Kilpailutilanteen vääristymisen takia RAY joutui lopettamaan avustusten myöntämisen.

– Jos paikkakunnalla jokin yhdistys sai rakennettua palvelutalon omistukseensa tällä rahoituksella, muut katsoivat sen saavan kilpailuetua heihin nähden, Erkki Asikainen lisää.

Veijo Hyvärisen mukaan kunnat perustivat yhdistyksiä palveluta-

ARA:N rahoitusylitarkastaja Erkki Asikaisen mukaan suuren avustusosuuden houkuttamana yhdistykset alkoivat rakentaa palvelutaloja.

– Kunnat hymistelivät tyytyväisenä, sillä kun kuntaan saatiin palvelutalo, parempikuntoiset siirtyivät sinne ja kuntien omistamien vanhainkotien kustannukset pienenivät. Koska palvelutalojen asukkaat saattoivat saada asumistukea, tuli se kustannuksena kunnille huomattavasti halvemmaksi kuin vanhainkotiasuminen.

lojen rakentamiseen ja palkkasivat palvelutuotantoon henkilökuntaa lyhytnäköisesti. Mäntyläänkin oli aluksi kaavailtu 20 työntekijää, mutta lopuksi palkattiin kuusi.

– Monet pienet yhdistykset ajautuivatkin taloudellisiin vaikeuksiin, koska kunnat olivat aluksi mukana, mutta vetäytyivät sitten vastuusta.

– Haasteena on sekin, että tilojen vuokraajalla on usein suurelliset tilatoiveet. Unohtuu, että investointikustannus on vain murtoosa tulevista käyttökustannuksista. Mäntylän palvelukeskuksessa toimintakustannukset ylittivät investointikustannukset jo 4,6 vuodessa, vaikka asunnotkin lasketaan mukaan. Kannattaa siis miettiä tarkkaan, mitä todella tarvitaan, jotta käyttökustannuksista saadaan säästöjä.

Vuonna 2006 tuli voimaan laki, joka siirsi palvelutalorakentamisen avustusten myöntämisen ARA:lle. Se myöntää avustuksia kunnille, kuntayhtymille, niiden omistamille yhtiöille sekä muille näitä rakennuksia tuottamaan ja ylläpitämään kykeneville.

VASEMMALLA toiminnanohjaaja Eila Hiltunen ja oikealla perushoitaja Pirjo Heimonen ohjaamassa päiväryhmää.

Kaupunki ostaa palvelut Mäntylään yhdistykseltä

RAY:n avustuspoliitiikan mukaisesti kuntien tuli tehdä palvelujen ostamisesta sopimus palvelutalojen ylläpitäjien kanssa. Mäntylän palvelukeskuksen palvelujen suunnittelun työryhmään kuuluivat johtokunnan jäsenet Eila Kaikkonen ja Ulla Tuomainen sekä Veijo Hyvärinen. Toimintasuunnitelma hyväksyttiin marraskuussa 1994. Palveluihin tulivat kuulumaan ateriapalvelut, kuntouttavat palvelut ja hygieniapalvelut. Kuopion kaupungin tuli huolehtia kotiavustusta. Kaupungin oma kotipalveluhenkilöstö siirrettiin Mäntylän palvelutaloon eri alueiden kotihoitoryhmistä.

Yhdistys palkkasi palvelu- ja hoitotoiminnasta vastaavaksi henkilöksi Paula Jokelan ja perusti työryhmän päättämään Mäntylän työpaikoista. Työryhmään kuuluivat Markku Elonheimo, Eila Kaikkonen, Ulla Tuomainen sekä Veijo Hyvärinen. Kuntoutus- ja askartelutoiminnasta vastaavaksi valittiin Pirjo Suhonen ja perushoitajaksi Pirjo Eld. Heillä oli merkittävä rooli päivätoiminnan perustamisessa ja kehittämisessä.

Ruokalan ja kahvion pitäjäksi valittiin Lentohiekka Oy. Ruokapalvelut saivat kuitenkin uuden yrittäjän jo toukokuun alusta, kun Leatek Ky aloitti. Yksityiset yritykset eivät kuitenkaan saaneet toimintaansa kannattavaksi, sillä niiden piti myydä ateria sosiaalilautakunnan vahvistamaan alhaiseen hintaan eivätkä ne pystyneet pyörittämään toimintaansa niin pienillä asiakasmäärillä. Toiminta siirtyi kaupungin hoidettavaksi.

– Ulkopuolelta ei tullutkaan lisäasiakkaita kuten silloin oletimme. Tänä päivänä ruokapalvelu jo kannattaa, kun Mäntylässä on 178 asukasta, Veijo Hyvärinen toteaa vuonna 2017. Nykyisin ruokapalveluista vastaa Servica, entinen Kuopion Ateria.

Kun Mäntylän laajennus, C-talo, valmistui vuonna 1999, toimisto muutti sinne, rauhallisempaan ja soveltuvampaan paikkaan.

ENSIMMÄISET ihan omat toimistotilansa yhdistys sai helmikuussa 1994 Mäntylän palvelutaloon. Toimisto sijaitsi ruokalatiolojen vieressä ja työskentely oli toisinaan levotonta.

– Koska toimistomme oli niin keskeisellä paikalla, olimme tapahtumien keskiössä. Ruokalan päivätansseissa humppa soi, ja kävimme sitä joskus katsomassakin. Asiakaspalaute työntekijöille tuli kuin itsestään, aina asukkaita tavatessa, Jaana Markkanen kertoo.

KUOPION VANHUSTENKOTIYHDISTYS RY

hakee palvelukseen 3/95 valmistuvaan Männistön palvelukeskus Mäntylään, Untamonkatu 5 Kuopio

Palvelu- ja hoitotoiminnasta vastaavaa henkilöä, jolta edellytämme sairaanhoitajan koulutusta.

Kuntoutus- ja askartelutoiminnasta vastaavaa henkilöä, jolta edellytämme toimintaterapeutin koulutusta.

Lisäksi molemmilta hakijoilta edellytämme

- kokemusta vanhustenhuollon alalta
- kykyä vastata uusiin haasteisiin
- yhteistyökykyä

Puhelintiedustelut 2. 12. 1994 klo 8.30–14.30 siht. Jaana Markkanen tai toim.joht. Veijo Hyvärinen puh. (971) 262 5057.

Hakemukset palkkatoivomuksineen 9. 12. 1994 mennessä osoitteella Maaherrankatu 27, 70100 Kuopio.

MÄNTYLÄN henkilöstöä haettiin lehti-ilmoituksin.

PYÖRÖN palvelutalo valmistui Petoselle, koska nähtiin, että uusi suuri kaupunginosa tarvitsi myös vanhuspalveluja. Ikäihmiset halusivat asumaan lähelle jälkipolveaan.

Kuudentena valmistuu Pyörön palvelutalo Petoselle vuonna 1998

Ensimmäisen kerran Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry suunnitteli Petoselle rakentamista jo vuonna 1986. Johtokunta oli antanut tästä toimeksiannon Arkkitehtitoimisto Malmivaaralle, mutta ajankohta Petosen palvelutalolle ei vielä ollut kypsä. Kaupunki hylkäsi palvelutalohankkeen tontinvarausajan jatkoanomuksen lopullisesti helmikuussa 1989.

Yhdistys suunnitteli asiaa uudelleen seuraavalla vuosikymmenellä. Sitä varten rakennuttajakonsultti Vilho Tervomaa oli selvittänyt, että Kuopiossa oli lisätarvetta 100–150 vanhusasunnolle. Yhdistys pystyisi hoitamaan kaikkiaan 350–400 asuntoa.

– Sillä määrällä tulevat myös kiinteistönpidosta aiheutuvat yleiskustannukset asukasta kohti kohtuullisiksi ja parantavat huomattavasti nykyistä tilannetta, Tervomaa totesi keväällä 1995.

Kuopion tuolloinen sosiaali- ja terveysjohtaja Sakari Eloranta puolestaan arveli, että vuoteen 2000 mennessä Kuopioon tarvitaan 140 palveluasuntoa lisää, joten Mäntylän valmistumisen jälkeen tarvittaisiin yhä 90 asuntoa. Kaupunginhallitukselle osoittamassaan kirjeessä Eloranta ehdotti, että kaupunki voisi sitoutua ostamaan palveluita Vanhainkotiyhdistykseltä vuodessa 100 000 markalla.

Aluksi Petosen palvelutaloon suunniteltiin 48 asuntoa ja palveluosan koko oli 200 m². Petosen palvelutalosta oli tulossa hieman edullisempi hanke kuin Mäntylän palvelutalosta.

Kauas Petoselle rakentaminen puhutti hallituksen jäseniä sijainnin vuoksi. Asukkaiden puutteesta ei kuitenkaan ollut suurta pelkoa eikä rakentamisen kannattavuutta epäilty, sillä monien vanhusten lapset asuivat Petosella. Tervomaa kuvasi hankesuunnitelmassaan, että Petonen on oma pieni kaupunkinsa, jolloin asunnot tulevat sijaitsemaan aivan keskustassa.

Savon Sanomien haastattelussa Veijo Hyvärinen joutui puolustelemaan sijaintia. ”Kerrankin palvelutalo on kaikkien palvelujen keskellä. Pyörönkaaren varrelle aivan Petosen torin kupeelle nousevasta talosta on ap-teekkiin, terveyskeskukseen, postiin, kauppaan ja Ke-laan matkaa vain muutama sata metriä. Uimahalli ja kirjastokin löytyvät saman etäisyyden päästä.”...”Petoselle on sitä paitsi tiheät bussivuorot. Kuopion Liikenteen kanssa on käyty neuvotteluja yhden matalalattiavuoron saamisesta. Palvelulinjakin on olemassa.”

Hallitus valitsi tammikuussa 1996 Pyörön palvelutaloksi nimetyn kohteen työmaakokouksiin osallistujiksi Niilo Kalsin, Pauli Leskisen, Juha Marjasen sekä Veijo Hyvärisen. Rakennuttajakonsultiksi yhdistys valitsi jälleen Vilho Tervomaan ja arkkitehdiksi Olli Niemisen Arkkitehtitoimisto Osmo Sillman ja kumpp. Oy:stä.

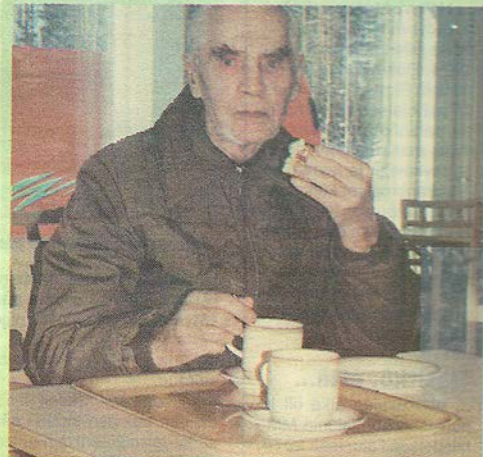
Piirustukset esiteltiin hallitukselle syyskuussa ja se hyväksyi ne lokakuussa. Lisäksi hallitus valtuutti toiminnanjohtajan hyväksymään tekniset ratkaisut. Rakentamisen rahoitusta helpotti, että Mäntylästä säästynyt yli 1,4 miljoonan markan Kuopion kaupungin avustussumma siirrettiin Pyörön palvelutalon rakentamiseen. Syyskokous antoi luvan 10,7 miljoonan markan rakentamislainan ottamiseen.

Palvelutalon koko oli suunniteltaessa kasvanut, sillä asuntoja siellä oli lopulta 50 kooltaan 37,5–51 m² ja palvelutiloja 487 m². Pääura-koitsijana toimi NCC Rakennus Oy. Kustannusarvio oli 20,2 miljoonaa markkaa, mutta loppukustannuksena Pyörön palvelutalo maksoi hieman alle 17 miljoonaa markkaa.

Talo valmistui maaliskuussa 1998 ja sen vihkiäiset pidettiin saman vuoden elokuussa. Piispa Wille Riekkinen toimitti palvelukeskuksen ja kotien siunaamisen. Kuopion uusi kaupunginjohtaja Kari Häkä-

TOIVO MUUTTI PALVELUTALOON

Savolaenen
4.3-98

Pyörönkaarelle valmistunut vanhusten palvelutalo sai ensimmäiset asukkaansa viikonvaihteessa. Eräs heistä on 84-vuotias Toivo Mutanen, jolle palvelutalo merkitsee pientä elämänmuutosta.

- Muutin tänne Vuorikadulta, ja vähän outoahan tämä vielä on. Pitää ensin tutustua ihmisiin ja talon tapoihin, niin eiköhän tännekin sitten kotiudu, pohtii Toivo.

- Mutta kahvi täällä ainakin on hyvää ja palvelut lähellä! Vanhusten palvelutalossa on 50 asuntoa ja sen omistaa Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry. Asuminen palvelutalossa perustuu vuokrasopimukseen tai hoito- ja palvelusopimukseen.

KESKUSTASTA muuttanut Toivo Mutanen kertoi Savolaenen-lehden haastattelussa totuttelustaan Pyörön asukkaaksi.

mies toi juhlaan kaupungin tervehdyksen. Tilaisuus oli samalla viimeinen, jossa yhdistyksen pitkäaikainen puheenjohtaja Eino Luukkonen oli läsnä ennen kuolemaansa.

Häkämies painotti puheessaan, ettei yksin kunta tai valtio pysty ylläpitämään kaikkia palveluita. ”Tarvitaan eri sektorien yhteistyötä. Yhteiskunta ei tule toimeen ilman Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen kaltaisia vapaaehtoisia järjestöjä.”

Talon valmistuminen toi yhdistykselle lisätyövoiman tarpeen. Sitä varten yhdistys perusti vuonna 1998 henkilövalintojen työryhmän, johon kuuluivat Markku Elonheimo, Eila Kaikkonen, Niilo Kalsi, Pekka Lindell ja Veijo Hyvärinen. Sosiaali- ja terveysvirastossa Ulla Tuomaisen tavoin työskennellyt Lindell oli valittu syyskokouksessa 1997 yhdistyksen hallitukseen, kun Tuomainen siirtyi Varauden sosiaalijohtajaksi.

Työryhmän ehdotuksesta palkattiin Mäntylän sairaanhoitaja Paula Smolander (entinen Jokela) myös Pyörön toiminnasta vastaavaksi, sairaanhoitajaksi Leena Höylä ja fysioterapeutiksi Sirpa Nyysönen. Mäntylään Jokelan tilalle valittiin sairaanhoitajaksi Outi Piirainen, toimintaterapeutiksi Pirjo Oksman (entinen Suhonen) ja perushoitajaksi Pirjo Heimonen (entinen Eld).

Ruoka Pyörön palvelutaloon ostettiin aluksi läheiseltä Leväsen vanhainkodilta, jossa kahviota piti Leatek Ky. Maaliskuussa 1999 uudeksi kahvion pitäjäksi tuli Kaarina Pelkonen. Keväällä 2001 yrittäjä sanoi sopimuksen irti huonosti kannattavana, kuten oli käynyt Mäntylässäkin. Ateria-kahviotoiminta järjestettiin sen jälkeen Mannerheimin Lastensuojeluliiton Petosen yhdistyksen ja sen jälkeen Sodexo Oy:n kanssa. Nykyisin palvelusta vastaa Servica.

Pyörön asukkaat valitsi valintatyöryhmä. Sen puheenjohtajana toimi Veijo Hyvärinen. Yhdistystä edusti työryhmässä myös toimistosihtööri Jaana Markkanen. Muina jäseninä olivat Kuopion kaupungin asuntotoi-

FYSIOTERAPEUTTI Niina Vainikainen retkellä asukkaiden kanssa Kuopion satamassa.

PYÖRÖN palvelutalon vihkiäisissä vasemmalta Pirjo Oksman, Paula Smolander, Veijo Hyvärinen, hänen takanaan Outi Piirainen, Jarmo Leskinen, Jaana Markkanen, Leena Höylä ja Sirpa Nyysönen.

mesta asuntosihteeri Eila Halonen ja SAS-työryhmän puheenjohtaja Mirja Kainulainen. Muiden talojen asukasvalinnat on tehty yhdistyksen toimistolla, valinnat on viety hallitukselle tiedoksi.

Pyörön palvelutalossa ei ole tarvinnut tehdä suurempia korjauksia. Vuonna 2014 Pyöröön jälkiasennettiin olemassa olevan hissin rinnalle kokonaan uusi hissi, jonka 245 000 euron hinnasta yhdistys sai ARAn hissiavustusta 122 500 euroa.

Palvelutalot osoittivat tarpeellisuutensa nopeasti

Palvelutalot olivat osoittaneet tarpeellisuutensa: Mäntylässä oli vuoden 1999 aikana kotisairaanhoidon käyntejä 1600 kappaletta, intervalliasukkaita oli hoidossa 44 henkilöä, lääkärin vastaanotto-kertoja oli 24 kertaa. Päivätoiminnaissa, virikeryhmissä ja ohjelmallisissa iltapäivissä oli 2898 kirjattua käyntiä ja ympäristön vanhus-ten päivähoitoryhmässä oli 366 käyntikertaa. Asukkaat järjestivät lisäksi omatoimisesti juhlia ja keskustelu- ja seurapeliryhmiä.

Pyörössä vastaavat luvut olivat: kotisairaanhoidon käyntejä 1200 kappaletta, intervalliasukkaita hoidossa 24, lääkärin vastaanottoja 20 kertaa ja sairaanhoitajan hoitovastaanottoja työpäivisin, päivä-

toiminnaissa oli 1720 käyntiä ja ympäristön vanhuksille tarkoitettussa päivähoitoryhmässä oli 160 käyntikertaa. Lisäksi tiloissa kokoontui Kallaveden seurakunnan kesäkerho sekä Petosen Ikinuoret, sekä omatoimisia laulu- ja har-taushetkiä sekä keskustelupiirejä. Kolmen vuoden päästä luvut olivat nous-seet tästä jo 10–15 prosenttia.

Seitsemäntenä valmistuu Mäntylän laajennus, C-talo, vuonna 1999

Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry:n syyskokous päätti vuonna 1997 laajen-taa Mäntylän palvelutaloa rakentamal-la Untamonkatu 5:een C-talon. Raken-

MÄNTYLÄN 10-vuotisjuhlia vietettiin aprillipäivänä 2005. Lähes kaikki asukkaat olivat kuuntelemassa juhlapuheita ja nauttimassa täytekakkukahvit.

nuttajakonsultiksi valittiin Vilho Tervomaa ja arkkitehdiksi Mikko Etula.

Laajennukseen, Mäntylä II:een, suunniteltiin 37 asuntoa kooltaan 40–57 m². Niiden yhteenlaskettu pinta-ala oli yli 1 500 m². Kustannusarvio oli 13,7 miljoonaa markkaa. Vuoden 1998 kevätkokoukseen mennessä laajennuksen hinta oli noussut 15 miljoonaan markkaan. Syyskokouksessa laajennuksen hinnaksi todettiin jo 15,8 miljoonaa. Laajennus päätettiin kuitenkin toteuttaa suuren tarpeen vuoksi.

Yhdistys valitsi rakentajaksi NCC Puolimatka Oy:n. Laajennusosa valmistui maaliskuussa 1999. Lopulliset rakennuskustannukset olivat hieman yli 15 miljoonaa markkaa. Rakentamiseen yhdistys sai lainaa Valtion Asuntorahastolta lähes 8 miljoonaa markkaa, RAY:n avustuksia yli 6,3 miljoonaa markkaa ja Kuopion kaupunki avusti lähes 1,3 miljoonalla markalla.

MÄNTYLÄN palvelutalon 10-vuotisjuhlia vietettiin aprillipäivänä 2005. Ohjelmaan kuului musiikkiesityksiä, yhteislaulua ja juhlapuhe varapuheenjohtaja Niilo Kalsin pitämänä. Juhlaan osallistuivat lähes kaikki Mäntylän kynnelle kykenevät asukkaat. Yhdessä muisteltiin kakkukahvien ryydittämänä mennyttä kymmentä vuotta.

Kuopion Vanhustenkotiyhdistys verkostoituu ja arvostus kasvaa

Mäntylän palvelutalon rakentamisesta seurannut työntekijöiden palkkaaminen muutti yhdistyksen toimenkuvaa rakennuttajasta, talojen omistajasta ja kunnossapitäjästä myös monen ihmisen työnantajaksi. Toimintansa kehittämiseksi se liittyi Pohjois-Savon Kiinteistöyhdistys ry:een syyskuussa 1993, Vanhustyön Keskusliittoon yhdistys oli liittynyt jo vuonna 1990.

Yhdistys oli perustamassa Kuopion Kotihoitoyhdistys ry:tä vuonna 1996 ja liittyi sen jäseneksi. Kotihoitoyhdistyksen tarkoituksena oli olla kotipalveluja tuottava yleishyödyllinen yhdistys, joka sai toimintaansa RAY:n avustusta. Uuden yhdistyksen ja Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen tavoitteet eivät kuitenkaan kohdanneet ja yhdistys erosi pian Kuopion Kotihoitoyhdistyksestä. Kotihoitoyhdistys ei toimi enää.

Vanhustyön Keskusliitto pyysi lausuntoa 1996 vanhustyön tulevaisuudesta. Sitä varten yhdistyksen hallitus nimesi työryhmän, johon kuuluivat Markku Elonheimo, Eila Kaikkonen ja Veijo Hyvärinen. Yhdistys katsoi lausunnossaan, että dementoituneet ja psyyk-

kisesti sairaat ihmiset on hoidettava yhteiskunnan toimesta. Lausunnon mukaan ikäihmisten tulisi asua omissa kodeissaan ja turvallisuudentunteen saavuttamiseksi tarvitaan henkilökuntaa eikä pelkästään teknistä valvontaa. Tässä lausunnossaan yhdistys mukaili jo 1980-luvun lopulla toimintasuunnitelmissa olleita ajatuksia.

Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen näkemyksiä arvostettiin. Myös Kuopion kaupungin sosiaali- ja terveystakeskus pyysi syksyllä 1996 lausuntoa ikäihmisten palvelujen kehittämissuunnitelmaan.

Säännöllisellä ylläpidolla kiinteistöt pysyvät kunnossa

Yhdistyksen nykyinen ja pitkään voimassa ollut korjauslinjaus on, että kunnossapitoon kiinnitetään erityistä huomiota, jotta vältetään suurilta ja kalliilta korjauksilta.

Yhdistys oli siirtynyt käyttämään yrityksiä kiinteistönhoidossa, mutta palasi talonmiesjärjestelmään vuoden 1992 lokakuussa. Kiinteistönhoitajaksi valittiin Toimi ”Tommi” Leskinen. Siivouksesta vastasi osassa kiinteistöjä Servi Systems Oy ja osassa oli sivu-

TOMMI Leskinen oli tyyliltään vanhan kansan talonmies, joka autteli asukkaita vapaa-ajallaankin.

toimisina siivoojina Anna Tiilikainen ja Juha Räsänen. Omista siivoojistaan yhdistys kuitenkin luopui vuoden 1998 alussa, kun kiinteistöjen siivous siirtyi ensin ISS:lle ja sitten SOL Palveluille.

Leskinen ”vanhan kansan talonmiehenä” oli pidetty ja työhönsä sitoutunut henkilö, joka auttoi asukkaita mielellään.

– Hän meni auttamaan asukkaita omalla ajallaankin ja vaikka viikonloppuisinkin, vaikka työaika oli kello 7–15. Hän oli sellainen pelle peloton ja teki kekseliäästi omia virityksiään. Hän oli erittäin tunnollinen työntekijä ja asukkaiden tykkäämä, lempeä isähahmo. Tommi saattoi ohi kulkiessaan pyöräyttää jonkun mummon tanssiinkin. Hänen poikansa Jarmo Leskinen tuli sitten meille työharjoitteluun ja hetkeksi työhönkin, kunnes perusti oman kiinteistöpalvelualan yrityksen, jonka tiimoilta tekee nyt kanssamme yhteistyötä, Jaana Markkanen kertoo.

Tommi Leskinen kuoli tammikuussa 2003, hiukan ennen eläkkeelle jäämistään.

1.3.1999 alkaen yhdistys alkoi ostaa kiinteistönhoitotöitä Kuopion Talokeskus Oy:ltä kuukausikorvauksella, käytäntö on voimassa edelleen (vuonna 2019).

1990-luvulla yhdistyksen vuokrataloissa tehtiin lähinnä kunnossapitokorjauksia Tiihottarenkodin peruskorjauksen jälkeen.

Särkikodissa pidettiin 10-vuotistarkastus vuonna 1994. Johtokunta antoi Pauli Leskisen tehtäväksi hoitaa mahdolliset rakennusvirheiden tarkastukset ja neuvottelut urakoitsijan kanssa. Havaitut rakennusvirheet eivät kuitenkaan kuuluneet urakoitsijan maksettavaksi. Vuonna 1997 tehtiin Särkikodissa tapetointi- ja maalaustöitä ja vesikaton ja ikkunoiden kunnostusta ja korjausta, ja muutaman vuoden päästä perusparannettiin piha-alueet ja uusittiin sauna.

Pyörön palvelutalossa tehtiin vuonna 2000 jakelukeittiön muutostöitä. Samana vuonna modernisoitiin myös Mäntylän A- ja B-portaan hissit ja uusittiin turvalaitteet. Mäntylän hissien kanssa oli epäonnea. Yhdistys oli hyväksynyt taloon hissien, joka ei kuitenkaan vastannut odotuksia eikä suunnitelmia. Hissiä korjattiin pariin ot-

PIDETTY huoltomiehet Pekka Venäläinen ja Erkki Korhonen ovat asukkaille tärkeitä.

– Niin kiire ei saa koskaan olla, ettei ehtisi hetkeä rupattelemaan asukkaiden kanssa.

teeseen, kunnes se lopulta vaihdettiin kokonaan uuteen, luotettavan toimittajan toimittamaan hissiin. Yhdistykselle jäi ARA:n 50 prosentin ja kaupungin 10 prosentin hissiavustuksen jälkeen kustannuksia 127 100 euroa.

Kaikkia ideoita ei toteuteta

Kuopion Vanhustenkotiyhdistykselle on tarjottu toisinaan taloja ostettavaksi sekä ehdotettu palvelutalojen rakentamista. Kuopion kaupungin tilakeskus tarjosi yleisesti ostettavaksi Ammatillisen aikuiskoulutuskeskuksen asuntolaa osoitteessa Sandelsinkatu

Jatkumo koristaa Mäntylää

Syyskesällä Männistössä käyttöön otettu Mäntylän palvelukeskus sai viime viikolla roppakaulalla piristystä, kun rakennuksen tuloaulassa paljastettiin Mervi Vesalaisen puutyö ”Jatkumo”.

Teoksen tekijä löytyi Kuopion käsi- ja taideteollisuusakatemiasta. Neljännellä vuosikurssilla

opiskeleva Mervi ei anna tarkkaa selitystä työstään.

– En halua rajata työtä mitenkään, vaan se on vapaa erilaisille tulkinnoille.

Tyrväällä Mervi valmistui aikoinaan artesaani-puusepäksi ja Kuopiossa tavoittena on artemi-muotoilijan tutkinto. (AL)

Mervi Vesalainen ei halua antaa valmista selitystä työlleen. ”Jatkumon voi jokainen tulkita omalla tavallaan”, Mervi sanoo.

Viikkosavo 31. 1. 1996

TAIDEHANKINNAT KAUNISTAVAT TILOJA

YHDISTYS hankki tiloihinsa myös taidetta. Vuonna 1996 Kuopion käsi- ja taideteollisuusakatemia muotoilun 4. vuosikurssin opiskelijan Mervi Vesalaisen taideteos Jatkumo paljastettiin Mäntylän aulassa. Edellisvuonna oli yhdistys teettänyt pitkäaikaisen puheenjohtajansa Eino Luukkosen valokuvasta muotokuvan. Seuraavasta puheenjohtajasta, Markku Elonheimosta, teetätettiin niin ikään muotokuva. Kuvat ovat yhdistyksen toimiston neuvottelutilojen seinällä.

Yhdistys on hankkinut taidetta myös tällä vuosituonnalla. Vuonna 2005 se osti kuvataiteilija Veijo Tuomaiselta kymmenen maalausta, jotka on sijoitettu asukkaiden nähtäville yhdistyksen kiinteistöihin.

Oman logonsa yhdistys tilasi kilpailutettuna oppilastyönä Kuopion Käsi- ja Taideteollisuusakatemialta. Kilpailun voitti Teemu Sirviö. Yhdistys lahjoitti hänelle 1500 markan stipendin.

14 vuonna 1994. Yhdistys ei tarjoukseen tarttunut, mutta Niiralan Kulma Oy osti talon ja rakensi siihen vuokra-asuntoja.

Sato Oyj puolestaan pyysi yhdistystä mukaan palvelutalohankkeeseensa lokakuussa 1994. Palvelutalossa olisi ollut myös vapaa-rahoitteisia asuntoja. Johtokunta pyysi Sato Oyj:n tarjouksesta selvitystä Kuopion kaupungilta, mutta päätti kuitenkin seuraavan vuoden maaliskuussa, ettei se osallistu Saton esittämään hankkeeseen.

Vuonna 2001 Kuopion kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunta pyysi yhdistykseltä lausuntoa sen halukkuudesta rakentaa Leväselälle tehostetun palveluasumisen yksikkö tai mahdollisuudesta muuttaa jo olemassa oleva palvelutalo tehostetun palveluasumisen yksiköksi, mutta hallitus ei pitänyt tarkoituksenmukaisena osallistua hankkeeseen.

Paavo Kaitokari, joka toimi sosiaali- ja terveystoimintajana Kuopiossa vuosina 1997–2000, kertoi Kuopiossa olleen 1990-luvun lopulla jonkin verran palveluasuntoja, silti pitkäaikaisessa laitoshoidossa oli 16 prosenttia yli 75-vuotiaista. Osana rakennemuutosta lopetettiin 100–115 hoitopaikkaa ja kaupunkiin rakennettiin palveluasuntoja. Niihin kuului ympärivuorokautista tuettua palvelua, jolla korvattiin laitoshoidon. Palveluasuntoja syntyi Petoselle Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen rakentamana ja Lepolan vanhainkotiä laajentamalla. Kaitokarin mukaan Kuopioon olisi tarvittu myös eri tavoin räätälöityä asumista kuten yhdistyksen myöhemmät vanhukseille tarkoitettut asumisoikeusasunnot, joita olisi hänen mukaansa tarvittu enemmänkin.

2000-luvun alussa pomppasi agendalle vielä kerran myös Ukko-koti. Sen soveltuvuutta yhdistykselle tutkittiin jälleen, kertoo Vilho Tervomaa.

– Laskelmat osoittivat, ettei hanke tule olemaan kannattava, eikä muutenkaan riittävän soveltuva vanhuksille. Kaupunginkin oli vaikea löytää yhteinen näkemys Ukkokodin tulevaisuuden käytöstä.

2010-luvulla tutkittiin muun muassa Männistön lakkautetun koulun saneeraamista yhdistykselle, mutta ajatuksesta luovuttiin.

2000-luvun
alussa pomppasi
agendalle vielä
kerran myös
Ukkokoti.

le Oy

Luotelo Oy

Oy

Luotelo Oy

Luotelo Oy

Luotelo Oy

SKAALA

86

renta

Luotelo Oy

Luotelo Oy

Luotelo Oy

Luotelo Oy

SKAALA

SKAALA

SKAALA

SKAALA

SKAALA

5. 2000-luvulla modernia vuokratalorakentamista

Kahdeksantena valmistuu Suomen ensimmäinen ikäihmisten asumisoikeustalo vuonna 2004 Puijonlaaksoon

Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry jatkoi palveluasuntojen rakentamista uudella vuosituhanalla. Puijonlaaksoon suunnitellun palvelutalon kaavoitusta selvitettiin hallituksen jäsenille elokuussa 2002. Yhdistyksen syyskokous näytti vihreää valoa. Hallitus palkkasi jälleen Vilho Tervomaan rakennuttajakonsultikseen ja arkkitehtisuunnittelijaksi Olli Niemisen. Kesäkuussa 2003 hallitus päätti, että yhdistys ei teekään palvelutaloa, vaan asumisoikeuteen perustuvia kotipalveluasuntoja.

– Lähdimme rakentamaan asumisoikeusasuntoja, koska asumisoikeuslaki tuli keväällä voimaan ja salli tehdä asuntoja erityisryhmille kuten senioreille. Tutkimukset osoittivat, että osa ihmisistä ei halua vuokra-asuntoon, vaan halusivat välimuotoa. Asumisoikeusasunto mielletään lähemmäs osakeasumista, ja asumisoikeusmaksu 15 prosenttia asunnon hinnasta pienentää myös käyttövastiketta, kertoo Veijo Hyvärinen. Aukkaaksi pääsyn ehtona oli, että ainakin toisen asukkaan tuli olla 65-vuotias.

Asumisoikeustaloa varten perustettiin heinäkuussa 2003 ASOasunnot Kuopion Seniorit Oy. Osakeyhtiön perustamisesta päätti ylimääräinen yhtiökokous. Talon osakepääomaksi päätettiin 8 000 euroa ja kaikki osakkeet tulivat Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry:n omistukseen. Uuden yhtiön hallituksen jäseniksi valittiin puheenjohta-

VANHUSTENKOTIYHDISTYKSEN

vuokratalot ovat laadukkaita ja viihtyisiä. Kuvassa rakenteilla oleva Honkakoti kesällä 2019.

ASUMISOIKEUSTALOSSA

on kaksioita ja kolmioita. Asukkaiksi hakijoita oli 190, kun 52 valittiin.

ja Markku Elonheimo sekä hallituksen jäsenet Niilo Kalsi ja Pekka Lindell.

Yhdistys ei jäänyt vatuloimaan; kun laki astui voimaan maaliskuussa, jo toukokuussa rakentaminen oli käynnissä. Asumisoikeustalon rakennusurakoitsijaksi valittiin Skanska Itä-Suomi Oy. Putkiurakan sai tehtäväkseen Kuopion Talotekniikka Oy, IV-urakan Savon Ilmastointi Ky ja sähköurakan Sähkö Mitek Oy.

Rakentamista varten yhdistys otti 2,6 miljoonaa euroa pankkilainaa Merita Pankki Oyj:ltä, ja Kuopion kaupunki antoi lainalle omavertaisen takauksen. Raha-automaattiyhdistykseltä yhdistys sai avustusta 1,4 miljoonaa euroa.

ASOasunnot, joita oli 52, valmistuivat lokakuussa 2004. Talon ensimmäisessä kerroksessa on yhteisiä tiloja asukkaiden käyttöön sekä pesula ja kuivaushuone. Talossa on huoneistokohtaiset vesimittarit ensimmäisenä yhdistyksen taloista. Talon asukastoimikunta on aktiivinen ja kerhotilat ovat vilkkaassa käytössä.

Talo suunniteltiin tehokkaaksi ja korkeatasoiseksi, RAY on käyttänyt sitä esimerkkikohteena ympäri Suomea.

– Ja miten kohtuullisella hinnalla se tehtiin! kiteyttää Tervomaa.

Suunnittelija Olli Niemisen mukaan asumisoikeustalon rakentaminen oli patoutuneen kysynnän purkamista.

ASUMISOIKEUSTALO KIINNOSTI MEDIAA

SAVON Sanomat kirjoitti pääkirjoituksensa 9.7.2003 otsikolla Kuopio tiennäyttäjänä eläkeläisten asumisessa ja nosti siinä valokeilaan asumisoikeustalon ja Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen innovatiivisuuden. ”Jo toteuttamisasteella olevan ajatuksen mukaan pääsevät eläkeläiset kiinni asumisoikeusasuntoon hyvin kohtuullisella pääomalla. Jos he samalla myyvät aikaisemman asuntonsa tai varallisuuden salliessa siirtävät sen seuraavalle sukupolvelle, jää rahaa myös rittäjävetoisten palvelujen käyt-

töön. Ajallisesti voi uuteen asumisoikeusasuntoon siirtyminen tapahtua jo eläkkeelle jäännin yhteydessä. Nämä mahdollisuudet on koettu niin houkutteleviksi myös valtakunnallisesti, että raha-automaattiyhdistys on myöntänyt hankkeelle avustuksen, joka vastaa noin kymmentä prosenttia sen rakennuskustannuksista. Taustalla on tietysti ajatus, jonka mukaan mallia voitaisiin kopioida muissakin kaupungeissa. Kuopiossa hanke julkistettiin vasta muutama päivä sitten, mutta jo nyt voidaan ennakoida, että kysyntä ylittää

tarjonnan.” ”... Kuopion Vanhustenkotiyhdistykselle on kaikki syy toivottaa menestystä. Se aukoo uutta uraa, tukee yritteliäisyyttä ja sopii aikaan monessa muussakin mielessä”, päättyi pääkirjoitus.

Myös Viikkosavo kirjoitti positiivisesti hankkeesta, ja Eläkeliiton lehden mielipidekirjoituksessa hanketta kiiteltiin ripeästä etenemisestä. Väinö Rissanen kirjoitti, että asuntojen varaus alkoi heinäkuussa 2003. ”Jo silloin meitä halukkaita oli paikalla yli 50, mikä kertoo varmasti asuntojen kysynnästä ja tarpeesta.”

SS 15.7.2003

Ensimmäisiin eläkeläisten asumisoikeusasuntoihin ryntäys

Ensimmäiset jonottivat aamukuudesta, käytännössä uusi asuintalo on jo täysin varattu

KUOPIO

Pirjo Ronkainen

Tieto ensimmäisistä eläkeläisten asumisoikeusasuntojen varauksista tuotti ryntäyksen Kuopiossa.

Kuopion Puijonlaaksoon rakennettavien eläkeläisten asumisoikeusasuntojen varaus alkoi viime perjantaina. Maanantaina

puolen päivän maissa varauksia oli kasassa jo runsaat 130.

Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen kerrostaloon tulee 52 asuntoa. Vähintään yhden jokaisen asunnon asukkaista on oltava 65 vuotta täyttänyt. Uusi asumisoikeuslaki mahdollistaa tällaisen rajoituksen.

Toiminnanjohtaja **Veijo Hyvärinen** kertoo, että ensimmäiset

varaajat olivat tulleet perjantaina aamukuudelta jonottamaan toimiston ulkopuolelle, vaikka lehti-ilmoituksen mukaan toimisto avataan vasta puoli kymmeneltä ja niin myös tehtiin.

– Kiinnostus yllätti meidät aivan totaalisesti, Hyvärinen sanoo.

Ennakoon hän arvioi, että asunnot varataan viikossa. Käy-

tännössä kaikkia asuntoja voidaan pitää jo varattuina, vaikka puhelinvarausten vastaanotto aloitettiin vasta eilen.

Asumisoikeussopimukset tehdään numerjärjestyksessä ennakkovarauksen tehneiden kanssa. Sopimuksia ruvetaan tekemään elokuun alkupuolella. Varaus muuttuu tällöin sitovaksi.

Varauksen tehneet pysyvät jo-

nossa, ja vuorollaan heihin otetaan yhteyttä, jos asumisoikeuksia vapautuu.

Yhdistyksellä on jatkosuunnitelmiakin, mutta ne ovat niin alustavia, että Hyvärinen ei halua kertoa niistä toistaiseksi mitään.

– Pitäähän minulla olla lyhyen, keskipitkän ja pitkän tähtäimen suunnitelmia, hän tyytyy toteamaan.

– Asunnot ovat perheasuntoja, eli kaksioita ja kolmioita. Kohde ei ollut ARAn rahoittama, jolloin siinä ei myöskään ollut rahoittajan ohjausta, vaan valinnat voitiin tehdä tilaajan ja suunnittelijan kesken. Työstimme suunnitelmaa pitkään ja hartaasti, kohde onnistui kaupunkikuvallisesti hyvin. Talo on tehokas, vaikka onkin polveileva.

Hyväristä huoletti, saadaanko taloon riittävästi asukkaita. Huoli osoittautui turhaksi, sillä asuntojen hausta julkaistun lehti-ilmoituksen jälkeen oli aamulla toimiston oven takana pitkä jono, kaikkiaan 190 hakijaa. Ensimmäiset halukkaat olivat tulleet paikalle jo viideltä.

Asumisoikeustalon rakentaminen oli osittain paluuta alkuperäiseen ideaan, jossa yhdistys rakentaa vanhuksille asunnot ja muut tuottavat niihin palvelut.

Kun ASOasuntojen parkkipaikat eivät riittäneet, laajennettiin viereisen Rauhalan paikoitusaluetta, jonne varattiin osa ASOasuntojen paikoista. Samalla uusittiin yhteistyössä kaupungin kanssa myös Puijonlaakson palvelukeskuksen pysäköintialue.

Asumisoikeustalo sai paljon näkyvyyttä mediassa, sillä olihan se laatuaan ensimmäinen ikäihmisille suunnattu asumisoikeustalo Suomessa.

Vuonna 2010 kävi ASOasunnot Kuopion Seniorit Oy neuvotteluja kaupungin kanssa tontin saamiseksi uuden asumisoikeustalon rakentamiseksi, mutta luopui kuitenkin hankkeesta.

UUSI seniorien asumismuoto herätti valtavasti kiinnostusta. Lehdet kirjoittivat siitä paljon valtakunnallisestikin.

Yhdistys ei vain rakenna – se myös vaihtaa ja saa kiinteistöjä

Alavan palvelutalon asunto-osa siirtyi yhdistykselle 1996. Kuopion kaupunki tarjosi vuonna 1980 valmistunutta Alavan palvelutaloa Kuopion Vanhustenkotiyhdistykselle ensimmäisen kerran jo heinäkuussa 1992. Isännöitsijä Helena Jääskeläinen ilmoitti kaupunginjohtaja Kauko Heurun kertoneen, että kaupunki luopuu vuokra-asunnoistaan. Yhdistykselle tarjottiin tällöin Alavan palvelutalon asunto-osaa, Siikaniemenkatu 6:tta, jossa oli 49 palveluasuntoa. Asunnoista on sisäyhteys palvelutaloon. Johtokunta päätti kuitenkin olla tuolloin neuvottelematta asiasta.

Kolmen vuoden kuluttua asia nousi uudelleen keskusteluun. Johtokunta selvitti maaliskuussa 1995 Asuntorahastolta korkotukihankintalainaa sekä RAY:ltä mahdollista avustusta kiinteistön korjaus- ja muutostöihin. RAY ei ollut halukas tukemaan kiinteistön hankinnassa.

Kuopion kaupunki ja Kuopion Vanhustenkotiyhdistys päättivät kuitenkin siirtää Alavan palvelutalon asunto-osan yhdistykselle siihen kuuluvien lainojen kera, ja asunto-osa vaihtoi huhtikuussa 1996 omistajaa siihen kohdistuneita noin 1,5 miljoonan markan lainoja vastaan.

Kuopion kaupunki sitoutui omavelkaiseen takaukseen lainan määrästä Merita Pankki Oyj:lle.

Alavan palvelutalon asunto-osan siirtäminen Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry:lle oli jälleen osoitus Kuopion kaupungin ja yhdistyksen sujuvasta yhteistyöstä.

Hallitus antoi Kuopion teknillisen opilaitoksen insinöörilinjän opiskelija Jani Mikkoselle tehtäväksi tehdä kiinteistöön kuntokartoitus. Se toteutettiin toukokuussa 1996. Kesäkuussa palveluasuntojen muutos- ja korjaustöiden suunnittelu annettiin arkkitehtilinjän opiskelija Elina Jokilehdolle. Arkkitehtipiirustukset esiteltiin johtokunnalle syyskuussa ja

ALAVAN palvelutalo ja sen asunnot on keskeisellä paikalla lähellä keskustaa.

se valtuutti toiminnanjohtajan hyväksymään tekniset ratkaisut. Lokakuussa johtokunta hyväksyi arkkitehtipiirustukset, kustannusarvion ja rahoitussuunnitelman peruskorjausta varten.

Vuonna 1998 syyskokous päätti, että Alavan asuntojen peruskorjaus alkaa vuonna 2000. Perusparannussuunnitelma esiteltiin hallitukselle vuoden 1999 marraskuussa ja syyskokouksessa yhdistys päätti ottaa sitä varten lainaa 7 miljoonaa markkaa.

Arkkitehtisuunnittelusta vastasi arkkitehti Olli Nieminen ja rakennesuunnittelusta Rakennussuunnittelutoimisto Sormunen & Timonen Oy. Rakennuttajatoimisto Vilho Tervomaa neuvotteli sopimukset yhdessä toiminnanjohtajan kanssa. Yhdistys valitsi palvelutalon rakennusurakoitsijaksi Lujatalo Oy:n Remonttilujan.

Perusparannustyöt alkoivat toukokuussa ja valmistuivat marraskuussa 2000, kustannukset olivat hieman alle 9,8 miljoonaa markkaa. Valtion asuntorahaston korkotukilaina perusparannusta varten oli lähes 5,5 miljoonaa markkaa lainoittajapankkina Merita Oyj, Raha-automaattiyhdistys avusti noin 2,5 miljoonalla markalla ja Kuopion kaupunki lähes miljoonalla markalla.

– Peruskorjaus oli raskas, sillä muun muassa teimme kokonaan uudet kylpyhuoneet ja parvekkeet. Rakennusvalvonta ei hyväksynyt kevyitä parvekkeita, vaan jouduimme toteuttamaan rakenneratkaisuiltaan kalliimmat parvekkeet, muistelee Tervomaa.

Peruskorjaus oli kuitenkin hyvin valmisteltu eikä ollut epäilystä hankkeen toteutumisesta. Lopputuloksesta tuli hyvä, ja samalla yhdistys kasvoi hallitusti ja näkyvästi.

Alavan palvelutalon asukkaat siirtyivät remontin ajaksi Pirtin kaupunginosaan juuri valmistuneeseen Niiralan Kulma Oy:n vuokrataloon. Tavallisessa vuokratalossa ei täysin osattu varautua vanhusten tarvitsemiin apuvälineiden määrään ja moni vanhus koki matkan Saaristokaupungista keskustaan turhan pitkänä.

KUOPION Vanhustenkotiyhdistys ry sai yllättävän lahjoituksen lokakuussa 2002. Alavan palvelutalon asukas Saara Mirjam Jaakkola oli testamentannut noin 87 000 euron omaisuutensa käytettäväksi Alavan palvelutalon asuntojen ja asukkaiden hyödyksi.

Yhdistys vaihtaa kiinteistöjä muiden vuokrataloyhtiöiden kanssa 2004

Hallitus kävi läpi Leväkodin korjaustarpeita syksyllä 2004 ja alkoi sen tiimoilta pohtia talon tulevaisuutta, sillä Leväkodin katsottiin

olevan vanhusasumiseen sopimaton. Leväkoti oli pienikokoinen yksikkö, jossa talot olivat toisistaan erillään. Voisiko Leväkodista kokonaan luopua? Luovutus vaatisi RAY:n, asuntoviranomaisten ja sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymisen.

Veijo Hyvärinen oli jo aloittanut neuvottelut Niiralan Kulman kanssa kaupungin keskustassa sijaitsevan Suokadun palvelutalon asumisosan siirtymisestä Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry:lle. Vaihdoissa kaupungin vuokrataloyhtiö saisi Leväkodin. Niiralan Kulma halusi luopua vanhuksille tarkoitetuista asunnoista ja keskittyä toimimaan yleisenä vuokrataloyhtiönä.

Koska Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry ja Niiralan Kulma Oy ovat molemmat aravakelpoisia, ne pystyivät vaihtamaan taloja. Niinpä vuonna 2005 yhdistys ja Niiralan Kulma Oy vaihtoivat Maljalahdenkatu 7:n ja Leväkodin keskenään. Syyskokous oli tehnyt tällaisen päätöksen marraskuussa 2004. Talojen omistajuus vaihtui niihin kohdistuvia lainoja vastaan. Leväkotiin kohdistui noin 650 000 euron lainat ja Maljalahdenkatu 7:ään yli 1,1 miljoonan euron lainat.

Vaihtokaupassa yhdistyksen asuntojen määrä kasvoi Maljalahdenkatu 7:n 58 asunnolla. Vaihtokauppa oli ainutlaatuinen Suomessa. Toimenpide oli Niilo Kalsin mukaan hyvä ja tarkoituksenmukainen – olihan talo hyvällä paikalla terveyskeskuksen vieressä

kaupungin keskustassa – joskin Maljalahdenkatu 7 olikin muita yhdistyksen asuntoja kalliimmin rakennettu.

Seuraava luovutuskohde oli Tiihottarenkoti, joka olisi jälleen vaatinut korjauksia, koska pienet yksiöt eivät ilman mittavia muutostöitä enää vastanneet ikäihmisten asuntorakentamisen vaatimustasoa. Koska talon peruskorjaaminen käyttäjilleen soveltuvaksi olisi tullut liian kalliiksi, luovutettiin kiinteistö marraskuussa 2011 ylimääräisen yhdistyskokouksen päätöksellä Tekman Tuki ry:lle opiskelija-asunnoiksi Valtion asuntorahaston hyväksymällä luovutuskorvauksella.

Samassa yhdistyskokouksessa siir-

YDINKESKUSTAN vanhus-
tentalo Maljalahdenkatu 7 siir-
tyi Niiralan Kulmalta Kuopi-
on Vanhustenkotiyhdistykselle
vuonna 2005.

rettiin myös Särkikoti Kuopion Seudun Nuorisoasunnot ry:lle Valtion asuntorahaston määräämällä luovutuskorvauksella. Kuopion Seudun Nuorisoasunnot ry otti vastataksien kiinteistöön kohdistuvan Nordea Pankki Suomi Oyj:n lainan määrältään 123 813 euroa.

Asukkaat jäivät asumaan uuden vuokrantajan vuokralaisiksi.

Asukasedustajat pois hallituksesta

Siirtyminen kokonaan uudelle vuosituhannelle toi muutoksia myös hallintoon, kun yhdistyksen sääntöjä muutettiin vuonna 2003. Kevät- ja syyskokous hyväksyivät muutoksen ja uudistuneet säännöt astuivat voimaan syksyllä.

Sääntömuutoksella toiminnanjohtajasta tuli toimitusjohtaja ja hallituksen jäsenten lukumäärää vähennettiin kahdella. Hallitukseen kuului uusien sääntöjen mukaan puheenjohtaja ja kuusi hallituksen jäsentä, jotka olivat Markku Elonheimo, Eila Kaikkonen, Niilo Kalsi, Allan Lehtinen, Pauli Leskinen, Pekka Lindell ja Viljo Luoma. Eila Kaikkonen jäi pois hallituksesta vuonna 2004 ja hänen tilalleen tuli Vilho Tervomaa.

Sääntöjen muutos poisti asukasedustajat hallituksesta. Asukasedustajat olivat halunneet käsitellä hallituksessa lähinnä oman talonsa asioita, niinpä samassa hallituksen kokouksessa saatettiin käsitellä matontamppaustelineen paikkaa ja miljoonien eurojen lainoja. Asukasedustajat eivät olleet aluksi halukkaita luopumaan hallituspaikoistaan, mutta hyväksyivät muutoksen, kun heille selitettiin edustajien henkilökohtainen vastuullisuus hallituksen tekemiin päätöksiin. Asukkaiden asioita varten perustettiin talokohtaiset asukastoimikunnat. Niillä on vuosittainen toimintaraha, jolla voidaan tehdä hankintoja ja järjestää tapahtumia. Toimitusjohtaja on osallistunut asukastoimikunnan aloituskokoukseen tarpeen vaatiessa.

– Asukastoimikuntien pitää toimia itsenäisesti. Jos toimistolta tullaan kokoukseen, se muuttuu heti virallisemmaksi, Veijo Hyvärinen toteaa.

Kuopio tiennäyttäjänä eläkeläisten asumisessa

Ihmisten elinikä on kasvanut terveydenhuollon ja sosiaalisten olojen parantuessa niin paljon, että kasvavan vanhusväestön hoidosta on tullut keskeinen haaste kaikissa hyvinvointivaltioissa. Siihen vastaaminen vaatii monipuolista keinovalikoimaa ja uusia päänavauksia lähes kaikilla yhteiskunnan sektoreilla. Tärkeimpiä niistä ovat terveydenhuolto ja asuntopolitiikka.

Siirtyminen kokonaan uudelle vuosituhannelle toi muutoksia myös hallintoon.

Mäntylän ja Pyörön palvelutalojen palvelusopimus kaupungin kanssa purkautuu

Kuopion kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden keskus sekä Kuopion Vanhusten kotiyhdistys ry olivat solmineet 16.12.2003 ostopalvelusopimuksen palvelu-, kuntoutus-, askartelu- ja harrastustoiminnan järjestämisestä Mäntylän ja Pyörön palvelukeskusten asukkaille ja niiden läheisyydessä asuville vanhuksille ja eläkeläisille. Sopimus alkoi vuoden 2004 alusta ja sen oli tarkoitus kestää vuoden 2014 loppuun.

Sopimuksella yhdistys tuotti palvelukeskuksen asiakkaille päivätoiminta- ja kotisairaanhoidon palveluja, ja sosiaali- ja terveystieteiden keskus sitoutui ostamaan palvelut oman talousarvionsa rajoissa siltä osin kuin asiakasmaksut eivät kata toiminnasta yhdistykselle aiheutuvia todellisia menoja.

Mäntylän ja Pyörön palvelukeskuksissa järjestetty päivätoiminta sisälsi ohjattuja liikunta-, virike- ja kädentaitoryhmiä, ohjelmallisia iltapäiviä sekä ajankohtaisia teematapahtumia ja retkiä. Päivätoiminnan tavoitteena oli tukea kotona asuvien vanhusten toimintakykyistä ja virikkeellistä elämää, omaishoitoa ja vapaaehtoistoimijoita. Lähtökohtina olivat ennaltaehkäisevä ja kuntoutuksellinen näkemys, asiakkaiden omat voimavarat ja toiveet sekä yhteistyöverkostot.

Asukkaiden omatoimisesti kokoontuvia ryhmiä aktivoitiin ja tuettiin. Palvelukeskustiloja varattiin myös ulkopuolisten toimijoiden kuten eläkeläisjärjestöjen ja vapaaehtoisvoimin toimineiden ryhmien käyttöön. Ohjatuissa ryhmissä ja retkillä oli vuosittain tuhansia käyntejä.

Palvelukeskuksissa toimivat myös sairaanhoidajien hoitovastaanotot viitenä arkipäivänä viikossa, hoitovastaanotto- ja kotikäyntejä oli vuosittain jopa yli 3000. Mäntylän ja Pyörön palvelutaloissa on tarjottu myös lyhytaikaista palveluasumista, ns. intervallipaikkoja, ja niissä asukkaiden keskimääräinen asumisaika oli noin kuukauden mittainen. Vuosittain käyttäjiä on ollut jopa yli sata.

Vuonna 2008 Kuopion kaupunki halusi purkaa palvelusopimuksen kesken sopimuskauden kilpailunäkökohtien vuoksi. Kaupungilla oli oikeus perustellusta syystä irtisanoa sopimus vuoden irtisanomisajalla. Uusi hankintalaki ja kilpailuttamisvelvollisuus, kun-

Päivätoiminnan tavoitteena oli tukea kotona asuvien vanhusten toimintakykyistä ja virikkeellistä elämää.

Kaupunki purkaa ostopalvelusopimuksen

KUOPIO

Jukka Patrakka

Kuopion kaupunki on purkamassa ennenaikaisesti ostopalvelusopimuksen Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen kanssa vuoden lopussa.

Yhdistys on tuottanut vuosia

vanhuspalveluja Mäntylän ja Pyörön palvelutalojen asukkaille sekä huolehtinut päiväkeskustoiminnasta.

Yhdistys ja kaupunki uusivat ostopalvelusopimuksensa viimeksi neljä vuotta sitten.

Sosiaali- ja terveystalokunnan mukaan kaupungin talou-

den tervehdyttäminen vaatii nykyisten toimintojen kriittistä tarkastelua, minkä vuoksi sopimus aiotaan purkaa.

Kaupunki maksaa päiväkeskustiloista vain vuokran ja ostopalvelurahalla palkatut kuusi yhdistyksen työntekijää siirtyvät kaupungin palvelukseen.

Yhdistys on suhtautunut ehdotukseen myönteisesti. Sopimuksen purkamisessa se pitää tärkeimpänä, että henkilöstölle turvataan mahdollisuus jatkaa edelleen työtään kaupungin palveluksessa.

Vanhustenkotiyhdistys on varautunut sopimuksen purkamiseen irtisanomalla kyseiset työntekijät.

Kaupungin ja yhdistyksen juristien mukaan kyseessä ei ole liikkeenluovutustilanne, jossa työehdot pysyvät samoina. Terveystalokunnan edustava Tehy on ollut toista mieltä.

Sosiaali- ja terveystalokunnan edustava Tehy on ollut toista mieltä.

ta- ja palvelurakenneuudistus, verohallinnon toimenpiteet sekä raha-automaattivastustusten perusteiden muuttuminen olivat voimakkaita toimintaympäristön muutoksia. Niiden lisäksi kaupungin toiminnan tehostamis- ja talouden tervehdyttämispaineet heikensivät olennaisesti ostopalvelusopimuksen jatkamisedellytyksiä. Signaaleja ja kiristyneestä budjettipolitiikasta oli saatu jo pari vuotta aiemmin, kun Kuopion kaupunki oli pienentänyt ostomäärärahojaan 50 000 euroa.

Toimitusjohtaja Hyvärinen totesi, että ilman kaupungin ostopalvelusopimusta oman henkilöstön pitäminen tulisi liian riskialttiiksi pienelle yksikölle ja yhdistyksen taloudelliset edellytykset jatkaa palvelutoimintaa olisivat heikentyneet liikaa. Niin Kuopion kaupunki ja Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry sopivat yhteisesti ostopalvelusopimuksen purkamisesta. Yhdistyksen hallitus hyväksyi purkusopimuksen päättymään 31.12.2007.

Kuopion kaupunki liitti Mäntylän ja Pyörön palvelutalojen ostetut palvelut osaksi kaupungin omaa palvelutuotantoa. Samalla palvelut yhdenmukaistettiin kaupungin oman tuotannon kanssa. Yhdistys irtisanoi palvelutalojensa työntekijät. He pystyivät siirtymään entisillä tehtävänimikkeillään Kuopion kaupungin palvelukseen vanhoina työntekijöinä.

Kuopion kaupungin sosiaali- ja terveystalokunta otti vastatakseen yhdistyksen ja Kuopion Aterian välisen yhteistyösopimuksen vastuista ja velvoitteista. Kuopion Ateria oli vastannut palvelutalojen ruokahuollosta. Vuonna 2019 Kuopion Ateria edelleen hoitaa Mäntylän ja Pyörön palvelukeskuksen ateriapalvelut, mutta nimellä Servica Oy.

Vuoden 2009 alusta lähtien yhdistys on vuokrannut Kuopion kaupungille tiloja, joissa voidaan tarjota palvelutalojen ja ympäris-

OSTOPALVELUSOPIMUKSEN

purkautuminen aiheutti yhdistykselle suuria muutoksia. Siitä tuli pelkästään asuminen tuottaja, ei enää palvelujen. Savon Sanomat uutisoi asian.

tön vanhuksille heidän tarvitsemiaan palveluita. Lisäksi Kuopion kaupunki vuokraa Mäntylästä viittä sekä Pyöröstä neljää palveluasuntoa lyhytaikaiseen palveluasumiseen. Kaupunki valitsee asukkaat ja vastaa toiminnasta.

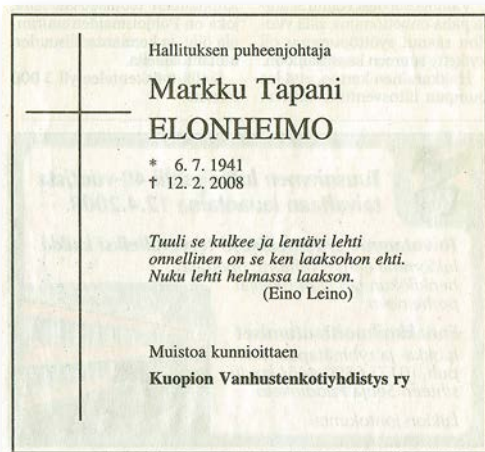
Palvelusopimusten purku muutti yhdistyksen jälleen yksinomaan vuokranantajaksi. Hoitajien siirryttyä kaupungin palkkalistoille jäi yhdistykselle vain neljä työntekijää toimistoon: toimitusjohtaja Veijo Hyvärinen, toimistosihteeri Jaana Markkanen, asuntosihteeri Eija Ansela ja vapaaehtoistyön koordinaattori Minna Partanen.

Puheenjohtaja Markku Elonheimo kuolee yllättäen, tilalle valitaan Niilo Kalsi

Puheenjohtaja Markku Elonheimo menehtyi nopeasti edenneeseen sairauteen 12.2.2008. Hän ehti toimia puheenjohtajana runsaat 14 vuotta. Vilho Tervomaa kertoo Elonheimon olleen rauhallinen isä-hahmo, joka hoiti hyvin yhdistyksen suhteet Kuopion kaupunkiin. Niilo Kalsin mukaan Elonheimo suosi pitkiä keskusteluja, mikä ei ollut ollenkaan huono asia. Ulla Tuomainen katsoo Elonheimon olleen Luukkosen tavoin erittäin sitoutunut yhdistyksen tavoitteisiin ja toimintaan.

– He kumpikin nauttivat arvostusta myös yhdistyksen ulkopuolella. Siitä ja heidän moninaisista verkostoistaan oli suuri etu yhdistyksen tavoitteiden toteuttamisessa. Elonheimon yhteistyökykyisyys oli Tuomaisen mukaan ihailtavaa kuten myös hänen sitkeytensä perehtyä syvällisesti asioihin. Jaana Markkasen mukaan Elonheimo piti matalaa profilia, hän oli hillitty ja vaikutti taustalla, Jukka Pulkkinen mukaan Elonheimo oli harkitseva ja rauhallinen mies, joka ei koskaan hermostunut mistään.

Savon Sanomat kirjoitti nekrologissaan Elonheimosta, että ”hiippakuntadekaani Markku Elonheimo oli keskeinen kulttuurivaikuttaja ja toimi 28 vuotta kokoomuksen kaupunginvaltuutettuna ja 20 vuotta koulutuslautakunnan puheenjohtajana. Hän vaikutti pitkään myös Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen hallituksen jäsenenä ja puheenjohtajana. Monipuolisesti aktiivisella vaikuttajalla oli myös tavattoman laaja kontaktiver-

kosto sekä kirkossa että yhteiskunnassa, sillä Elonheimo osasi pitää aidolla ja mutkattomalla tavalla ystävyysuhteita yllä.”

Ylimääräisessä yhdistyskokouksessa 4.3.2008 uudeksi puheenjohtajaksi valittiin varapuheenjohtaja Niilo Kalsi ja hallituksen uudeksi jäseneksi kiinteistöneuvos, ekonomi Raimo Purovesi, jolle yhdistys oli jo entuudestaan varsin tuttu tilintarkastajan tehtävän kautta. Varapuheenjohtajaksi valittiin Vilho Tervomaa.

Keväällä 2007 jäi Viljo Luoma Sotainvalidien edustajana pois hallituksesta ja hänen tilalleen tuli Martti Kaukola hallituksessa jo olevan Juha Siivolan lisäksi. Syksyllä 2009 Kaukolakin erosi hallituksesta, koska tuolloin Sotainvalidit luopui oman edustajan nimeämisestä yhdistyksen hallitukseen. Kaukolan tilalle valittiin Jukka Pulkkinen, jolla apulaiskaupunginjohtajan tehtävästä eläkkeelle jäätyään oli paremmin aikaa toiselle rupeamalle yhdistyksessä, olihan hän ollut vahvasti mukana rakentamassa yhdistystä sen ensimmäisinä vuosikymmeninä.

NIILO Kalsi

Yhdeksäntenä valmistuu Mäntykoti vuonna 2011 – yhdistyy käytävällä Mäntylään

Vuonna 2007 yhdistys alkoi suunnitella uutta vuokra-asuntokohdetta sosiaali- ja teknisellä varustuksella, Mäntylän kolmatta laajennusta Mäntykotia (Mäntylä III) samalle tontille Mäntylän kanssa. Talo yhdistyi käytävällä Mäntylään ja kasvatti entisestään Männistön alueen vanhustentalokokonaisuutta.

Hanke vaati rakennuskaavan muutoksen. Valituksen takia kaavoitus eteni hitaasti, mutta syksyllä 2009 voitiin hallitukselle esitellä Mäntykodin 78 vuokra-asunnon suunnitelmia.

Mäntykodin rakennuttajakonsulttina toimi jälleen Vilho Tervomaa, teknisenä valvojana Harri Suominen ja suunnittelijana Olli Nieminen. Suunnitelmat hyväksyttiin ARAssa keväällä 2010. Valtion tukema korkotukilaina 5,1 miljoonaa euroa otettiin Kuntarahoitus Oyj:stä. Hankkeeseen saatiin Raha-automaattiyhdistyksen avustusta 2,38 miljoonaa euroa. Hankkeen kokonaiskustannus oli runsaat 7,3 miljoonaa euroa. Pääurakoitsijaksi valittiin Skanska Talonrakennus Oy.

Talosta osoitteessa Untamonkatu 5 D-F tuli viisikerroksinen kolmella porrashuoneella. Asunnot ovat tupakeittiöllisiä isoja yksiöitä

MÄNTYKOTI yhdistyi käytävällä Mäntylään. Mäntykotiin valitaan asukkaiksi hieman pa-rempikuntoisia ikäihmisiä kuin palvelutaloon.

ja 2-3 huoneen keittiötilallisia asuntoja, lisäksi on yksi 69,5 m²:n kolmio. Mäntykoti valmistui kesäkuussa 2011.

Yhdistys sai nykyiset modernit, pitkälle tulevaisuuteen riittävät toimistotilansa käytä-
vösuuden kohdalle.

Keväällä 2011 hallituksessa tapahtui muu-
toksia. Uutena hallitukseen valittiin verohal-
linnon asiantuntija, varatuomari Kirsi-Marja
Hovinen poisjääneen Juha Siivolan tilalle. Jä-
seninä olivat hänen lisäkseen Niilo Kalsi, Vilho
Tervomaa, Pauli Leskinen, Pekka Lindell, Juk-
ka Pulkkinen ja Raimo Purovesi.

Kymmenentenä valmistuu Mailatie 3 Puijonlaaksoon vuonna 2014

Yhdistyksen toinen senioriasumisen keskittymä Männistön lisäk-
si on Puijonlaakson ostoskeskuksen ja palvelukeskuksen läheisyy-
dessä. Asumisoikeustalon ja Rauhalan välittömään läheisyyteen val-
mistui kesällä 2014 Mailatie 3. Suunnittelijana oli Olli Nieminen,
pääurakoitsijana Peab Oy ja projektipäällikkö-valvojana Harri Suo-
minen.

Tontilla oli vanha päiväkotirakennus, jonka purkukustannukset
maksoivat yhdistykselle noin 100 000 euroa. Kaavamuutoksen an-
siosta saatiin päiväkodin ja sen viereisen parkkipaikan kohdalle ra-
kentaa asuinkerrostalo vanhuksille hyvien palvelujen lähelle. Ra-
kentamista oltiin mietitty pitkään ja prosessin läpivienti kaavamuu-
toksineen ja tontin luovutuksineen kesti useita vuosia.

Mailatie 3:een tuli 53 asuntoa ja yhteiset tilat. Asunnot ovat kaksi-
oita kooltaan 44,5–58,5 m². Kaikissa asunnoissa on sauna ja lasitettu
parveke. Asunnot ovat esteettömiä vuokra-asuntoja senioreille.

Rakennuskustannukset olivat vajaat 7,5 miljoonaa euroa. Hank-
keeseen saatiin Raha-automaattiyhdistyksen avustusta runsaat 2,3
miljoonaa euroa sekä Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARAn
korkotukilainaa Kuntarahoitus Oyj:ltä runsaat 5,1 miljoonaa euroa.

Mailatie 3 muuttui ensimmäisenä yhdistyksen taloista savutto-
maksiksi ajan trendiä seuraten. Vuokrasopimuksiin tuli ehto, että huo-

neistoissa ja parvekkeilla sekä talon muissa yhteisissä tiloissa tupakoiminen on kielletty. Tavoite on, että tulevaisuudessa kaikki yhdistyksen talot ovat savuttomia.

– Ja se onkin tarpeen, sillä asukkaissamme on esimerkiksi astmaatikkoja, joilta voi esimerkiksi parvekkeen käyttö estyä, jos viereisessä asunnossa tupakoidaan. Tupakoinnista aiheutuu myös kalliita remontteja, asuntosihtööri Eija Ansela toteaa.

Yhdenentoista valmistuu Untamonkatu 3 Mäntykodin viereen vuonna 2016

Kaupunki luotti Kuopion Vanhustenkotiyhdistykseen toimijana ja suhtautui myönteisesti sen hankkeisiin. Niinpä kaupunki vuokrasi yhdistykselle seuraavan rakennustontin osoitteesta Untamonkatu 3 Mäntylän ja Mäntykodin vierestä, entistäkin lähempää Männistön ostoskeskusta. Kohteen suunnittelijana oli tuttuun tapaan Olli Nieminen. Rakennuttajatehtäviin valittiin Harri Suominen ja pääurakoitsijaksi Lemminkäinen Talo Oy.

Untamonkatu 3 valmistui kesäkuussa 2016. Taloon tuli 56 vanhuksille tarkoitettua sosiaali-tekniisesti varustettua asuntoa sekä piha-alueet. Asunnot ovat kahden huoneen ja keittiötilan kaksioita kooltaan 45–57 m². Kaikissa huoneistoissa on lasitettu parveke ja sauna. Ensimmäisenä yhdistyksen talona Untamonkatu 3:ssa on maksuton nettiyhteys. Kiinteistössä ja sen alueella on tupakointi kielletty.

Rakennuskustannukset olivat 6,8 miljoonaa euroa. Hankkeeseen saatiin Raha-automaattiyhdistyksen avustusta 2,2 miljoonaa euroa ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n korkotukilainaa 4,6 miljoonaa euroa rahoittajapankkina Pohjois-Savon Osuuspankki.

Veijo Hyvärisen mukaan rakentamisen haasteena oli täyttää kaavan vaatimus parkkipaikoista, sillä niitä ei mahtunut tontille riittävästi.

MAILATIE 3 on moderni asuintalo Puijonlaaksossa Sammakkolammen rannalla. Asukkaiden mukaan talosta ei puutu mitään.

KUN Untamonkatu 3 valmistui, alkoi ikäihmisten asuintalojen keskittymä Männistössä läheltä valmista.

– Lopulta osoitimme viereisen Mäntylän tontilta parkkipaikka- ja Untamonkatu 3:n asukkaille ja perustimme niille autopaikkara-
sitteen. Ilman rasisitustodistusta emme olisi saaneet rakennuslupaa
emmekä ARAn rahoituspäästöä.

Kahdentenatoista valmistuu Honkakoti Männistöön vuonna 2019

Syksyllä 2019 valmistuu Männistöön yhdistyksen viimeisin kohde, Melankatu 15. Honkakodiksi nimetty kohde sijaitsee kulmatontilla Liedonkujan ja Kullervonkadun risteyksessä. Honkakoti sai hylkää-
vän avustuspäätöksen STEA:lta, entiseltä RAY:ltä, syksyllä 2016, koska avustustoiminnan linjauksissa tapahtunut muutos siirsi avustukset ensisijaisesti valtakunnallisen asunnottomuusohjelman toteuttamiseen. STEA myös siirsi painopistettä investointiavustuk-
sista toiminnallisiin avustuksiin. Asumisen rahoitus- ja kehittämis-
keskuksen avustuksella ja korkotuetulla pankkilainoituksella kohde saatiin alkamaan heinäkuussa 2018.

Kahden porrashuoneen taloon tulee 27 asuntoa kooltaan 45,5–
57,5 m². Suunnittelijana on jälleen Olli Nieminen. Kustannusarvio
on 4,1 miljoonaa euroa. Talosta tulee normaali vuokratalo senioreil-
le omilla saunoilla ja lasitetuilla parvekkeilla.

Toimistolla hassuteltiin talon nimellä sen osoitteen vuoksi. Ni-
meksi tarjottiin Melankotia, josta t:n viivan poisjättämällä olisi tul-
lut Melankoli, mutta päädyttiin vakiintuneen
nimilinjan mukaisesti luontoaiheiseen Honka-
kotiin.

Myös korjaustoiminta on jatkunut. Vuon-
na 2018 uusittiin Siikaniemenkatu 6:n hissi, ja
Maljalahdenkatu 7:ään ja Sammakkolamentie
10:een tehtiin hissien modernisointi.

Puheenjohtajaksi vaihtuu Jukka Pulkkinen

Hallituksessa tapahtui vuoden 2018 alusta
muutoksia, kun varapuheenjohtaja Jukka Pulk-
kinen valittiin puheenjohtajaksi. Vilho Tervo-

HONKAKOTI on viimeinen yh-
distyksen asuintalo Männistös-
sä. Se valmistui ahtaalle tontil-
le Untamonkatu 3:n ja Mänty-
kodin väliin syksyllä 2019.

NÄIN MÄNNISTÖÖN MUODOSTUI IKÄIHMISTEN MÄNTYKAMPUS

KEVÄÄLLÄ 2008 kirjoitti Savon Sanomat, että Männistön kaupunginosan lakkautetun koulun alueelle rakennetaan uudentyyppinen noin 350 asunnon asumis- ja palvelukokonaisuus, Mäntykampus. Jutussa mainittiin, että Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksellä on jo vanhusten palvelukeskus ja palveluasuntoja Untamonkadun pohjoispäässä.

Männistön keskukseen oli suunnitteilla kehämäinen asuinalue, jonka ytimessä olisi ravintola, nettikahvila, kuntosali, sauna, kokous- ja päiväryhmitilat sekä liiketilat kampaajalle, hierojalle ja lääkärille, ja alueelle tulisi ainakin senioriasuntoja. "Kampukseen mahtuu noin 500 asukasta, joka on murtosa kaupungin ikäihmisistä. Yli 75-vuotiaita kuopiolaisia on nyt lähes 6 700, mutta määrä kasvaa yli 10 500:een vuonna 2025", jutussa kerrottiin.

Kaupungin talous- ja strategiajohtaja Paavo Kaitokari ei uskonut palveluntarpeen näin nopeaan kasvuun. Kuopion Kaupunkilehden artikkelin mukaan hänestä olisi ennemminkin pitänyt korostaa vanhusten toimintakykyisyyttä. Lehden toimittaja Jaana Larsson peräänkuulutti myös aikuistuneiden lasten vastuuta vanhemmistaan. "Pelkkä hyvinvointiteknologia ei riitä mummon pään silittämiseen", hän kirjoitti.

Männistön vanhan koulun saneeraus nykyaikaiseksi seniorikampukseksi valmistui 2015. Mäntykampus on ikääntyville tarkoitettu asumisen ja palvelujen tiivis yhteisöllinen kokonaisuus. Alueella on vastavalmistuneita palveluasuntoja, vuokra-asuntoja sekä asumisoikeusasuntoja. Vanhan koulun tiloissa ja sen uudisosassa on 49 vuokra-asuntoa ja 44 muistihäiriöisille tarkoitettua asuntoa. Lisäksi alueella on 36 asunnon asumisoikeustalo ja yksi 34 asunnon vuokrakerrostalo.

Seniorikampuksen välittömässä läheisyydessä on Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksellä vuonna 2019 kolme taloa, joissa on yhteensä 249 asuntoa; Mäntylä ja sen laajennus, Mäntykoti ja Untamonkatu 3, sekä syksyllä 2019 valmistuva 27-asuntoinen Honkakoti.

Ostokeskuksen ränsistymään päässyt matala liikerakennus purettiin keuhalla 2017 ja tilalle rakennettiin 11-kerroksinen asuintalo ja siihen liittyvänä yksityinen ikäihmisten palvelutalo.

Männistön seniorikampuksen palvelutaso ja asukasmäärä voi siis vuonna 2025 olla hyvinkin lehtijutun olettamalla tasolla.

Männistöön asuinkerrostalo ikäihmisille

Kuopio

Kia Kilpeläinen

Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry hakee Kuopion kaupungilta Männistön entisen koulun vieressä olevan tontin vuokraamista. Yhdistys aikoo rakentaa tontille ikääntyville ihmisille suunnatun asuinkerrostalon. Samalla alueella on vastaavaan käyttöön rakennettu myös muita tontteja viime vuosien aikana.

Hankkeessa on suunniteltu asuinkerrostaloa, jossa olisi noin 27 vanhuksille tarkoitettua asuntoa sekä tarvittavat piharakennukset ja -alueet. Kiin-

teistö mitoitetaan apuvälineillä liikkumista ajatellen ja asunnot varustetaan niin sanotulla palveluasuntovarustuksella.

Kiinteistöjohtaja Jari Kyllönen esittää ensi viikon keskiviikkona kokoontuvalle kaupunkikirkkoneulautakunnalle, että tontti vuokrataan yhdistykselle. Esityksen mukaan tontin vuosivuokra olisi 12 094 euroa. Vuokraa alettaisiin periä kuitenkin vasta vuodesta 2020 alkaen johtuen vesi- ja viemärijohtojen ylimääräisistä rakennuskustannuksista.

Tontin pinta-ala on 1 873 neliometriä ja rakennusoikeus 2 000 kerrosneliometriä.

Kuolleet

Asumisen asiantuntija Veijo Hyvärinen

Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry:n toimitusjohtaja Veijo Hyvärinen menehtyi sairauskohtaukseen 30.5. Kuopiossa. Veijo syntyi 11.9.1959 ja asui Kuopiossa koko ikänsä.

Valmistuttuaan rakennusmestariksi 1980 hän työskenteli kaupungin asuntotoimistossa vastaten muun muassa vanhusten asuntojen korjauksesta.

Veijo Hyvärinen jatkoi opiskelua työn ohessa ja valmistui 1992 rakennusinsinööriksi Kuopion Teknillisestä oppilaitoksesta. Vanhustenkotiyhdistyksen toimitusjohtaja hänestä tuli 1996.

Veijon ura asuntorakentamisessa, -suunnittelussa ja -hallinnoinnissa oli pitkä ja jäi varhaisen poismenon takia kesken.

Veijo hyödynsi alansa monipuolista osaamista merkittävässä luottamustehtävissään. Hän oli pitkään Kuopion

Talokeskus Oy:n ja Pohjois-Savon Kiinteistöyhdistys ry:n hallitusten puheenjohtaja sekä Suomen Kiinteistöliitto ry:n hallituksen ja työvaliokunnan jäsen sekä Kiinteistöliiton Kustannus Oy:n hallituksen jäsen.

Hän oli Vanhustyön keskusliiton valtuustossa 2000–2012 ja vuosia liiton omistaman yhtiön VKTL-palvelut Oy:n hallituksessa.

Veijon johdolla Vanhustenkotiyhdistyksestä tuli merkittävä palveluasuntojen tuottaja, ylläpitäjä ja kehittäjä. Hänen roolinsa puheen-

johtajana Pohjois-Savon Kiinteistöyhdistyksessä, joka on suurin Kiinteistöliitto Itä-Suomen -organisaatioista, oli huomattava asuntoyhdistöjen ja asukkaiden etujen ajamisessa.

Veijon työura oli kovasti kilpailulla rakennuttamisalalla, johon hänen nopea päätöksentekokykynsä hyvin sopi.

Yhteistyökumppanit, asiakkaat ja työtoverit tunsivat hänet humaanimana ja inhimillisyyttä korostavana, auttavaisena ja positiivisena ihmisenä.

Vapaa-aikanaan Veijo viihtyi Svetlanan ja poikansa Evgenyn kanssa perustamassaan taloyhtiössä nauttien Kallaveden rantamaisemista. Myös klassinen musiikki, matkailu ja kulinarismi olivat lähellä sydäntä.

Pysyviä ystävyksiä syntyi Veijon pitkäaikaisista harrastuksista sählyn ja golfin merkeissä.

Seppo Karvinen
Pertti Haapakorva

● Kirjoittajat olivat Veijo Hyvärisen hallituskumppaneita ja ystäviä.

VEIJO Hyvärisen äkillinen poismeno toukokuussa 2018 järkytti kaikkia.

maa ja Pauli Leskinen jäivät pois hallituksesta ja heidän tilalleen valittiin toimitusjohtaja Olli Jääskeläinen ja entinen asuntotoimenjohtaja Hannu Harjunheimo. Olli Jääskeläinen valittiin varapuheenjohtajaksi. Jäseninä jatkoivat Niilo Kalsi, Kirsi Hovinen, Raimo Purovesi ja Pekka Lindell.

Kuopion Seudun Sotainvalidit ry:n jäsenyys yhdistyksessä päättyi keväällä 2018, koska yhdistys oli purkaantunut. Vuonna 2019 yhdistyksessä on kaikkiaan 14 jäsentä, heistä 7 kuuluu hallitukseen. Yhdistys ei pyri olennaisesti kasvattamaan jäsenmäärää.

Toimitusjohtaja Veijo Hyvärisen yllättävä kuolema

Jälleen Kuopion Vanhustenkotiyhdistystä kohtasi ennalta arvaamaton menetys, kun toimitusjohtaja Veijo Hyvärinen menehtyi äkillisesti 30.5.2018 vain 58-vuotiaana. Hän johti yhdistystä menestyksekkäästi miltei 24 vuotta. Hänen aikanaan rakennettiin kuusi vanhusten vuokrataloa, kaksi palvelukeskusta sekä tehtiin kiinteistöjen vaihtoja muiden alan toimijoiden kesken. Lisäksi ikääntyviä kiinteistöjä korjattiin jatkuvasti ja asuntoja kunnossapidettiin remontoimalla ne tarpeen mukaan asukkaan muuttaessa pois. Myös viimeisimmäksi valmistuneen Honkakodin suunnittelun Hyvärinen

ennätti panna alulle. Kaikkiaan yhdistys kasvoi Hyvärisen aikana neljän vuokratalon omistajasta merkittäväksi ja arvostetuksi alan toimijaksi kaikkiaan kahdeksalla vuokratalo- ja vuokratalo-toimintakeskuksella sekä yhdellä asumisoikeustalollaan.

Hyvärinen hyödynsi monipuolista osaamistaan työskentelemällä merkittävässä luottamustehtävässä. Hän oli pitkään Kuopion Talokeskus Oy:n ja Pohjois-Savon Kiinteistöyhdistys ry:n hallituksien puheenjohtaja sekä Suomen Kiinteistöliitto ry:n hallituksen ja työvaliokunnan jäsen sekä Kiinteistöliiton Kustannus Oy:n hallituksen jäsen. Vanhustyön keskusliiton valtuustossa hän toimi vuosina 2000–2012 ja toimi myös vuosia liiton omistaman yhtiön VTKL Palvelut Oy:n hallituksessa.

Savon Sanomien muistokirjoituksessa ystävät ja Kuopion Talokeskus Oy:n hallituskumppanit Seppo Karvinen ja Pertti Haapakorva muistelivat Hyväristä muun muassa näin: ”Veijon johdolla Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksestä tuli merkittävä palveluasuntojen tuottaja, kehittäjä ja ylläpitäjä.” ... ”Veijon työura oli kovasti kilpailulla rakennuttamisalalla, johon hänen nopea päätöksentekokykyensä hyvin sopi.”

Raimo Purovesi teki yli kaksi vuosikymmentä yhteistyötä Veijo Hyvärisen kanssa sekä yhdistyksessä että Kiinteistöliiton eri tehtävissä.

MÄNTYLÄN alkuperäiset asukkaat Petter Ryymin ja Annikki Schadewitz mukana retkellä Koivurannassa.

MÄNTYLÄN asukkaita vuosituhaten vaihteesta.

SIRPA Luttinen

– Työssäni tarvitaan insinööritaitojen lisäksi sosiaalisuutta ja halua olla ihmisten kanssa. Se yhdistelmä sopii minulle.

TALOJEN YHTEISÖLLISYYS YLLÄTTI UUDEN TOIMINNANJOHTAJAN

TOIMINNANJOHTAJA Sirpa Luttinen toteaa, että seniori-ikäiset ovat kohderyhmänä yhteiskunnassa entistäkin tärkeämpiä. Edellisessä tehtävässään Kiinteistö Oy Kiurunkulman toimitusjohtajana hän tavallisten vuokratilojen hallinnoinnin lisäksi vastasi myös vanhusten asunnoista. Lisäksi Luttisella on vahva kokemus rakentamisesta, hän muun muassa työskenteli seitsemän vuotta rakennustarkastajana Vieremällä. Hän kertoo, että on tarvinnut yhdistyksessä jo heti ensi kuukausina lähes päivittäin tietämystään esimerkiksi rakentamisen säädöksistä.

Luttinen kiertää yhdistyksen taloilla usein.

– Ei riitä, että kiinteistöhoito toimii, vaan talot pitää tuntea, jotta pystyy tekemään ratkaisuja ongelmien ilmetessä.

Koska yhdistyksen talot ovat kaikki uudehkoja ja rakennettu yksinkertaisen laadukkaasti, se helpottaa ylläpitoa.

– Työssäni tarvitaan insinööritaitojen lisäksi sosiaalisuutta ja halua olla ihmisten kanssa. Se yhdistelmä sopii minulle.

Luttisesta vanhusten kanssa toimivan yhdistyksen toiminnanjohtajalla on oltava empaattinen luonne ja herkäät tuntosarvet.

– Ja vaikka hankalia tilanteita tulisikin, ne vain kannustavat minua. Hymistelystä en pidä vaan siitä, että asiat puhutaan suoraan.

Hän haluaa olla kontaktissa asukkaisiin ja muun muassa osallistuu asukastoi-mikuntien kokouksiin. Näin hän saa tietää asukkaiden toiveet ja voi samalla vastata kysymyksiin.

Eniten häntä yllätti senioritalojen suurenmoinen yhteisöllisyys, esimerkkinä Mailatie 3, jossa asukkaiden yhteistoiminta on mit-tavaa ja asukkaat huolehtivat toisistaan.

– Näyttääkin olevan selkeää etua siitä, että seniorit keskittyvät asumaan samalla alueella. Vuokratalopuolella pyrkimys oli päin-vastaiseen.

Luttinen on laatimassa Kuopion Vanhustenkotiyhdistykselle ensimmäistä auki kirjoitettua strategiaa.

– Vanhusten määrä kasvaa ja asumispalveluja tarjoavia uusia toimijoita tulee markkinoille. On mietittävä, mitkä ovat valttimme myös pitkällä aikavälillä. Olemme voittoa tuottamaton yhdistys, joka tuottaa kohtuuvuokraisia asuntoja ikääntyneelle, heikompituloiselle väestöosalle. Meidän ei tarvitse olla Kuopion suurin vanhusten asumispalveluiden tuottaja, vaan olla yksi heistä. Kuopion kaupungille me olemme oiva yhteistyökumppani; kaupunki voi tuottaa vanhuspalvelunsa asuntoihin kytke-tyissä palvelukeskuksissamme, ja hoitohenkilöstö välttyy siirtymisiltä

– Veijo oli verrattoman monipuolinen henkilö, eittämättä hänellä oli paljon etuja puolellaan. Taloja hän pystyi rakennuttamaan laadusta tinkimättä ”jopa Niiralan Kulmaakin edullisemmin” kuten leikkisesti totesimme. Vaikka itse olen laskentamies, en minäkään häntä pystynyt päihittämään, niin perusteellisesti hän asioihin paneutui. Hän hoiti yhdistyksen asiat suvereenisti ja loi toimivat verkostot ympärilleen, joista yhdistys hyötyi. Ikäihmisten vuokratilojen rakennuttajana ja ylläpitäjänä hän lienee ollut valtakuntamme ykköskastia.

Myös työtoverit Jaana Markkanen ja Eija Ansela muistelevat Veijoa taitavana numeronikkarina.

– Kun muut vielä miettivät, Veijo oli päässään jo laskenut, että näin tämä asia on!

– Veijo oli energinen toimen mies, jolla oli aina vauhti päällä.

Hallitus nimesi toimistosihteeriksi Jaana Markkasen vt. toimitusjohtajaksi uuden valintaan asti ja Olli Jääskeläisen rahoitus- ja rakentamisasioiden yhteyshenkilöksi.

Toiminnanjohtajaksi Sirpa Luttinen

Seuraajaa Hyväriselle haettiin syksyllä 2018 nyt toiminnanjohtaja-nimikkeellä. Tehtäviin kuului kiinteistöjen ylläpito ja taloushallinto. Henkilöltä edellytettiin vuorovaikutustaitoja, jämäkkyyttä ja itsenäistä otetta työhön. Toiveena oli löytää innostunut ja motivoitunut henkilö.

Savon Sanomissa olleeseen työpaikkailmoitukseen tuli 44 hakemusta. Toiminnanjohtajaksi valittiin rakennusinsinööri, isännöitsijä (IAT) Sirpa Luttinen Iisalmesta.

6. Yhdistyksen rakentamisen hinta ja laatu hämmästyttävät

Onnistunut lopputulos vaatii tilaajan, suunnittelijan ja urakoitsijan hyvää yhteistyötä

Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry on saanut laadukkaasta ja kohtuuhintaisesta rakentamisestaan paljon kiitosta ja lukuisat vierailuryhmät ovat käyneet ottamassa oppia yhdistyksen toimintatavoista. Hyviin lopputuloksiin ja kohtuuhintaisiin vuokriin on päästy huolellisella ja osaavalla rakennuttamisella, suunnittelulla, valvonnalla ja kiinteistöjen ylläpidolla, sekä pysymällä ajan tasalla alan uusimmasta teknologiasta.

ARA:n eläkkeelle jäänyt rahoitusylitarkastaja Erkki Asikainen pitää Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen taloja hyvin ja kauniisti suunniteltuina.

– Hyvä tilaaja osaa suunnitteluttaa, tietää mitä haluaa ja osaa valita yhteistyökykyisiä, näkemystä omaavia, elinkaariajattelun sisäistäneitä arkkitehteja. Maailmahan ei ole iankaiken samanlainen, on osattava etsiä sopiva tontti, tehdä taloista toimivampia, energiataloudellisempia ja ylläpitokustannuksiltaan edullisempia, vaikka alussa tulisikin lisähintaa. Valistunut tilaaja rakennuttaa niin, että rakennuksesta tulee pitkän päälle halvempi asua.

Vanhustyön keskusliiton korjauspäällikkö Jukka Laakson mielestä Kuopion Vanhustenkotiyhdistys on edelläkävijä. 1990-luvulla se oli ensimmäisiä, jotka otti laajasti käyttöön esimerkiksi korkeussäädettävät kalusteet vanhusten asuntojen rakentamisessa ja peruskorjaamisessa. Toimintaterapeuttiopiskelijat olivat opinnäytetyönään tekemässä mitoituksia, jotta ne ovat käyttäjilleen soveltuvat. Pienempinä mutta merkittävänä parannuksina Laakso muistaa parvekkeiden latti-

RAY:N valmistelupäällikkö Hilppa Tervosen mukaan Kuopion Vanhustenkotiyhdistys on aina ollut poikkeus rakentamisen hinnoissa.

– On ihmetelty, miksi Kuopion hinnat eivät ole yhtä korkeita kuin muualla, rakennuttamisosaamisella on siis merkityksensä. Myös koikeilunhalu on Kuopiossa ollut kiitettävää, yhdistys on ollut aina ajan hermolla.

HALLITUS ja henkilökunta tutustumassa valmistumassa olevaan Untamonkatu 3:een huhtikuussa 2016.

at, jotka yhdistyksen taloissa ovat sisätilojen kanssa samalla tasolla, kun muualla ne tehdään 10–15 senttiä asunnon lattiaa alemmaksi.

– Olemme tehneet ennakkoselvityksiä uudiskohteisiin ja hyödynnäneet aiemmin valmistuneiden kohteiden asukkaiden kokemuksia ja palautteita. Yhdistyksellä on aina tarkat kustannusvertailut, joiden perusteella on nähty, mikä on fiksuin vaihtoehto.

Arkkitehti Olli Niemisen mukaan kohtuuhintaisuuden syynä on uudiskohteiden yksinkertainen rakenne ja se, että rakentamisen tekniikka on koeteltua. Urakoitsijat pystyvät urakkatarjousta antaessaan ennakoimaan kustannukset ja aikataulun varsin tarkasti. Yhdistyksen rahoitusjärjestelyt perustuvat hyviin neuvottelutaitoihin ja kontakteihin sekä tietoon eri mahdollisuuksista. Ja kun RAY avustaa sosiaalitekniikan kustannuksissa, ei poikkeuksellinen varustelu nosta investointikustannuksia.

Avainsanat suunnittelunohjaus ja laadukas valvonta

Veijo Hyvärinen kertoo, että urakat kilpailutetaan aina, mutta suunnittelua ja rakennustyön valvonta hoidetaan vakiintuneilla yhteistyökumppaneilla, joiden työhön ollaan tyytyväisiä.

– Suunnittelunohjauksemme ansiosta he tietävät odotuksemme. Laadukas suunnittelu ja valvonta näkyvät hyvänä työn jälkeenä. Valvoja osallistuu suunnitteluun, ja hänen kokemuksensa monien eri työmaiden teknisistä ratkaisuksista viedään soveltuvin osin suunnitelmiin. Asukkailta saatuja palautteita hyödynnämme uusien talojen suunnittelussa järkeä käyttäen; vaikka kerhohuone voi jonkun mielestä olla liian pieni, onko optimaalista nostattaa vuokraa rakentamalla isompi ehkä kahta vuosittaista tilaisuutta varten, Hyvärinen kuvaa.

Valmistellessaan urakoiden kilpailuttamista Hyvärinen selvittää etukäteen, mitä muita hankkeita on urakkalaskentaan tulossa. Aiemmin toteutuneista kohteista hän tekee jälkilaskelmat. Viimeisimmän kohteen, Untamonkatu 3:n, neliöhinta oli 2416 euroa.

Urakoitsijat ovat oppineet, että keskustellen kaikki on helpompaa. Työmailla on käytössä plus-miinus -lista. Jos ylimääräisiä kustannuksia tulee, ne katetaan säästöillä jostain toisesta kohtaa. Esimerkiksi eräässä kohteessa kalliimpi julkisivutiili vaihdettiin vastaavaan, ulkonäöllisesti samanlaiseen.

Laadukas
suunnittelu ja
valvonta näkyvät
hyvänä työn
jälkeenä.

– Laatumme on korkea, emme esimerkiksi käytä halvimpia keittiökalusteita tai pintamateriaaleja, vaan laadukkaampia, koska ne kestävät pidempään ja vähentävät kiinteistön hoito- ja korjauskustannuksia. Sokkeleissa käytämme lohkokiviä, jotka ovat ulkonäöllisesti tyylikkäitä.

Aina kun uuden talon rakentaminen alkaa, käydään urakoitsijoiden kanssa läpi kriittiset kohdat, esimerkiksi tukikaiteiden kiinnitykset ja kynnyksratkaisut; kylpyhuoneen ja eteisen välillä tulee olla joustava muovikynnys tai tammikynnys, jonka yli pääsee pyörätuolilla.

– Jos asukkaalla on heikot käsivoimat, ei hän pääse pyörätuolilla kahden sentin korkuisen kynnyksen yli. Olen itsekin kokeillut pyörätuolilla liikkumista todetakseni, miten niillä liikkuminen tiloissamme sujuu.

Ovet ovat tavallista leveämpiä, metrin levyisiä, ja automaattisesti avautuvien ulko-ovien edessä on luiska. Valmius on myös asunto-ovien automatiikalle. Asunto-ovet ovat yksilehtisiä, B30-osastoituja. Postilaatit ovat käytävässä; jos asukas on saanut sairauskohtauksen, täytyvä postilaatikko on signaali reagoida asiaan.

Mäntykoti I:stä lähtien parvekkeet ovat olleet lasitetut. Se lisää asumisviihtyisyyttä, kun asukas voi käyttää parvekettaan pitkälle syksyyn. Hissit ovat kuuden hengen hissejä, joihin mahtuu parit.

– Tietenkin ne ovat kalliimpia, mutta tavanomaiseen neljän hengen hissiin ei mahdu useita rollaattoreita.

Pihat ovat tasaisia, portaattomia ja pihan luiskat loivia. Grillikatos ja kaksiosainen keinu pyritään aina laittamaan viihtyisyyttä lisäämään. Autopaikkoja on tavallista vähemmän, vähintään 1 autopaikka 200 neliötä kohden, kun tavanomaisessa rakentamisessa niitä on yksi asuntoa kohden tai 70 neliömetriä kohden. Se huojentaa rakentamiskustannuksia.

– Nykyisin emme rakenna enää yksiöitä lainkaan, vaan pienimmät asunnot ovat kahden huoneen ja keittotilan 45 m²:n asuntoja. Yksiöitä ei enää haluta, vaan kaikki toivovat erillistä makuuhuonetta, ja onhan apuvälineitä käyttävän helpompi liikkua isoimmissa

– **JOS** kohderyhmämme olisi nuoret, ei saunoja tarvittaisi. Nuorempi polvi ei enää sauno niin paljon kuin ennen, heille riittää taloyhtiön sauna, mutta senioriasunnoissa pitää olla oma sauna. Saunan tarpeen huomaa vaikka katsomalla Mäntykodin talosaunan vuorolistaa. Se on täynnä aamusta iltaan kuutena päivänä viikossa. Kovan käytön vuoksi sauna on jouduttu jo kertaalleen korjaamaan, koska käyttäjät peseytyvät lauteilla entisajan tapaan. Kosteusrasitus on niin iso, ettei sauna ehdi kuivua seuraavan saunojan saapuessa. Olemme ratkaisseet ongelman pidentämällä jälkilämpöä, Veijo Hyvärinen kertoo.

asunnoissa. Huoneistokohtaiset saunat ovat kahdessa uusimmassa kiinteistössä, Mailatie 3:ssa ja Untamonkatu 3:ssa. Kaikkiin tästä eteenpäin rakennettaviin tehdään saunat.

Yhdistyksen peruskorjaustoiminnassa poikkeavaa on, että se peruskorjaa kiinteistöt asunto kerrallaan aina asukkaan vaihtuessa, ottamatta lainaa ja tyhjentämättä taloa kokonaisuudessaan kuten monet vuokrataloyhtiöt tekevät. Maljalahdenkatu 7:n asunnoista jo puolet on korjattu asunto kerrallaan, korjattu pihat, lämmönvaihtimet, vesikatot ja uusittu valaistus. Näin asukkaille ei tule häiriöitä asumiseensa eivätkä korjaukset nosta vuokria.

– Myös Rauhalassa korjaamme samalla tavalla. Talon julkisivut korjattiin vuonna 2016, pihat on laitettu ja jokunen huoneistokin jo uusittu täysin. Korjauslistalla seuraavana ovat Mäntylän A- ja B-rappujen palveluasunnot. Ne ovat kovemmassa käytössä kuin vuokra-asunnot, sillä rollaattorit ja pyörätuolit kolhivat seiniä.

Niilo Kalsin mukaan urakoitsijat tekevät mielellään yhteistyötä yhdistyksen kanssa, koska sillä on selkeät suunnitelmat, kokenut arkkitehti ja jämpä rakennustyön valvoja.

– Suunnittelua emme kilpailuta, sillä meille on valikoituneet hyvät tekijät. Urakoitsijat antavat asiallisia urakkatarjouksia, koska tietävät, että kanssamme on hyvä työskennellä, ei tarvitse ”puljata”. Työmaamestareita helpottaa, kun asiat hoituvat eikä heidän tarvitse pelätä kustannusten kasvua siksi, että projektinjohto ei ole kunnossa. Hyvä mestari onkin kullannarvoinen, hän on työmaan avainhenkilö. Valitettavasti rakentamista ohjataan nykyisin liian paljon pääkonttoreista. Yhtiö voi tehdä päätöksiä, jotka eivät ole hankkeen kannalta olennaisia eikä mestareiden ammattitilpeys ja -osaaminen pääse esille.

Arkkitehti huomioi seniorien asumisen tarpeet

Arkkitehti Olli Nieminen on suunnitellut yhdistyksen taloista suurimman osan. Hänen kättensä jälkeä ovat Pyörön palvelutalo ja sen jälkeen asumisoikeustalo Sammakkolammentie 8, vuokratalo Mäntykoti Untamonkatu 5:ssä, vuokratalo Untamonkatu 3:ssa ja Alavan palvelutalon peruskorjaus Siikaniemenkatu 6:ssa. Vuonna 2019 on valmistumassa viimeisin, Honkakoti, Melankatu 15:een lähelle Männistön muita vuokrataloja.

OLLI NIEMINEN LUOTTOARKKITEHTINA

– **JOK'IKISEN** kohteen kohdalla pitää neuvotella erikseen pelastusviranomaisen kanssa. Rakennuslupaa haettaessa viranomaiset yleensä haluaisivat automaattisen sammutusjärjestelmän, vaikka lähtökohtaisesti talot ovat omin neuvoin toimeen tulevien ihmisten vuokrataloja. Talot ovat paloteknisesti normaalisti varustettuja. Osoitteelliset palovaroittimet asunnoissa on, vaikeivätkin määräykset sitä vaadikaan. Palohälytys ohjautuu suoraan pelastuslaitokselle, mikä nopeuttaa avun paikalle tuloa. Sen on kokemus osoittanut:

– Kerran eräästä asunnosta tuli palohälytys pelastuslaitokselle. Tikasauto, johtauto, ambulanssi ja palomiehet savusukellusvarusteissa syöksyivät paikalle. Vastassa oli pikkuinen mummo kysymyksellä ”ottaako pojat piirakoita”. Paistamisesta aiheutuneet rasvahöyryt olivat laukaisseet hälytyksen.

Nieminen kokee saaneensa suunnitella hyviä kohteita, ja yhteistyö on vuosien mittaan muodostunut saumattomaksi. Eri suunnitteluratkaisuja on testattu, esimerkiksi voisiko makuuhuoneen suunnitella niin, että se on tarvittaessa jaettavissa väliseinällä kahdeksi huoneeksi. Mahdollisuutta voi tarvita, jos asukkaiden päivärytmit eroavat toisistaan suuresti sairauden tai muun syyn vuoksi.

Uutta suunnitellessa huomioidaan aiemmista kohteista saadut asiakaspalautteet. Edelleen toivotaan väljyyttä, valoisuutta ja liikkumisen helppoutta. Suunnittelua rajoittavat vain tontin edellytykset, kaavan vaatimukset ja siinä määritelty rakennusoikeus. Mailatie 3:n tontilla sijaitsi aiemmin päiväkotia. Kaavamuutoksella saatiin päiväkodin ja viereisen parkkipaikan kohdalle rakentaa asuinkerrostalo vanhuksille Rauhalan vuokratalon ja Puijonlaakson hyvien palvelujen lähelle. Koko prosessi kesti kuitenkin vuosia.

– Asumisoikeustalo taas oli patoutuneen kysynnän purkamista. Asumisoikeuslaki muuttui silloin siten, että asumisoikeusasuntoja voi rakentaa myös suunnatulle asukasryhmälle. Asunnot ovat perheasuntoja, eli kaksioita ja kolmioita. Kohde ei ollut ARAn rahoittama, jolloin siinä ei myöskään ollut rahoittajan ohjausta, vaan valinnat saatettiin tehdä tilaajan ja suunnittelijan kesken. Työstimme suunnitelmaa pitkään ja hartaasti, ja kohde onnistui kaupunkikuvallisesti hyvin ja on tehokas, vaikka onkin polveileva.

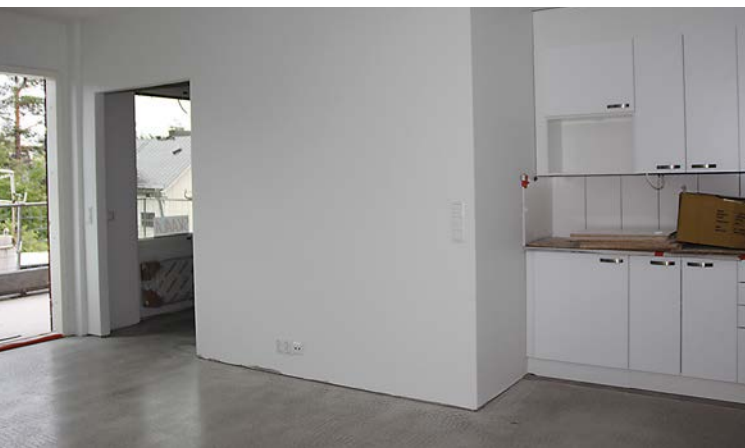
– Uudisrakentamisessa voi tehdä valintoja, mutta korjausrakentamisessa on toiset lainalaisuudet; suunnittelu lähtee siitä, millainen olemassa oleva tila on, esimerkiksi tarpeettomiksi käyneet tilat voidaan muuttaa asunnoiksi. Suunnittelijalle peruskorjaus on monesti uudisrakennusta työläämpi.

Alavan palvelutalo peruskorjattiin vuonna 2000, kun se siirtyi yhdistykselle. Kiinteistö oli loppuun käytetty, eikä vastannut varustelultaan eikä tekniseltä kunnoltaan nykyajan vaatimuksia. Kohteeseen rakennettiin parvekkeet ja uusittiin kylpyhuoneet ja keittiöt muiden korjausten lisäksi. Korjausrakentaminen ei usein olekaan uudisrakentamista halvempaa, koska purkutöiden kustannukset supistavat hintaeroa uudisrakentamiseen, vaikka itse rakentaminen tulisikin halvemmaksi.

OLLI Nieminen

Nieminen kokee saaneensa suunnitella hyviä kohteita ja yhteistyö on vuosien mittaan muodostunut saumattomaksi.

HONKAKODISSA kuten muissakin yhdistyksen asuintaloissa on otettu huomioon toiminnallisuuden vaatimukset.

Uutta suunnitellessa huomioidaan aiemmista kohteista saadut asiakaspalautteet.

Vuokra-asuntojen suunnittelu vanhuksille on paljolti samanlaista kuin muidenkin asuntojen, mutta mitoitus on avarampaa, esimerkiksi oviaukkojen kokoa ja eteisten ja kylpyhuoneiden minimimitoituksia ohjataan rakentamismääräyskokoelmassa. Koska yhdistyksen tuotanto on ARA:n lainoittamaa, asettaa myös ARA suunnitelmille omat vaatimuksensa.

Asuntojen toiminnallisuustarpeiden vuoksi yhteisiä tiloja on taloissa tavallista asuntotuotantoa enemmän, sillä ikäihmiset tarvitsevat ja käyttävät niitä, esimerkiksi kerhotiloja. Ulkoluovälinevarastojen on oltava tavallista tilavampia, koska sähköpyörätuolit ovat isoja, ja ne pitää myös pystyä pesemään varastossa.

Paloturvallisuus on kohderyhmän vuoksi tarkkaa. Osastointi ja esteettömyys on ratkaistu esimerkiksi moottoroiduin ovin.

Asukkaiden tarpeet eivät vuosien mittaan ole muuttuneet, mutta ääripäitä on Niemisen mukaan tullut lisää. Ikäihmiset ovat nykyisin parempikuntoisia kuin ennen, ja he myös autoilevat. Sosiaalipalvelurakentamisessa on määräysten mukaan yleensä yksi autopaikka 200 kerrosneliömetriä kohden, kerrostalorakentamisessa sijainnista riippuen yleensä joko kaksi autopaikkaa kolmea asuntoa kohden tai 1,1 autopaikkaa asuntoa kohden. Yhdistys noudattaa sääntöä yksi autopaikka 200 kerrosneliömetriä kohden.

– Se ei tunnu enää riittävän. Honkakotiin rakennetaankin niin monta autopaikkaa kuin mäntyjä kaatamatta saadaan sopimaan. Honkakotiin on tulossa 48-56 m²:n kaksioita. Ne ovat tämän päivän yleiseen tiukkaan suunnitteluun verrattuna isoja asuntoja. Itse rakennus muodostuu sen mukaiseksi, mitä ahtalle tontille mahtuu, Nieminen kertoo.

Nieminen näkee, että tulevaisuudessa ikäännyttyään parempikuntoisina, hoivan tarve alkaa ilmetä vasta selvästi vanhemmalla iällä. Tämä voi muuttaa asumismuotoja esimerkiksi ryhmäasumisen suuntaan. Aktiivinen vanhusasukas voi tulla nykyistä yleisemmäksi, mutta ne, jotka ovat huonokuntoisia, ovat entistäkin huonokuntoisempia.

– Seuraavat 20 vuotta on tehostetun hoivan paikkatarpeen käyrä nousussa ennen kuin taas alkaa laskemaan. Vanhusten asumisen

palvelut erilaistuvat; taloihin voi vaikkapa tulla lounasravintoloita, jotka toimivat iltaisin baareina, kahviloina ja tapaamispaikkoina. Muutos ei vaikuta tiloihin eikä rakennuksiin, vaan asumisyhteisöön ja sen toiminnallisuuteen ja ilmapiiriin.

– Tulevat 15 vuotta rakennetaan tyydyttämään valtavaa tarvetta, mutta on muistettava huomioida, että rakennukset ovat muunneltavissa myöhemmin normaaliin asutokäyttöön. Siksikin on hyvä, että yhdistyksen asunnot ovat keskimäärin tilavampia kuin grynderirakennetut omistusasunnot.

– Kaukana eivät ole ne ajat, jolloin senioreita ovat ne, jotka ovat varttuneet kuunnellen Elvistä, Beatlesiä ja Led Zeppeliniä Olavi Virran tai Annikki Tähden sijaan. Silläkin on vaikutusta siihen, millaisiksi vanhusten asumismiljöötä tulee kehittää.

Valvoja huolehtii laadukkaasta rakentamisesta

Harri Suominen on toiminut Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen uudistalojen rakennustyön valvojana huhtikuusta 2010 alkaen.

KAIKKI yhdistyksen asuintalot ovat valmistuttuaan saaneet runsaasti positiivista huomiota. Rakentamisen laatua ja kohtuullisia vuokria on kiiteltä.

"Niin ihana talo että"

KUOPIO

MIRJA TOSSAVAINEN

Petoselle tulevan vanhusten palveluasuntojen ja palvelukeskuksen periaate on sama kuin toista vuottaan toimivassa Mäntylän palvelukeskuksessa Untamokadulla Männistössä.

Mäntyläkin saa RAY:n tämän vuoden avustuksista loppueränsä eli 38 000 markkaa.

Asunnot ovat tavanomaisia vuokra-asuntoja, joissa vanhuksat asuvat itsenäisesti kuten kotonaan. Lisäksi voi saada tehostettua kotipalvelua eli erilaista apua ja turvaa oman tarpeen mukaan.

Mäntylän uusista valoisista tiloista tavoitettut asukkaat vakuuttelevat tyytyväisyyttä.

– On niin ihana talo että. Kyllä saa olla kiitollinen joka tänne pääsee, huokaa Mäntylän vanhin asukas, 92 vuotta huhtikuussa täyttävä Kerttu Hirvonen.

– Tämä on niin hyvä ettei paremmaksi tule, kehuu vanhalle metsämiehelle tuodun jäsenpäistin juuri syönyt Hannes Tenovirta viihtyisässä asunnossaan. Parvekkeelta avautuu avara näköala metsikköjen yli Kallavedelle.

Tenovirta oli sairaalassa vietetyn vuoden jälkeen kolme kuukautta kotonaan Huuhankadulla, hissittömässä talossa, vaillinaisin mukavuuksin, mutta ei tullut toimeen. Sitten hän pääsi Mäntylään. Aika kuluu nyt sota- ja eräkirjallisuutta kahlatessa.

Juuri sairaalan ja kodin välillä moni vanhus olisi kipeästi avun tarpeessa. Sairaanhoitaja Paula Jokela kertoo, että Mäntylän neljästä lyhytaikaispaikasta on kova kysyntä.

Mäntylän 52 asuntoon tuli aikoinaan yli 300 hakemusta. Petoselta on jo nyt kyselty paikkoja, vaikka hakuaika alkanee vasta ensi syksynä.

Monet Mäntylän asukkaiden ja henkilökunnan näkemykset on otettu huomioon Petosen taloa suunniteltaessa; esimerkiksi minikeittiö ei riittä, kun moni vanhus haluaa leipoa itse.

Vanhustenkotiyhdistyksellä on Männistön lisäksi palvelutalo myös Alavassa sekä sotainvalidien palvelutalo Puijonlaaksossa. Vanhuksille tarkoitettuja vuokratiloja on Saarijärvellä, Sirkkiniemessä ja Levisellä. Yhteensä yhdistyksen omistamissa kiinteistöissä on 290 asuntoa, joista palveluasuntoja on 139.

Hannes Tenovirta kertoo aikansa kuluvan ennen muuta sota- ja eräkirjallisuutta lukiessa. Vanhan metsämiehen saalismuistot ovat löytäneet paikkansa Mäntylän palvelutalon vuokra-asunnossa.

Omena ei ole pudonnut kauas puusta, sillä Harri Suomen isä Reino Suominen toimi Särkikodin valvojana jo vuonna 1983.

Suomisen ensimmäinen valvontakohde oli Untamonkatu 5 D-F (Mäntylä IV) joka valmistui 2011. Ensimmäinen, jossa hän oli myös rakennuttajana, oli vuonna 2014 valmistunut Mailatie 3 (Puijolaakso II). Seuraavana tuli Männistön kampuksen Mäntykoti II (Untamonkatu 3), joka valmistui keväällä 2016.

Aluksi Suominen hoiti vain valvonnan, mutta nykyisin hän vastaa myös rakennuttajatehtävistä; suunnittelun ohjauksesta ja urakakilpailusta lähtien.

HARRI SUOMINEN VALVOO RAKENTAMISEN LAATUA

RAKENTAMISEN onnistunut lopputulos vaatii huolellista ja osaavaa valvontaa. Valvoja huolehtii, että työmenetelmät ja materiaalit ovat sopimuksen ja urakka-asiakirjojen mukaisia. Työmailla lopputulos varmistetaan tekemällä ennen työvaiheen, esimerkiksi vedeneristyksen, alkua mallityö, jossa sovitaan detaljit. Kaikki valvojat eivät vaadi mallityötä, mutta yhdistykselle se on normaalikäytäntö. Työnjohto myös veloitetaan seuraamaan, että työntekijät tekevät mallityön mukaista työtä. Valvoja käy työmaalla 1-3 kertaa viikossa.

– Intressimme ei ole tehdä huonoa. Aktiivinen ja ammattitaitoinen valvoja ja rakennuttaja helpottavat urakoitsijankin työtä.

Urakoitsijalle vastuu 10 vuoden piilovirheistä on rankka pykälä, siksi rakennuttaja, valvoja ja urakoitsija tekevät ennalta ehkäisevää yhteistyötä.

– Ei anneta tehdä väärin, ettei jouduta purkamaan, vaan lähdetään alusta alkaen tekemään hyvin. Esimerkiksi kaikkien pinnoitettavien rakenteiden kosteudet mitataan ennen kuin ryhdytään pinnoitustöihin.

– Viime kohteessa edellyitimme sääsuojausta eli talven yli kestäneen rakennustyömaan päällä oli teräsrunkoinen sääsuoja. Suojaus poistettiin vasta, kun vesikatto oli päällä, jolloin sadevedet eivät enää haitanneet. Näin riskit pienenevät ja tilapäissuojauksien rakentaminen ja kuivatukset jäävät turhina kuluina pois. Rakenteilla olevassa Melankatu 15:ssä ei sääsuojausta vaadittu, koska vesikatto voitiin tehdä vedenpitäväksi ennen sisäpuolen töiden aloittamista.

Monet nykyrakentamisen ongelmat johtuvat Suomisen mukaan siitä, että mestaria kuormitetaan työmailla liikaa toimisto-työillä, eivätkä mestarit ehdi työmaatyöhön riittävästi.

– Yhdistys on ymmärtänyt riittävän urakka-ajan merkityksen. Ei varata 10 kuukauden toteutusaikaa, vaan reilusti 14 kuukautta.

Tilojen helppokäyttöisyyden ohjeena on, että huonompikaisienkin on pystyttävä liikkumaan asunnossa. Kapeita ja sokkeloisia käytäviä ei saa olla, vaan selkeitä ja avaria tiloja, jotka ovat kynnyksettömiä tai matalakynnyksisiä, kalusteryhmissä on oltava tukikahvat, saunoissa on kaksinuiset jakkarat sekä ala-asentoon säädettävät lauteet. Asuinhuoneiden sekä saunojen ja pesuhuoneiden lattiapäällyste on muovimattoa, koska se ei ole liukas.

Rakentaminen ja materiaalivalinnat ovat pääosin samoja kuin kovan rahan taloissa. Uudiskohteessa asukkaiksi valitut pääsevät tutustumaan koteihinsa muutama viikko ennen valmistumista.

Uutta suunniteltaessa otetaan huomioon edellisistä karttunut kokemus.

– Aina pitää olla avoin uusille asioille ja osata soveltaa niitä. Siinä auttaa, kun valvon monia työmaita ja näen eri urakoitsijoiden ja suunnittelijoiden kohteita.

Helppokäyttöinen automatiikka lisääntyy koko ajan, esimerkiksi ulko-ovessa on avautumistutka, joka avaa oven automaattisesti. Valot ovat energiataloudellisia ja kirkkaita ledejä, ja ne ovat yhä useammin rakenteeseen upotettuja. Kattovalaisimet ovat pistorasiakiinnitteisiä. Yhteisissä tiloissa valot syttyvät liiketunnistimella, painonappikytkimiä ei enää käytetä.

– Intressimme ei ole tehdä huonoa. Aktiivinen ja ammattitaitoinen valvoja ja rakennuttaja helpottavat urakoitsijankin työtä.

7. Asukaspalvelu toiminnan ydin

Asukkaaksi kannattaa hakeutua ennen kunnan huonontumista

Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen henkilöstömäärä väkiintui neljään sen jälkeen, kun yhdistys luopui palvelujen tuottamisesta. Kun vapaaehtoistoiminta yhdistyksen koordinoimana päättyi loppuvuodesta 2018, henkilöstö väheni kolmeen. Enimmillään henkilöstöä oli 11 henkilöä, kun Pyörön ja Mäntylän päivätoimintapalvelut tuotettiin itse. Tuolloin myös kaupungin kotihoidon työntekijät työskentelivät Mäntylässä, ja yhteistyö oli tiivistä. Vaikka palvelut jäivät sittemmin pois, ja henkilöstöstä suurin osa siirtyi kaupungin palvelukseen, on toiminta silti paisunut kiinteistö- ja asukasmäärän kasvettua.

Hakijajonoista ei ole päästy

Hallinnollisista ja asukaspalvelutehtävistä vastaavat toimistosihteeri Jaana Markkanen ja asuntosihtööri Eija Ansela. Heillä on näkemys yhdistyksen elämästä 1990-luvun alkupuolelta lähtien. Moni asia on heidän aikanaan ennättänyt muuttua niin valtakunnassa kuin yhdistyksessäkin, mutta yksi asia ei ole muuttunut: Ikäihmisten vuokra-asuntojen tarvetta ei ole vielä tyydytetty.

Vaikka asuntoja on rakennettu lisää, on tullut lisää hakijoitakin. Joku voi odottaa jonossa pitkäänkin. Asuntoja vapautuu asukkaana joutuessa laitoshoidon, kuollessa tai muuttaessa pois esimerkiksi lasten lähelle toiselle paikkakunnalle.

Asukkaat löytävät yhdistyksen asunnot joko omatoimisesti suupuheella, omaistensa avustuksella tai nykyisin usein myös netistä, tai Kuopion kaupungin vanhusten asumispalveluyksikön kautta.

Asukasvalintaan vaikuttavat asunnontarve, tulot ja varallisuus. Tarpeeseen voivat vaikuttaa sairaudet ja palveluntarve sekä nykyi-

UUODEN 2019 toukokuussa Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen asuntoa jonottaa noin 150 henkilöä ja päivittäin tulee jopa kymmenkunta asuntokyselyä.

– Ennen asuntohakemukset mahtuivat yhteen mappiin, nyt mappeja on pitkä rivi. Siitäkin huomaa, että eläkeläisten ja vanhusten määrä on kasvanut, Eija Ansela toteaa.

SIRPA Luttinen, Eija Ansela ja Jaana Markkanen vastaavat Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen hallinnosta ja asiakaspalvelusta.

TOIMINNANJOHTAJA Sirpa
Luttista yllätti yhdistyksen talo-
jen vireä asukastoiminta.

sen asunnon puutteellisuus tai sijainti. Jos hakijalla on varallisuutta, valintaa harkitaan tarkasti. Jos kerrostalosta puuttuu hissi tai siihen on tulossa putkiremontti tai muu kallis remontti, haluavat ikäihmiset mieluummin myydä asuntonsa pois ja muuttaa vuokralle.

Yhdistyksen tarjoama vuokra-asunto on turvallinen vaihtoehto.

– Lisäksi meillä on tarjota myös asumisoikeusasuntoja tulo- ja varallisuusrajat ylittävälle, Ansela kertoo.

Jos hakija hakee palvelutaloon, tarvitaan kaupungin kotihoidolta suositus. Palvelutalon asunnot ovat samanlaisia kuin vuokratilojenkin, mutta palvelutaloissa on kaupungin kotihoito paikalla.

– Monilla palvelutaloon tulijoilla on ollut ennakkokäsitys vanhainkotiin tulemisesta. Yllätys on ollut iloinen, kun on havaittu asumisen olevankin itsenäistä vuokra-asumista.

Mäntylän ja Pyörön palvelutaloissa on lisäksi molemmissa 4-5 Kuopion kaupungille vuokrattua intervalliasuntoa, jotka ovat kalustettuja ja astioilla varustettuja. Niissä asukkaat asuvat yhdestä viikosta kolmeen kuukauteen kerrallaan.

Asukasvalinnoista tehdään tietyn väliajoin ilmoitus myös kaupungin asuntotoimelle, koska tuotanto on ARA-rahoitteista. Valintoja on joskus vaikea tehdä, jos hakijat ovat samanvertaisia, jos heillä on sairauksia, pienet tulot ja he asuvat hissittömässä talossa yläkerroksissa.

– Valinta on helpompi silloin, jos asunnontarve on todella kiireinen, hakija on vaikkapa jäänyt asunnottomaksi, Markkanen kertoo.

– Monet asuvat kotona liian pitkään ja hakevat vanhuksille soveltuviin asuntoihin liian myöhään. Ihanteellisin olisi hakeutua hyväkuntoisena, jolloin kenties myös pysyisi pidempään hyväkuntoisena. Jos asukas tulee muistisairaudeen jo vaivatessa, voi hän kokea uudessa paikassa turvattomuutta ja eksyä ja hätäntyä tuntemattomaksi kokemassaan paikassa. Monesti heidän asumisensa jääkin lyhyeksi, ehkä vain kuukausien mittaiseksi. Voi käydä niinkin, että asunnonhakija ei suostu lainkaan muuttamaan omaisten hänelle vuokraamaan asuntoon.

Nuoremmat eläkeläiset tulleet hakijoiksi

Aiemmin hakijat olivat pienillä eläketuloilla eläviä, joilla ei ollut varallisuutta. Aukkaaksi saattoi tulla ikänsä saassa ilman mukavuuksia asunut henkilö. Edelleenkin hakijoissa on niitä, jotka asuvat maaseudulla ilman juoksevaa vettä. Myös rauhattomista vuokraloista halutaan siirtyä rauhallisempiin oloihin ja edullisemmalle vuokralle. Vuonna 2018 yhdistyksen asuntojen keskivuokra on 10,65 euroa neliölle ja asumisoikeusasunnoissa 7,80 euroa neliölle.

Asunnonhakijat pitävät tärkeänä liikuntaesteettömyyttä, kauppojen ja palvelujen läheisyyttä ja rauhallista sijaintia sekä toivovat pääsevänsä asumaan ikäistensä seuraan, mahdollisimman lähelle entisiä asuinalueitaan. Eniten halutaan Männistön ja Puijonlaakson asuntoihin ja tietenkin uusiin. Pyörätuolilla liikkuville soveltuvat lähes kaikki yhdistyksen asunnot pienivissaista Siikaniemenkatu 6:ttä ja Maljalahdenkatu 7:ää lukuun ottamatta. Mitoitukset on suunniteltu pyörätuolia käyttävien tarpeisiin.

Asumisoikeustalo on aina yhtä haluttu, sinne asukkaaksi pääsee numerojärjestyksessä. ASOlla on oma hakijajononsa, joka ei ole yhteinen Kuopion kaupungin asumisoikeusasuntojen jonotusjärjestelmän kanssa.

EIJA Ansela (vas.) joutuu myymään myös ei-oota, sillä asunnontarpeen kiireellisyydestä riippuu, joutuuko jonottamaan pitkäänkin.

JAANA Markkasen (oik.) mukaan "perinteistä" vanhusta ei enää ole, vaan eläkeläiset ovat yhä "nuorempia" ja parempikuntoisia. Siksi heidän asumisen vaatimuksensakin ovat muuttuneet.

– Asukkaaksi valinta tapahtuu ainoastaan järjestysnumeron perusteella. Asunnontarve, tulot ja varallisuus eivät vaikuta. Hakija saa olla myös ulkopaikkakuntalainen. Lottovoitoksi asukkaat sitä sanovat, kun ovat asunnon saaneet, Ansela selvittää.

– Iso muutos on, että tänä päivänä asuntoja hakevat juuri eläkkeelle jääneet. Halutaan hissitaloista isompia asuntoja lasitetuilla parvekkeilla. Osa haluaa ehdottomasti saunan, osa taas ei käytä saunaa lainkaan, vaikka se olisikin. Pienet 31-neliöiset yksiöt, joita oli Särkikodissa ja Ilmarisentiellä, eivät enää kiinnosta.

Kun Mäntykoti valmistui yhdeksän vuotta sitten, valittiin osaan asunnoista omaishoitotatuksella olevia pariskuntia.

Yhdistys tekee kaupungin kanssa yhteistyötä aivan ruohonjuuritasolla esimerkiksi kun asuntoon tarvitaan kaupungin vastuulle kuuluvia muutostöitä asukkaan kunnan heiketessä, Ansela ja Markkanen ohjaajat asukkaan hakemaan muutostyöavustuksia kaupungilta.

Vuokrasopimuksen ehtona on kotivakuutuksen hankkiminen. Pykälä otettiin sopimukseen, kun eräässä asunnossa tapahtui suurehko vesivahinko. Joulukuusta 2008 lähtien alettiin uusilta vuokralaisilta periä vakuusmaksua, mikä oli tullut käytännöksi muillakin vuokra-asuntojen tarjoajilla.

”Perinteistä” vanhusta ei enää ole

Markkasen mukaan ikäihmiset ovat nykyään parempikuntoisia kuin ennen, jolloin ikääntyneet olivat enemmän vanhuksia, ja apua tarvitsevat sitä saivat.

– Kyllä apua tänäkin päivänä saa, mutta ei enää kodinhoitoon kuten ennen. Asunnot tosin ovat parempia ja väljempiä kuin ennen, ja ruokapalveluja voi ostaa kotiin. Vanhusten tarpeet ovat nykyisin nousseet paremmin esille, mutta vanhuspalvelut ovat liian leväällä. Omaisetkin hämmentyvät, mikä asia kuuluu kenenkin hoidettavaksi. Asioiden hoitaminen on monimutkaistunut, lomakkeiden täyttämistä on paljon, ja ne pitäisi täyttää netissä eikä kaikilla ole siihen taitoa ja välineitä.

Asumishäiriöitä ei asukasrakenteesta johtuen juurikaan ole. Vuokratappioita on vain vähän, lukuun ottamatta varattomiksi jääneitä kuolinpesiä.

– Asukkaillemme on kunniakysymys, että laskut maksetaan.

MAILATIELLÄ riittää ohjelmaa, kun asukastoimikunta sitä järjestää. Matti Heimonen vuorossa mölkkykisassa. Suoritusta arvioivat taustalla Marjatta Smolander, Seija Hakola ja Helka Paavilainen.

8. Hyvään asumiseen kuuluu viihtyminen

Projektit tuovat virikkeitä ikäihmisten päiviin

Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry aloitti yhteistyön Vanhustyön keskusliitto ry:n kanssa 1990-luvun puolivälissä RAY:n rahoittamissa projekteissa. Niiden avulla on ehkäisty vanhusten laitostumista ja parannettu sosiaalista kanssakäymistä. Yhdistys oli liittynyt Vanhustyön keskusliittoon vuonna 1990 ja toiminnanjohtaja Veijo Hyvärinen valittiin lokakuussa 1994 edustamaan yhdistystä Vanhustyön keskusliiton edustajakoukukseen. Siitä lähtien Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ja Vanhustyön keskusliitto ovat tehneet tiivistä yhteistyötä.

– Virkistys- ja vapaaehtoistoimintamme lähti liikkeelle RAY:n tukemasta Vanhustyön keskusliiton Ystäväpiiri-hankkeesta, johon liittyi Asumisen tukihenkilö -projektimme. Ajattelin, että kun taloihin saadaan vapaaehtoisten avulla viriketoimintaa, se vähentää yksinäisyyttä. Muun muassa SAVONETin pysyväksi jäänyt toiminta lähti liikkeelle meidän kaksivuotisesta ikäihmisille suunnatusta atk-projektista, kertoo Hyvärinen.

Vireyttä Vuosiin -projekti: Ensimmäinen projekti oli vuonna 1995 alkanut Vanhustyön keskusliiton Vireyttä Vuosiin -projekti, joka sai RAY:n avustusta. Sen tarkoitus oli estää vanhusten laitostumista ja sosiaalista eristäytymistä sekä ylläpitää heidän toimintakykyään. Lisäksi projektin tarkoituksena oli Mäntylän kehittyminen avoimeksi, ympäristönsä kanssa vuorovaikutuksessa olevaksi yksiköksi. Projekti kesti kolme vuotta ja se päättyi vuonna 1998.

Ehkäisevä ja kuntouttava vanhustyö -projekti toteutettiin Vireyttä vuosiin -projektin jatkoksi vuosina 1996–1998. Se oli myös osa Vanhustyön keskusliiton toimintaa. Sen tarkoituksena oli ehkäistä laitostumista ja sosiaalista eristäytymistä sekä ylläpitää lii-

MAILATIE 3:n asukkaat Helka Paavilainen ja Eila Ryyänen pitävät kuntoa yllä kävelemällä Sammakkolammen ympäri, väliillä voi vähän jumpatakin.

kunta- ja toimintakykyä. RAY avusti projektia 200 000 markalla. Projektista vastasi toimintaterapeutti Pirjo Oksman.

Avuksi yhteyksien toimimiseen -projekti: Vuonna 1997 Kuopion Vanhustenkotiyhdistys päätti koota Kuopiossa vapaaehtoistyötä tekevästä yhdistyksistä, säätiöistä ja järjestöistä kirjasen. Koon-
tiprojektiin haettiin rahaa Raha-automaattiyhdistykseltä, ja siihen palkattiin puolipäiväiseksi työntekijäksi Eija Ansela helmikuussa 1997. Ansela oli tullut taloon jo maaliskuussa 1996 tekemään vuokrasopimuksia Alavan palvelutalon asunto-osan siirryttyä yhdistykselle. Projektin oli määrä valmistua vuonna 1999, mutta se oli valmis jo edellisen vuoden syyskuussa. RAY myönsi projektille avustusta 150 000 markkaa vuonna 1999. Projektin tuloksena valmistunutta kirjaa jaettiin yhdistyksen asukkaille, terveyskeskukseen ja KYS:aan. Kirjasta päivitettiin tarpeen mukaan useaan kertaan 2000-luvun alussa, viimeiseksi vuonna 2005. Opasta jaettiin satoja kappaleita vanhusten eri palvelupisteissä ja kotihoidon toimistoissa ympäri kaupunkia.

Sosiaalitalkkari-projekti alkoi Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksessä vuonna 1998. Sen tarkoituksena oli tarjota yhdistyksen asunnoissa asuville vanhuksille muun muassa korjaus-, asennus- ja remonttiapua sekä lamppujen ja sulakkeiden vaihtoa. Se kesti vuoteen 2002 asti. RAY avusti projektia 100 000 eurolla. Avun antajina olivat yhdistyksen huoltomies Tommi Leskinen sekä Jarmo Leskinen.

– Tarkoitus oli antaa palvelua, joka ei muutoin kuulu huoltomiehen tehtäviin. Osoittautui kuitenkin, että ihmiset eivät vielä olleet valmiita maksamaan palvelusta edes sen halpaa omakustannushintaa, Jaana Markkanen kertoo.

Omin voimin kotona -projekti toteutettiin Pyörön palvelutalossa vuosina 1998–2000. Raha-automaattiyhdistys avusti projektia 200 000 eurolla. Se kuului Vanhustyön keskusliiton alaiseen Vanhusten kuntoutusneuvojaprojektiin, jonka tarkoituksena oli kehittää vanhusten kuntoutusneuvontatoimintaa. Projektissa kotihoito-
henkilökunnalle annettiin kuntouttavan työotteen koulutusta, tehtiin liikuntasuunnitelmia kotihoidon asiakkaille sekä kehitettiin ja

Vapaaehtoispalveluja palvelukeskus Mäntylässä kartoittavat toimistosihteerit Jaana Markkanen ja Eija Ansela. He toivovat runsasmääräisiä ilmoituksia ja tietoja eri palveluista ja niiden tarjoajista.

Toiminnanjohtaja Veijo Hyvärinen: VAPAAEHTOISTYÖSTÄ TULOSSA JULKAISU

-Tarkoituksemme on laatia julkaisu, johon on koottu kaikki ne tahot, jotka tekevät vanhusten eteen vapaaehtoistyötä, kertoo KUOPION VANHUSTENKOTIYHDISTYKSEN toiminnanjohtaja Veijo Hyvärinen. Julkaisussa nimetään yhteyshenkilöt ja tiedot niistä palveluista ja palvelupaikoista, joita eri tahoilta ollaan tarjoamassa eli listaamme asumispalvelut, lähimmäispalvelut, ulkoiluttamiset ja asioimisavut sekä moninaiset tukimuodot erilaisia sairauksia poteville. Emme nimeä julkaisuun yksityishenkilöitä, vaan Kuopion alueelta kaikki sellaiset yhteisöt-, mm. SPR ja erilaiset säätiöt, yhdistykset ja järjestöt, joilla on tarjota kyseisiä palveluja.

-Ensimmäinen julkaisu tullaan loppuvuodesta jakamaan vanhuk-
sille eläkeläisjärjestöjen kautta ja
kaikille meidän omille asukkail-
lemme, joita on tällä hetkellä n.
320, Hyvärinen kertoo. -Yhdistyk-

linnumero on 2625059.

Kuopion Vanhustenkotiyhdistys
omistaa ja ylläpitää vanhusväes-
tölle tarkoitettuja vuokrataloja sekä
palvelukeskus Mäntylän Männis-
tössä. Yhdistyksen vuokratalot si-

EIJA Ansela (oik.) palkattiin
tekemään julkaisua vapaaeh-
toistyötä Kuopiossa tekevästä
yhdistyksistä, säätiöistä ja jär-
jestöistä. Opasta jaettiin van-
husten eri palvelupisteissä.
Uutis-Kukko 10.4.1997.

MINNA Partanen vastasi yhdistyksen vapaaehtoistyön koordinnista ja ystäväpiiritöinnasta.

– **AUTOIN** asukkaita, kun he tarvitsivat neuvoja ja ohjausta palvelujen hakemisessa. Paljon kyseltiin etuuksista. Joiltakin oli voinut jäädä jokin etuus hakemattakin, koska siitä ei tiedetty, Minna Partanen kertoo.

koordinoitiin vapaaehtoistoimintaa ja verkostoyhteistyötä. Projekti jatkui helmikuun loppuun 2001 saakka. Projektin veti fysioterapeutti Sirpa Nyyssönen.

– Petonen oli silloin uusi alue ja täysin vieras. Sirpa kartoitti aluksi, mitä toimintaa ylipäättään tarvitaan. Tuolloin asukkailta alkoi jo tulla toiveita ja tarpeita, kertoo Markkanen.

Asumisen ja vapaaehtoistyön tukihenkilöprojekti: Omin voimin kotona -projektin pohjalta käynnistyi keväällä 2002 Asumisen ja vapaaehtoistyön tukihenkilöprojekti. Raha-automaattiyhdistys avusti projektia.

Asumisen ja vapaaehtoistyön tukihenkilöprojektin tavoitteena oli kehittää, koordinoida ja tukea vapaaehtoistyötä asukkaiden ja vapaaehtoistojen tarpeiden mukaisesti. Projektin tuli antaa asukkaille tietoa mahdollisista sosiaalietuuksista ja niiden hakemisesta sekä palveluista, jotka tukevat kotona asumista. Asumisen tukitoiminnalla pyrittiin lisäämään asumisviihtyvyyttä sekä asukkaiden keskinäistä vuorovaikutusta ja naapuritukea.

Projekti alkoi Pyörön palvelutalosta. Sieltä toiminta laajeni vielä samana vuonna Mäntylän palvelutaloon ja seuraavana vuonna edelleen Alavan palvelutaloon sekä Särkikotiin ja Tiihottarenkotiin. Projektin tukihenkilönä toimi vapaaehtoistyön koordinoija, sosionomi Minna Partanen, ja vuosina 2005–2006 Niina Vainikainen, sitten jälleen Partanen. Projektin päätyttyä vuonna 2007 oli toiminta osoittanut välttämättömyytensä, ja jäi yhdistyksen maksamaksi toiminnaksi, jota Partanen alkoi hoitaa osa-aikaisena. Lisäksi Partanen hoiti osa-aikaisesti puolet työpäivästään myös Vanhustyön Keskusliiton Ystäväpiiri-toimintaa.

Partanen perehdytti vapaaehtoistoimintaan aluksi 19 uutta vapaaehtoista. Projektin myötä vahvistui käsitys, että toiminnalle on tarvetta, vaikka vapaaehtoistyö ei korvaakaan ammattityötä.

Vapaaehtoistyö on ollut monimuotoista. Siihen on kuulunut laulutuokioita, keskustelupiirejä, hengellisiä piirejä, askartelua, käden taitoja, liikunnallista toimintaa, luentoja, ulkoiluapua, Kaverikoira-toimintaakin. Yhdistys on palkinnut vapaaehtoistojat joululounaalla ja kesäkahveilla.

Esimerkki vuonna 2007 kiinteistökohtaisia asukastunteja pidettiin yli 100 kertaa ja niissä oli kävijöitä 700. Asukastuntien ulkopuolisia yhteydenottoja ja avunpyyntöjä tuli lähes 600. Asumisen tukitoiminta piti sisällään kotona asumista tukevaa palveluneuvontaa sekä ohjausta ja tukea asukasryhmissä ja omaehtoisessa asukastoiminnassa ilmenevissä kysymyksissä. Seurakunta järjesti heille myös hengellisiä palveluita.

Vapaaehtoiset tekevät arvokasta työtä

Vuonna 2017 vapaaehtoistoimijoita oli noin 60, etupäässä työelämästä jo pois jääneitä naisia. Asukkaat ovat pitäneet myös omia kerhojaan. Kaverikammari kokoontui vuonna 2013 Pyörössä 18 kertaa, käyntikertoja kertyi 308. Vapaaehtoistoimijat olivat vahvasti mukana toiminnassa. Mäntylän toimintakeskuksen sunnuntain kahvihetki kokosi asukkaita yhteen 39 kertaa ja käyntikertoja 1860. Kahvihetken toteutuksesta vastasi viisi Mäntykodin asukasta. Kahvihetkien yhteydessä käynnistyi yhteistyö paikallisen Männistön seurakunnan kanssa kerran kuukaudessa pidettävänä hartaustilaisuuksina.

Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen koordinoima vapaaehtoistoiminta päättyi keväällä 2018, kun Minna Partanen siirtyi kokoaikaisesti Vanhustyön keskusliiton Ystäväpiiri-toiminnan alueohjaajaksi 1.3.2018. Yhdistys ei osallistu vapaaehtoistyön koordinointiin, mutta pyrkii järjestämään vapaaehtoistoimijoille pienimuotoista virkistystoimintaa tuen osoittamiseksi.

SENIORI.net -tietotekniikkaprojekti: Mäntylässä alkoi vuonna 2000 ikäihmisille suunnattu tietotekniikkaprojekti SENIORI.net. Sen tarkoituksena oli luoda vanhuksille elinikäisen oppimisen mahdollisuuksia ja verkkolukutaitoa sekä madaltaa kynnystä viestintätekniikan käyttöön ajasta, paikasta ja mahdollisista fyysistä rajoituksista riippumatta. Yhdistys palkkasi tähän RAY:n avustuksen turvin työntekijän. Projektissa koulutettiin kymmenen tutoria, jotka opastivat vanhuksille henkilökohtaisen tietokoneen käyttöä. Vuonna 2001 Mäntylässä kirjattiin lähes 700 vertaistukeen perustuvaa atk-opetuskäyntiä. Projektissa tehtiin yhteistyötä Yleisradion Radio Kirjon kanssa. Seuraavana vuonna tutoreita koulutettiin lisää

EINE Savolainen oli pitkään yksi Pyörön vapaaehtoistyöntekijöistä.

ja tutorpalvelu levisi myös uusiin kaupunginosaan Kuopiossa. Vaikka monella vanhuksella oli työelämästään kokemuksia tietokoneista, niin henkilökohtaisia tietokoneita käyttäneitä oli vähemmän.

Projektin vastuuhenkilönä oli Mäntylän toimintavastaava, fysioterapeutti Pirjo Oksman. Seniori.NETin pohjalta syntyi SAVONETTI ry, joka toimii edelleen. Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ei ole SAVONETTIn toiminnassa mukana.

Vuonna 2003 Mäntylän kulttuuri- ja virkistystoiminta laajeni ”Terveyttä kulttuurista” -toiminnan kautta. Siitä vastasi Pirjo Oksman, fysioterapeutti Sirpa Nyyssönen vastaavasti Pyörön.

Digipartio-hanke: Vuonna 2007 käynnistyi asumisen ja vapaaehtoistyön tukihenkilön koordinoima Digipartio-hanke onnistuen täysin ilman taloudellista tukea. Hankkeen avulla autettiin asukkaita selviytymään digivastaanottimien asennuksesta ja se toteutettiin yhdessä Senioreiden ATK-yhdistys SAVONETTI ry:n vapaaehtois-toimijoiden kanssa. Hankkeen järjestämissä kahdeksassa digi-infotilaisuudessa kävi yli 100 vanhusta ja niiden lisäksi kotona tehtyjä asennus- ja opastuskäyntejä kertyi 35.

Ystäväpiiri-toiminta alkoi Vanhustyön keskusliiton projektista

Kuopion Vanhustenkotiyhdistys on ollut Ystäväpiiri-toiminnassa erittäin aktiivinen.

Yhdistyksen vapaaehtoistoiminta sai lisäpotkua, kun RAY:n tukema Vanhustyön keskusliiton valtakunnallinen Ystäväpiiri-hanke alkoi vuonna 2006. Yhdistyksessä sitä alkoi osa-aikaisesti hoitamaan vapaaehtoistyön koordinaattori Minna Partanen. Toiminta jatkui RAY:n toisella projektiaavustuksella 2009–2011. Toiminnan tavoitteena oli valtakunnallisen koulutus- ja ryhmätoiminnan ylläpitäminen sekä alueellisen ryhmänohjaajien tukimallin luominen. Alueohjaajat tukivat koulutettuja ohjaajia ja ryhmiin osallistuneita, järjestivät koulutuksia sekä koordinoivat Ystäväpiiri-toimintaa alueellaan.

Sittemmin Ystäväpiiri-toiminta vakiintui Vanhustyön keskusliiton jatkuvaksi toiminnaksi. Sen tavoitteena on edistää yksinäisten iäkkäiden ihmisten hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta ryhmä- ja koulutustoiminnan sekä alueohjauksen avulla. Tärkeänä tavoitteena on myös yksinäisyyden ennaltaehkäisy.

Ystäväpiiri-toiminta on osoittanut tarpeellisuutensa, sillä ryhmiin oli osallistunut kevääseen 2017 mennessä yli 8000 iäkästä ihmistä. Valtakunnallisesti ryhmäläisten ikähaitari on 54–98 vuotta. Ohjaajia on koulutettu jo lähes 850 ympäri Suomea. Yli 60 prosenttia Ystäväpiiri-ryhmistä jatkaa itsenäisiä tapaamisia tai omatoimista yhteydenpitoa ohjattujen ryhmäkertojen päättymisen jälkeenkin.

- Miehiä ohjaajina on vähän, mutta kun on, saattavat heidän ryhmänsä kehittyä äijäryhmiksi, joissa aiheet ovat kohderyhmän mukaisia; on keskusteltu historiasta, nikkaroitu keväällä linnunpönttöjä, käyty retkellä automuseossa ja makkaranpaistossa laavulla, kertoo Minna Partanen.

- Kokoontumisessa on kerrallaan läsnä korkeintaan 8 yksinäisyttä kokevaa iäkästä. Punaisena lankana on yksinäisyyden kokemuksen jakaminen ja sen lievittäminen sekä ystävystymisen edistäminen pienessä ja turvallisessa ryhmässä muiden kanssa.

- Ystäväpiiriryhmiä on kohdennettu palvelutalon iäkkäille asukaille ja lisäksi sitä viedään asuinalueille, joilla tiedetään asuvan iäkkäitä ihmisiä. Tärkeintä on, että Ystäväpiiri kokoontuu lähellä, jolloin matka ei muodostu esteeksi osallistumiselle.

Vanhustyön keskusliiton eläkkeelle jäänyt toiminnanjohtaja Pirkko Karjalainen vahvistaa, että Kuopion Vanhustenkotiyhdistys on ollut Ystäväpiiri-toiminnassa erittäin aktiivinen. Hän pitää toimintaa hyvänä esimerkkinä RAY:n avustamista yleishyödyllisistä, terveyttä ja hyvinvointia edistävästä hankkeista.

KYLLIKKI Nissinen ja Liisa Heino.

”USEIN RIITTÄÄ JO PELKKÄ RUPATTELU”

LIISA Heino ja Kyllikki Nissinen toimivat Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen vapaaehtoistoimijoina. 66-vuotias Heino ohjaa Kaverikammaria Pyörön toimintakeskuksessa, 81-vuotias Nissinen järjestää sunnuntaikahveja Mäntylässä yhdessä neljän muun vapaaehtoistoimijan, Eeva Vaahterikon, Lea Miettisen, Marja Tilleksen ja Inkeri Koistisen, kanssa. Lisäksi Nissinen ohjaa lukupiiriä.

Heino asuu Pappilanrinteellä, Nissinen paikan päällä Mäntylän senioritalossa. Molemmat rouvat ovat aktiivisia, monessa mukana olevia toimijoita.

Heino ryhtyi Kaverikammarin ohjaajaksi 5–6 vuotta sitten miehensä kuoleman jälkeen ollessaan työttömänä. Ystävä pyysi häntä yhdeksi ohjaajaksi Pyörön porukkaan, joka kokoontuu joka toinen viikko, osallistujia on 10–20.

– Monet tulevat rollaattorilla tai hoitaja tuo pyörätuolilla. Ohjelmassa on laulattamista, runojenlukua ja hanurinsoittoa, bingoa. Huonokuntoisille vanhuksille riittää jo sekin, kun vain rupatellaan yhdessä. Muistisairaavat laulavat vanhoja koululauluja – ne kun vielä muistuvat mieleen, Heino kuvaa.

Pullakahvit maksavat euron. Heino tuo itse tehdyt tai ostetut pullat tullessaan, leipoipa hän kerran äitienpäiväksi täytekakunkin.

Nissisen pyysi mukaan vapaaehtoistyön koordinoija Minna Partanen kohtsiiltään talon valmistuttua vuonna 2011.

– Minna kutsui asukastilaisuuden koolle ja etsi ihmisiä, jotka olisivat valmiit sunnuntaikahvituksen järjestämiseen. Meitä löytyi kuusi naista. Yksi on sittemmin jäännyt puolisonsa omaishoitajaksi.

Sunnuntaikahvit ovat paisuneet erittäin suosituiksi, joka kerta paikalla on 40–60 osallistujaa. Pikkujouluun torttuglögeille osallistuu 90–100 joululijaa. Jotkut tulevat avustajan kanssa. Männistön seurakunta järjestää kerran kuussa ympäri vuoden messun tai sanajumalanpalveluksen. Mukana seurakunnasta on 2–3 pappia, kanttori ja vahtimestari. Lopuksi juodaan kirkkokahvit, jonka vapaaehtoiset ovat keittäneet, he myös tarjoilevat. Pullakahvit maksavat euron, sen ei pitäisi kaataa kenenkään taloutta. Näillä euroilla naiset pyörittävät vuodesta toiseen sunnuntaikahveja ja pikkujouluglögejä.

– Leivomme itse tai ostamme pullat. Esiintyjät tulevat kahvipalkalla. Hyvin heitä on löytynytkin, hanuristeja, kansanmuusikkoja, pakinoiden- ja runojen lukijoita; eräällä asukkaalla oli ilmiömäinen muisti, hän lasketteli Aale Tynniä ja Eino Leinoa ulkomuistista.

Samat emännät ovat järjestäneet jo kuusi vuotta sunnuntaikahveja. Joskus se jo uuvuttaa, mutta uusia vapaaehtoistoimijoita ei oikein tahdo löytyä. Sunnuntaipäiviksi ei haluta sitoutua toimintaan, josta ei saa rahaa. Nuoria opiskelijoita on joskus ollut, mutta ei pitkäaikaisesti, sillä ymmärrettävästi heidän elämäntilanteensa vaihtelevat.

Kun sunnuntaikahveissa on kesä- tai muu lomatauko, aletaan kahvituksia jo kysellä.

Kun sunnuntaikahveissa on kesä- tai muu lomatauko, aletaan kahvituksia jo kysellä. Onpa jopa leikillisesti tokaistu, että ei teille mitään lomaa kuulu!

Joskus kahville tulijoita olisi hyvä patistella lähtemään.

– Siinä on psykologisen silmän paikka. On niin helppo vain sanoa, että en minä nyt jaksakaan pukea päälle. Voisivatko hoitajat hieman houkutella lähtemään. Aina vanhuksat ovat tyytyväisiä, kun ovat päässeet toisten seuraan.

Mäntylässä kokoontuu myös lukupiiri kerran viikossa tunnin kerrallaan. Osallistujia on kymmenkunta, joista vain yksi mies. Lukupiiri lähti liikkeelle, kun Pohjois-Savon kirjallinen yhdistys Vestäjät halusi tulla lukemaan vanhuksille. Kuulijakunnalle on luettava kuuluvasti ja selkeästi, ei posmittaen, vaan eläytyvästi. Kirjailija Jouni Tossavainen luki ensimmäiset vuodet ja hänen jälkeensä Nissinen.

– Eniten pidetään suomalaisesta kirjallisuudesta, vaikkapa Enni Mustosen vuosisadan alkuun sijoittuvista kirjoista. Lukija jaksaa lukea kerrallaan vajaan tunnin, jonka jälkeen keskustellaan. Usein juttu kääntyy omiinkin muistoihin.

Koska vapaaehtoistoiminta on vapaaehtoista, ei siitä makseta kulukorvauksiakaan.

– Mutta eipä ole juuri kulujakaan, koska toiminta pyörii omillaan, Nissinen sanoo. Vapaaehtoistoiminta on naisille harrastus, josta he saavat iloa ja jossa kiitos iloiselta ja tyytyväiseltä vanhukselta on paras palkka.

– Vanha ihminen ei enää teeskentele. Hän ei kiitä muodon vuoksi, vaan kiitos tulee sydäimestä.

Heinosta ja Nissisestä yhteiskunta on muuttunut itsekkäämmäksi, voimakasta yhteenkuuluvuuden tunnetta ei enää ole kuten 50-luvulla.

– Rahalla ei ollut niin suurta merkitystä kuin nyt ja tiukkuus oli tavallista. Nyky-yhteiskunta ei anna arvoa yli 60-vuotiaille, koska emme enää tuota emmekä käytä samalla tavalla palveluja, Nissinen tiivistää.

9. Asukkaiden elämää

”Tapailemme toisiamme, seurustelemme ja nautimme elämästä”

Liisa Kekäläinen on Mäntylän niin alkuperäinen asukas, että hän oli aivan ensimmäisenä muuttajana oven rivassa kiinni, kun Mäntylä valmistui vuonna 1997. Ja hyvin on 85-vuotias Kekäläinen viihtynyt A-talon toisen kerroksen pikkukolmiossaan. Mukana muuttanut puoliso kuoli 17 vuotta sitten, kolmesta lapsesta kaksi asuu Kuopiossa, ja he käyvät jelppeamassa äitiä tarpeen tullen.

Kekäläinen valittiin Mäntylään asukkaaksi, koska hän ei enää pystynyt nousemaan omakotitalonsa portaita.

– Kun kuulin, että tänne rakennetaan tällainen talo, menin heti paikalla toimistoon kertomaan, että tarvitsen asuntoa. Silloin ei vielä ollut muita vaihtoehtoja ikäihmisille kuin keskustassa Suokadun palvelutalon asunnot.

86-vuotias Anni Raatikainen muutti vuonna 2006 puolisonsa kanssa Mäntylän C-talon isoon yksiöön, josta he siirtyivät A-talon kaksioon. Raatikainen oli omaishoitaja puolisolleen, joka kuoli vuonna 2010. Raatikaiset muuttivat Mäntylään, koska olisivat joutuneet muuttamaan pois entisestä kerrostalokodistaan peruskorjauksen ajaksi. Oli hyvä sauma muuttaa yksintein Mäntylään, kun lääkäri sitä heille suositteli.

– Meille tarjottiin myös Pyöröä, mutta mies kieltäytyi lähtemästä tuntemattomaan kaupunginosaan. Hän dementoitui vähitellen eikä enää tännekään kotiutunut, vaan kaipasi aina vanhaan kotiin. Minä sen sijaan olen viihtynyt. Täällä on kaikki mitä tarvitsen, ja ystävät auttelevat.

Nyt molemmat rouvat asuvat yksin, kymmenien vuosien avioliittojensa jälkeen. Naisia on Mäntylän asukkaista suurin osa, mutta onpa Mäntylässä muutamia pariskuntiakin, jotka ovat saaneet vanheta yhdessä.

Kekäläinen ja Raatikainen käyttävät rollaattoria. Mäntylän ava-

APUA saa hoitajilta heti, jos tarvitsee, kertovat Mäntylän asukkaat Anni Raatikainen ja Liisa Kekäläinen. He arvostavat Mäntylän runsasta virike-toimintaa.

rilla käytävillä on niillä helppo liikkua. Hissit ovat välttämättömät, rappuja he eivät enää jaksaisi kiivetä.

Mäntylässä on paljon toimintaa eikä kenenkään tarvitse olla yksin jos ei halua, rouvat toteavat. Toiminta on kenties jopa lisääntynyt viime vuosina.

– Me tapailemme toisiamme, seurustelemme ja nautimme elämästä. On muotinäytöksiä, senioritansseja, ulkopuolisia esiintyjiä, yhteislaulua, askartelua, käsitöitä. Pullanmyyjiä ja vaatekauppiaita käy. Tanssit on kerran kuussa.

Ja käyhän meillä ”papit ja lukkaritkin”; molempia toivotaan yhtä lailla, Kekäläinen kertoo.

Ruokalassa istuksitaan ja keksäaikaan ollaan ulkona. Vapaaehtoistoimijat ulkoiluttavat heitä, jotka eivät enää omin voimin pääse liikkumaan.

Ruokalasta voi myös ostaa ruoan mukaansa ja lämmittää itse tai lämmityttää hoitajalla. Kekäläisestä se on hyvä siksikin, koska hän ei pääse kaupunkiasioille omin voimin, ellei joku häntä vie. Raatikainen valmistaa ruokansa itse, koska vielä pystyy – ja se pi-

PÄIVÄTANSSIT Mäntylässä.

tää virkeänä. Hän käy viikoittain kaupungilla kauppa- ja apteekkiasioillaan, jo siksikin, koska Männistössä ei ole enää apteekkia. Palkuljetus tuo ja vie aivan rapun eteen.

– Pääsehän täältä harrastamaan mitä vain minne vain, jos vaan kykenee. Minulla esimerkiksi on ystäväpiirini tapaaminen Tätilässä joka toinen viikko. Ystävät ovat tärkeitä, hän vahvistaa.

Rouvat hyödyntävät myös yksityisiä palveluja. Jalkahoitaja, hieroja ja kampaaja käyvät kotona sekä Raatikaisella siivoaja joka toinen viikko, palvelusta hän tekee verotuksessaan kotitalousvähennyksen.

– Ei täällä tarvitse yksin olla, jos ei halua. Hoitajat tuovat pyörätuolissa olevat mukaan. Toki on niitäkin, jotka haluavat olla yksin, mutta me yritämme ottaa heidätkin mukaan, etteivät he aivan uuvu, Raatikainen kertoo.

Rouvat tietävät silti, että yksinäisyyttäkin koetaan. Viikonloput, erityisesti juhlapyhät, voivat olla pitkiä, koska silloin ei ole tapahtumia sunnuntaikahveja lukuun ottamatta.

– Siksi monikin toivoo myös lauantaikahveja, piristämään pitkää viikonloppua. Kaikilla ei ole omaisia, ystäviä tai lapsia, jotka kävisivät.

Liisa Kekäläisen mukaan hoito toimii hyvin. Hänellä käy päivittäin sairaanhoitaja, joka jakaa lääkkeitä, ottaa verenpaineet ja soke-riarvot ja tekee muut tarvittavat tehtävät, kuten pesut.

– Apua saa hoitajilta heti, jos tarvitsee.

Talvella Mäntylän kaikki asukkaat saivat turvarannekkeet, josta maksavat kuukausivuokraa. Viikko sitten Raatikainen sitä jo käyttikin, kun joutui hälyttämään ambulanssin rintakipujensa vuoksi. Apu tuli hyvin nopeasti, hänet vietiin sairaalaan ja kivut asettuivat.

– Nyt kun meillä on rannekkeet, tuntuu turvalliselle, hän sanoo. Hänellä ei ole vielä tarvetta sairaanhoitajan käynteihin kuin puolen vuoden välein reumalääkkeen pistämiseksi. Muulloin hän käy terveyskeskuksessa ja ihmettelee, miksi ihmiset valittavat jonoista. Itse hän ei voi palvelua moittia, aina on päässyt lääkäriin nopeasti.

Rouvat kokevat itsensä onnekkaita, kun ovat päässeet Mäntylään. Useat tuttavat eivät ole päässeet. Raatikainen sanookin, että vanhuksille pitäisi olla enemmän suunnattuja palveluasuntoja, ettei kenenkään tarvitsi jonottaa pitkään kuten nyt.

– Mutta ajoissa pitää tulla. Oli raskasta, kun mies ei enää kotiutunut tänne, vaan dementoiduttuaan kaipasi vain vanhaan kotiin.

He eivät osaa nimetä lisätoiveita asumiselleen, kun se Raatikaisen ainoa toive saada asua pitkään yhdessä puolison kanssa toistaan hoitaen ei toteutunut. Kekäläinen summaa vanhuutensa olleen hyvän tähän saakka.

– En ole sen kummempaa toivonut kuin saada olla terveenä. Minut on ohitusleikattu ja sydänvikainen olen, mutta muuten hyvisä voimissa.

Rouvat kiittävät Mäntylän hyviä talonmiehiä, jotka auttavat, kun apua tarvitsee, tekevät mitä rouvat eivät itse pysty. Raatikainen muistaa, että heidän muuttaessaan taloon talonmiehet myös remontoivat asunnon siistiksi.

Moni on heiltä kysynyt, miten he ovat pystyneet vielä vanhana muuttamaan.

– Miksi ei voisi. Tämä on hyvä talo ja asuntomme ovat ihan taval-

Mäntylässä on paljon toimintaa, eikä kenenkään tarvitse olla yksin jos ei halua.

MAILATIEN asukasaktiivit Pirjo Keinänen ja Seija Hakola järjestävät monenmoista touthua asukkaille. Hiljattain taloon muuttanut Kaarina Ranta on tullut ilolla mukaan.

lisia koteja omine huonekaluineen. En totta vie vaihtaisi pois! Meidän kohdalla asiat on hoidettu hyvin. Ja tärkeintä on, että hoitoon pääsee, kun tarvitsee, Kekäläinen päättää.

(Haastattelu tehty kesällä 2017, Liisa Kekäläinen kuoli kesällä 2018.)

Mailatiellä vireää asukastoimintaa

Mailatie 3:n asukastoimikunnan puheenjohtaja Pirjo Keinänen ja sihteeri Seija Hakola ovat vapaaehtoisia asukasaktiiveja, jotka järjestävät muille asukkaille runsaasti tekemistä. Talon kodikas ja tilava kerhohuone on avoinna neljä kertaa viikossa. Skippokerho kokoontuu tiistaisin ja torstaisin. Joka toinen tiistai tarjolla on omakustanteinen pitopalvelun kotiruokalounas, paitsi kesäaikaan. Keskiviikko on pyhitetty vapaalle seurustelulle. Joka toinen sunnuntai kesää lukuun ottamatta on päiväkahvit, jonne virkeimmät leipovat tarjoomukset tai ne hankitaan valmiina, iltapäivällä pelataan bingoa ja skippoa.

Alkusyksyisin mailatieläiset järjestävät grillitapahtuman viereisen palvelukeskuksen pihalla yhdessä vastapäisen, yhdistyksen asumisoikeustalon kanssa. Tapahtumaan osallistuu jopa 60 henkeä. Pihatalkootkin ovat suosittu, sillä niihinkin osallistuu vielä parisenkymmentä henkeä. Talkoiden päätteeksi grillataan makkaraa ja juodaan kahvit.

Raha toimintaan tulee osin asukkaiden kahvimaksuista, osin virkistysmäärärahasta, jota yhdistys myöntää asukastoimikunnille.

– Sillä me muun muassa järjestämme kesäjuhlan ja pikkujoulun ja ostimme kesäkukat, Hakola kertoo.

Lottovoitoksi naiset Mailatielle pääsyään kuvaavat. Tyytyväisyyden hyrinän voi aistia, kun rouvat rupattelevat auringonpaisteessa, Sammakkolammen kimaltaessa heti talon takana.

– Silloin tällöin ohikulkijoita poikkeaa pihalle tiedustamaan, miten he pääsisivät taloomme asukkaaksi. Neuvomme panemaan vanhustenkotiyhdistykselle hakemukset vetämään, naiset kertovat.

Asunnot ovat esteettömiä, tukikaiteita on suihkutilassa, keittiössä ja käytävillä. Yhteistilojen ovet aukeavat hipaisemalla. Huoneisto-ovet ovat paloturvallisia ja jokaisessa asunnossa on automaattinen palohälytinjärjestelmä.

– Se hälyttää herkästi eikä sitä saa itse katkaistua, palokunta saapuu ”lennossa”.

Pesutupa on viimeisen päälle varusteltu ja sitä käytetään paljon. Piha- ja oleskelualueilla talon molemmissa päädyissä on grillikatos ja parikeinu.

Vieressä on Puijonlaakson ostoskeskus, jossa on apteekki, lääke-riekeskus, R-kioski, kaksi ruokakauppaa, leipomo ja kukkakauppa, kirkko ja KYSikin on lähellä.

– Mitään enempää en osaa toivoa, Hakola summaa.

Hakola on laskenut, että Mailatiellä asuu 47 naista ja 18 miestä, pariskuntia on heistä 10. Vanhin on 94-vuotias, nuorimmat ovat täyttäneet 65. Osa asukkaista on hyvinkin aktiivisia, osa jo huonokuntoisia. Aukkaat auttavat toisiaan pienimuotoisesti ja ”pitävät silmällä” toisiaan; jos jonkun postilaatikko alkaa täyttyä, selvitetään, onko kukaan nähnyt kyseistä asukasta. Kotipalvelutyöntekijät ovat koko ajan tutumpi näky talossa, sillä autettavien määrä kasvaa.

Keinänen toteaa, että senioritalossa on hyvä asua, mutta väki ikääntyy ja asukasaktiivitkin uupuvat pikkuhiljaa.

– Asukkaiksi pitäisi saada juuri 65 täyttäneitä, jotka ovat vielä vireitä ja halukkaita järjestämään asukastoimintaa. Entä jos otettaisiin yhteen asuntoon opiskelija-asukas, joka vastavuoroisesti järjestäisi toimintaa muille asukkaille. Tällainen on kuulemma jo jossain käytössä, hän ehdottaa.

Naiset eivät kaipaakaan kaikenikäisten sekataloon työssä käyvien ja lapsiperheiden joukkoon.

– Täällä olen enemmän naapureitteni kanssa tekemisissä kuin missään aiemmin, Keinänen kuvaa.

Erityisplussana he mainitsevat talon hyvän eristyksen, sillä mitään ei kuulu huoneistosta toiseen, eikä häiriöitä ole.

MARJATTA Smolander, Aune Laru ja Aila Smolander iltapäivälenkillä Sammakkolammella, välillä pidetään verryttelytauko.

10. Yhteistyökumppaneina ARA, RAY ja Vanhustyön keskusliitto

Lainoja ja avustuksia rakentamiseen ja toimintaan

Raha-automaattiyhdistys RAY, 1.1.2017 alkaen STEA, ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA ovat rahoituksellaan mahdollistaneet Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen rakentamistoiminnan.

RAY:n mittavan projektiaavustustoiminnan ansiosta ovat lukuisat yhdistyksen projektit toteutuneet. Vuoden 2005 loppuun asti ARA lainoitti asuntojen investointikustannuksia 70 prosentilla, loput 30 prosenttia tuli RAY:n investointiaavustuksena. Sen sijaan palvelutilojen rakentamiseen RAY myönsi 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa avustusta peräti 70 prosenttia. Lopun 30 prosentin rahoituksen yhdistys hankki itse.

Vuonna 2006 voimaan tulleella uudella lailla palvelutalorakentamisen avustuksia alkoi myöntää ARA. Se voi myöntää avustuksia kunnille, kuntayhtymille, niiden omistamille yhtiöille sekä muille näitä rakennuksia tuottamaan ja ylläpitämään kykeneville. Koska RAY lopetti palveluasuntojen rakentamisen tukemisen, alkoi Kuopion Vanhustenkotiyhdistys tehdä avustukseen oikeutettuja vuokra-asuntoja palveluvarustuksella.

– Yhdistys osasi hyödyntää tilanteen muuttumisen. Se ei jäänyt harmittelemaan RAY:n avustusten päättymistä, vaan ryhtyi rakentamaan vanhusten asumiseen sopivia vuokra-asuntoja, joiden rakentamisen se rahoitti ARAn hyväksymillä edullisilla korkotukilainoilla. Seniorivuokratalo on parempikuntoisille ikäihmisille palvelutaloa parempi vaihtoehto; yhdistys sai tehdä parempikuntoisten ihmisten asuintaloja sosiaali- ja yhteistiloja, joita taloja ei kuitenkaan ole tarkoitettu dementoituneiden vanhusten ympärivuorokautiseen asumiseen, kertoo ARA:n vuonna 2016 eläkkeelle jäänyt rahoitus- ja ylitarkastaja Erkki Asikainen.

RAKENTAMISHANKKEISSA
rahoittajien ja Vanhustenkotiyhdistyksen yhteistyö on ollut saumatonta.

Korkotukilaina on pankin tai muun rahoituslaitoksen myöntämä laina, jonka korosta valtio maksaa osan, jos lainansaajan perusomavastuukorko ylittyy. Korkotukilainalla on valtion täytetäkaus. Korkotukilainoja ovat yhdistykselle myöntäneet pankit ja Kuntarahoitus Oyj.

Asikainen kertoo, että yli puolet ARA:n viime vuosien tuista on käytetty vanhusten ja erityisryhmien asumiseen, joista vanhukset suurimpana.

– ARA:n vuosittain käyttämä rahamäärä ei tule valtion budjetista, vaan pääosin vuosikymmenten aikana kertyneistä aravalainojen takaisinmaksujen rahastoinnista. Ne miljardit laitetaan uudelleen kiertoon, jolloin ei tarvitse nostaa veroja. Kansanedustajatkään eivät tätä tunnu ymmärtävän, vaikka itse antavat eduskunnassa rahankäytölle raamit.

Asikaisen yhteistyö Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen kanssa alkoi jo asuntohallituksen aikana 1980-luvulla, kun hän oli hyväksymässä aravalainan hakijoiden rakennussuunnitelmia ja tarkistamassa, noudattivatko suunnitelmat lakeja ja asuntohallituksen ohjeita.

– Lainanhakijoita ja suunnitelmien hyväksyttäjiä oli satoja. Yleensä ne toimittivat asiakirjansa juuri ja juuri määräaikaan mennessä. Asiakirjat olivat usein puutteellisia, esimerkiksi ei ollut muistettu huolehtia tonttien vuokra-aikoja aravasäädösten mukaisiksi tai vuokrasopimuksesta puuttui valtion rahoitusta koskeva erityinen irtisanomispykälä. Kuopion Vanhustenkotiyhdistys lähetti aina asiakirjansa hyvissä ajoin ja ne oli kunnolla tehty. Siinä näkyi yhdistyksen vahva rakennuttajakokemus.

Yhdistyksen taloja Asikainen pitää hyvin ja kauniisti suunniteltuina.

– Hyvä rakennuttaja osaa suunnitteluttaa, tietää mitä haluaa ja osaa valita yhteistyökykyisiä, näkemystä omaavia, elinkaariajattelun sisäistäneitä arkkitehteja. Maailmahan ei ole iankaiken samanlainen, on osattava etsiä sopiva tontti, tehdä taloista toimivampia, energiataloudellisempia ja ylläpitokustannuksiltaan edullisempia, vaikka alussa tulisikin lisähintaa. Valistunut rakennuttaja rakennuttaa niin, että rakennuksesta tulee pitkän päälle halvempi asua.

Avustustarpeen määrittävät RAY ja kaupunki yhdessä

STEA:n valmistelupäällikkö Hilppa Tervonen koordinoi avustushakemusten käsittelyä. Käsittelyssä syntyy vuosittainen noin 300 miljoon

nan avustusehdotus yhdistysten, järjestöjen ja säätiöiden toimintaan.

Tervosen mukaan nykyisin erityisryhmien asumisen avustusten painoalueet ovat investointien sijaan toiminnallisissa hankkeissa kuten yksinäisyyteen, muistiin, omaishoitoon, teknologiaan ja asu-
misturvallisuuteen liittyvissä hankkeissa. Toisin oli 1980–1990-luvuilla, jolloin vanhusten asuminen oli RAY:n avustusten painopisteenä.

– Puhuttiin välimuotoisista palveluista, joilla tarkoitettiin kodin-omaista palveluasumista. Laitosasumista vähennettiin, ja vanhusten itsenäinen asuminen nähtiin tärkeäksi. 1990-luvun alussa oltiin sitä mieltä, ettei kenenkään tarvitse joutua kunnallis- tai vanhainkotiin, vaan kannattaa muuttaa ajoissa palvelutaloon, jotta ennätää sopeutua, kertoo Tervonen.

– Tullessani töihin RAY:een vuonna 1996, tehtiin paljon palvelutaloja yhdistysten ja säätiöiden hallintaan. Palvelutaloihin tehtiin lähes aina tiloja myös tehostetulle palveluasumiselle. Investointien avustamisen ehtona oli se, että kunnat tekivät palvelujen ostamisesta sopimukset palvelutalojen ylläpitäjien kanssa.

Kun uusien rakennusinvestointien avustaminen loppui RAY:ssä, linjaukseksi jäi vain pienehköjen peruskorjausten avustaminen. ARA hoitaa erityisryhmille kohdistuvien uudisrakennusten sekä isojen peruskorjausten avustamisen. Kuopion Vanhustenkotiyhdistys on osannut reagoida rahoitusmahdollisuuksiin tehden yhteistyötä Kuopion kaupungin kanssa. RAY:lle kaupungin lausunnot ovat olleet tärkeitä, sillä niistä RAY näki, miten tarpeellista ja onnistunutta yhdistyksen toiminta alueella on.

– Yhtään investointiavustusta ei ole annettu ilman kaupungin lausuntoa, avustustarpeen määrittelevät kaupunki ja RAY yhdessä. Kuntien asunto- ja sosiaalitoimien antamat määrät yli 75-vuotiaista henkilöistä sekä tarjolla olevista asunnoista auttoivat avustustarpeen määrittelyssä. Tällä pystyttiin myös varmistumaan valtakunnallisesta tasapuolisuudesta.

STEAn investointiasiantuntija Marja Soikkeli kertoo, että merkittävimpiä RAY:n avustamia hankkeita ovat olleet Mäntylän vuokratalot ja toimintakeskus sekä Puijonlaakson vuokratalo sekä erityisimpänä asumisoikeustalon rakentaminen Puijonlaaksoon.

Viime vuosina monet kunnat, yhdistykset ja säätiöt ovat pyrki-

neet eroon yksittäisistä vuokratalo- ja palvelutalohteistaan ja myyneet niitä yksityisille alan toimijoille.

– Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ei ole tähän tarvinnut tukeutua. Se on menestynyt, koska on osannut pitää asuntojensa vuokratason kohtuullisena ja onnistunut neuvottelemaan kunnan kanssa tontit otollisille paikoille. Nyt kun katsoo peruutuspeiliin, voi todeta, että Kuopiossa on osattu hoitaa kiinteistöt ja vanhusten asuminen hyvin. Yhdistys tekee asioita järkevästi, mahdollistaen ikäih-

misille hyvän asumisen. Monessa paikassa kiinteistöjen kunto on romahtanut, kun ei ole ajoissa varauduttu korjauksiin. On osattava myös verkostoitua hallinnollisesti eikä se tarkoita vain sosiaali- ja terveystalolta, vaan yhtä lailla tekniikkaan ja rakentamiseen liittyviä kontakteja. Onnistunut rakennuttaminen, kiinteistönpito ja asumispalvelu vaativat laaja-alaista yhteistyötä monelle tasolle, Soikeli summaa.

KUOPION Vanhustenkotiyhdistyksen rahoitushakemuksissa on näkynyt määrätietoinen ja ripeä ote. Siitä Hilppa Tervonen kertoo esimerkin:

– Tavallisesti hakijoilta jää hakemuksen lähettäminen ihan viime tippaan, mutta ei Kuopion Vanhustenkotiyhdistykseltä. Muistan kerrankin, kun haku avautui 17.8, niin yhdistyksen hakemus oli meillä jo sen päivän aamuna kello 7.55! Muiden hakemukset saapuivat nipin napin syyskuun loppuun, hakuajan päättymiseen mennessä.

Rahoitushakemuksissa hankekustannukset ovat kohtuullisia ja realistisia, ja erityisen harvinaista on se, että kustannukset eivät rakentamisen aikana juuri muutu. Vuodesta 1979 alkaen on Kuopion Vanhustenkotiyhdistys hakenut avustuksia 39 miljoonalla ja saanut 14,5 miljoonaa, josta 13,8 miljoonaa investointeihin.

– Tämä on hyvä saavutus hakijakunnassamme. Lähes kaksi kolmasosaa yhdistyksen investointiavustushakemuksista on tärpännyt.

Vanhustyön keskusliitolla ja Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksellä hyvä yhteistyö

Vanhustyön keskusliitto VTKL on perustettu 1949 nimellä Vanhainsuojelun Keskusliitto. Tuolloin sen johdossa toimi valvettuina naisia, jotka näkivät, ettei vanhusten asemaan ja turvaan oltu kiinnitetty huomiota.

– Taustayhteisönä toimineet 16 yhdistystä eivät varmasti osanneet kuvitellakaan nykyisen kaltaisia vanhusten palvelutaloja, joita alettiin perustaa 1990-luvulla, kertoo Pirkko Karjalainen, joka oli VTKL:n toiminnanjohtaja vuosina 1993–2014.

► RAHA-AUTOMAATTIYHDISTYKSEN AVUSTUKSET

Pelirahaa tulee 5,5 miljoonaa

Suurimman avustuksen Pohjois-Savossa saa Kuopion Vanhustenkotiyhdistys.

KUOPIO

Jaana Hiltunen, Marita Tiitonen, STT

Raha-automaattiyhdistys (RAY) esittää avustusta 43:lle eri kohteelle Pohjois-Savossa yhteensä lähes 5,5 miljoonaa euroa. Suurin summa on tulossa Kuopion Vanhustenkotiyhdistykselle.

Yhdistys haki tukea 1 999 000 euroa ja saa 1 180 000 euroa.

– Olemme erittäin tyytyväi-

”Tuen avulla voimme varustaa asunnot hyvillä apuvälineillä.”

Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen toimitusjohtaja Veijo Hyvärinen

sii. Avaamme uuden kiinteistön Männistössä kesäkuussa, ja tuen avulla voimme varus-

taa asunnot hyvillä apuvälineillä, kertoo Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen toimitusjohtaja Veijo Hyvärinen.

Rakennuksen 78 asunnosta puolet on tarkoitettu omaishoitajille.

– Hankkeen kokonaisbudjetti on yli seitsemän miljoonaa. Hanke ei olisi kaatunut ilman RAY:n tukea, mutta sen ansiosta asukkaat saavat paremman ympäristön ja siihen nähden normaalia alemman vuokratason.

Toiseksi eniten tukea Pohjois-Savossa saa Savon Vammaisautosäätiö, jonka 1 077 000 euron tuesta 450 000 euroa kohdennetaan tukiasuntojen hankintaan eniten erityisryhmille Etelä- ja Pohjois-Savon alueella.

Avustusta haki kaikkiaan 1 123 järjestöä 2 425 hankkeeseen yhteensä 422,8 miljoonaa euroa. RAY:n hallitus esitti torkina avustuksia myönnettäväksi yhteensä 780 järjestölle 1 582 kohteeseen. Valtioneuvosto päättää avustuksista alkuvuodesta 2011.

Avustusten lisäksi RAY:n tuotosta osoitetaan Valtiokonttorin käyttöön 99,3 miljoonaa euroa sotien veteraanien hoitoon ja kuntoutukseen.

Yhteensä RAY:n tuottoa käytetään yhteiskunnallisiin tarkoituksiin 367,5 miljoonaa euroa.

Ensikodit turvattu

Ensi- ja turvakotien liiton päihdeliitien ensikotien rahoitus on

turvattu ensi vuodelksi. Ensikodit saavat RAY:n ja valtion yhteisrahoituksena kolme miljoonaa euroa.

Päihdeliitien ensikotitoiminnan jatkuminen on ollut vaaka- laudalla, sillä rahoitusvastuun piti siirtyä vuoden alusta valtiolle ja kunnille, joilla on ollut niukasti halua maksaa toiminnasta.

Esimerkiksi Jyväskylässä toiminta jo lopetettiin, mutta nyt se käynnistetään alkuvuodesta uudelleen.

Päihteiden kanssa kamppaillevien odottavien äitien auttamiseen erikoistuneita ensikoteja ja avopalveluyksiköitä on myös Kuopiossa, Espoossa, Helsingissä, Turussa, Kokkolassa ja Rovaniemellä.

Näissä ensikodeissa on kuntoutuspaikkoja yhteensä 35 perheelle. Avopalveluissa voidaan samanaikaisesti auttaa noin sataa perhettä. Kuntoutuksen piirissä on tänä vuonna ollut eristystymäärä eli 255 perhettä, joissa on yli 200 lasta.

Nyt Vanhustyön keskusliiton jäsenenä on runsaat 340 yleishyödyllistä vanhustyön toimijaa eri puolilla Suomea, niistä yhtenä vuonna 1990 liittynyt Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry.

Vanhustyön uranuurtajana VTKL aloitti kotipalvelun 1950-luvulla. Silloin kotipalvelu oli osa liiton toimintaa omana yksikkönään. Kotipalvelun toiminta yhtiöitettiin 2000-luvun alussa, kun Helsingin kaupunki alkoi kilpailuttaa ostamia palveluita. Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen toimitusjohtaja Veijo Hyvärinen kuului kotipalveluyhtiön hallitukseen. Yhtiö myytiin loppuvuodesta 2016 Helsingin Diakonissalaitoksen Hoiva Oy:lle.

1980–1990-luvuilla VTKL paneutui esimerkiksi ruokapalvelu- ja palvelutaloasioihin. Tuolloin RAY tuki vahvasti palvelutalojen rakentamista. VTKL:lla oli arkkitehtikin palkkalistoilla ja palvelutalorakentamisesta tehtiin oma RT-ohjekortti, kertoo Karjalainen. Rakentamisbuumia vauhditti RAY:n myöntämät investointiavustukset yleishyödyllisille yhdistyksille. Vuosina 1970–1990 rakennettiin noin 14 000 palveluasuntoa 15 vuoden aikana.

– Kuopion Vanhustenkotiyhdistys on lähtenyt hyvällä ja ominta-keisella tavalla viemään eteenpäin vanhusten asumista, esimerkiksi asumisoikeustalon rakentaminen. Yhdistys on löytänyt uusia rahoitus- ja rakentamismalleja ja sen talous on pysynyt hyvällä tolalla, Karjalainen toteaa.

Vanhustyön keskusliiton korjausneuvonnan päällikkö Jukka Laakso huomauttaa, että Raha-automaattiyhdistyksen investointiavustusten saanti ei ole itsestäänselvyys. Yhdistys on niitä saanut,

RAHA-AUTOMAATTIYHDISTYS on ollut erittäin merkittävä tuki Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen toiminnalle. Savon Sanomat 17.12.2010.

koska on perustellut hakemuksensa huolellisesti. Kilpailulainsäädännön myötä uudisrakentamisen rahoitus siirtyi ARAlle, vanhustenhuollon ideologia muuttui kotihoitopainotteiseksi ja palveluasumista vähennettiin.

- Välillä ARA ei rahoittanut lainkaan erityisryhmiä, mutta nyt se taas rahoittaa vanhusten asuntorakentamista ja sen uusia innovaatioita, esimerkiksi monisukupolvikortteita, hän lisää ja toteaa kolmannen sektorin toiminnan vanhusasumisessa olevan rikkaus.

- Suomessa on satoja vanhusten asumista järjestäviä toimijoita, mutta useimmilla on vain yksi talo, jota ne hallinnoivat ja ylläpitävät. Kuopiossa vanhustenkotiyhdistys on suuressa roolissa ja valtakunnassakin se on alallaan suuri toimija. Kuopiossa uusi vanhusten vuokratalo nousee nopeasti, kun tarve ilmenee.

11. Miltä tulevaisuus näyttää?

Vanhusasuntojen tarve kasvaa Suomessa ja maailmalla

Yleisesti hyväksytty periaate Suomessa on, että vanhusten asuntoja tarvitaan enemmän ja enemmän. Yhteiskunnan pyrkimys on pitää ikääntyneet asumassa kodeissaan mahdollisimman pitkään, sillä koti- ja sairaanhoidon palvelujen tuominen kotiin tulee laitoshoidoa halvemmaksi. Kun paljon ikäihmisiä asuu samassa talossa tai samoilla alueilla, on se kuntien kotihoidon yksiköille tehokas tapa toimia.

Yleisesti hyväksytty on myös se periaate, että iäkkään ihmisen vapautta valita ja oikeutta määrätä omasta asumisestaan tulee kunnioittaa niin pitkälle kuin hänen tilanteensa sen sallii. Ihmisen mahdollisuuksia asua omassa kodissaan mahdollisimman pitkään parantavat sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalvelut, ikäystävälliset ja esteettömät asumisratkaisut ja asuinympäristöt, riittävät ja toimivat liikenne-, kuljetus- ja kauppapalvelut, omaisten osallisuus ja omaishoitajien riittävä tuki ja uudenlaiset asumisen ja hoivan muodot.

Näitä peruseriaatteita Kuopion Vanhustenkotiyhdistys noudattaa asuntotuotannossaan. Yhdistyksen strategiana on hankkia rakennustontit sellaisilta paikoilta, että vanhuksille syntyy luonteva yhteys muuhun yhteiskuntaan ja ympäristö on maaston ja palvelujen saatavuuden osalta vanhusasumiselle suotuisa.

Esteettömissä ja turvallisissa tiloissa ja ympäristöissä voi ikääntyvä elää ja toimia itsenäisesti toimintakyvyn heikentyessäkin. Alun alkaen esteettömäksi suunnitellun ympäristön toteuttaminen ei tule merkittävästi kalliimmaksi. Esteetön elinympäristö syntyy kunnan maankäytön, kaavoituksen, rakentamisen, asumisen ja joukko-liikenteen päätösten ja tekojen turvin. Myöhemmin se säästää kustannuksia, kun ei tarvita erillisiä korjaustoimia. Samalla vähennetään ikäihmisten säännöllisten ja pitkäaikaisten sosiaali- ja terveyspalvelujen tarvetta.

Myös yhteisöllinen toiminta edistää ikääntyneiden hyvinvointia, lisää sosiaalisia kontakteja ja helpottaa vastavuoroista auttamista. Lisäksi se vähentää yksinäisyyden ja turvattomuuden tunnetta.

Vuokrien kohtuullisuus yhteiskunnankin etu

Vaikka Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksellä on yli 500 asuntoa, se kattaa Kuopion vanhusasuntojen tarpeesta vain osan. Loput ikäihmiset asuvat omistusasunnoissaan, Niiralan Kulmassa, VVO:lla ja eräissä muissa pienissä vuokra-asuntoyksiköissä. Eniten ikäihmisiä asuu keskustan, Haapaniemen, Puijonlaakson, Männistö-Itkonniemen ja Saarijärven alueilla.

Yhdistyksen vuokrien edullisuuden on väitetty perustuvan sen RAY:ltä saamiin avustuksiin, mutta näin ei Niilo Kalsin mukaan ole. Avustukset käytetään asumista helpottavien ratkaisujen lisäkustannuksiin, ei varsinaiseen rakentamiseen.

– Minun aikamani eivät avustus- ja lainahakemukset ole koskaan tulleet bumerangina takaisin RAY:ltä tai ARA:lta. Me emme rakenna hintojen ollessa korkealla, vaan suhdanteiden ollessa edulliset. Ajallisesti kyse voi olla vaikka vain puolesta vuodesta, Kalsi sanoo.

Kustannustehokas rakentaminen on mahdollistanut satsaukset muuhun kuten asukkaiden aktivointiin.

– Meillä on runsaasti vapaaehtoistoimintaa. Kuka tahansa voi tulla viriketoimintaan mukaan, ja vapaaehtoistoimijat myös käyvät auttamassa asukkaitamme jokapäiväisessä selviytymisessä.

Vuokrien kohtuullisuus on Kalsin mukaan yhteiskunnankin etu.

– Vuokriamme voisi nostaa 15–20 prosenttia, jos ne haluttaisiin markkinavuokrien tasolle. Halvempien vuokrien ansiosta asukkaitamme jää rahaa kulutukseen ja palveluihin noin puoli miljoonaa enemmän laskelmieni mukaan. Kohtuuvuokrien ansiosta asukkaamme tarvitsevat myös vähemmän asumistukea.

Vuokrien kohtuullisena pysymiseen vaikuttaa myös kiinteistöjen energiankulutus. Mitä enemmän talo kuluttaa, sen suuremmaksi nousee vuokra.

– Kun uusiin taloihin laitettiin lain vaatimat vesimittarit, alkoivat ihmiset ymmärtää, mitä veden käyttö maksaa. Ennen tätä saatettiin kastella vesijohtovedellä nurmikoitakin, Veijo Hyvärinen kertoo.

Vesimittarit ovat kaukoluettavat, joten vuorokausikulutusta voi-

Kustannustehokas rakentaminen on mahdollistanut satsaukset muuhun kuten asukkaiden aktivointiin.

daan seurata tietokoneelta. Lisäksi järjestelmä hälyttää suoraan huoltomiehen matkapuhelimeen, jos vedenkulutuksessa ilmenee jotain poikkeuksellista. Kulutuspoikkeus on Rauhala, jonka veteraanasukkaat sota-ajan kokeneina ovat säästeliäitä ja kuluttavat vetäkin vain minimin.

– Lämmöntalteenottojärjestelmät ovat kehittyneet niin tehokkaiksi, että sitä oli aluksi vaikea uskoa todeksi. Kaukolämmön kulutus on uudemmissa taloissamme 30–35 prosenttia pienempi kuin vastaavan kokoisessa 10 vuotta vanhemmassa talossa. Kiinteistövalaistuksessa on energiaa säästävät ledi-lamput.

Asukasrakenteen vuoksi kiinteistöhuollolla on tavallista enemmän asukaskäyntejä. Asukkaat soittavat huoltomiehille sellaisistakin tehtävistä, jotka eivät huollolle kuulu, esimerkiksi lampun vaihdoista tai jääkaapin sulattamisesta. Kun huoltomies on tullut paikalle, voikin tehtäväpyynnön taustalta paljastua perimmäiseksi syyksi yksinäisyys.

– Se on ymmärrettävää, mutta koska meillä on niin paljon asuntoja, ei huoltomies pieniin aputehtäviin ehdi. Ne ovat asukkaan vastuulla.

Yleisesti merkittävin haaste iäkkäämmän väestön kotona asumiselle on lisääntyvä tarve esteettömille asunnoille, joita ei tulevaisuuden tarpeeseen suhteutettuna ole riittävästi. Haasteeseen vastaaminen edellyttää paitsi esteettömyyden edistämistä uudisrakentamisessa, myös sen edistämistä olemassa olevassa rakennuskannassa. Jatkossa tulisi keskittyä vielä nykyistä vahvemmin lainsäädännöllä tapahtuvaan vaikuttamiseen asuinrakentamisessa, asumisessa ja esteettömyydessä, asumisen avustuksissa ja tukimuodoissa sekä maankäyttö- ja rakennuslaissa.

Ikääntyneiden kriteerit hyvälle asuinalueelle ovat samoja, joita pidetään yleisesti hyvän asuinalueen ominaisuuksina. Samalla kun tehdään ikääntyneille sopivia asuinalueita, rakennetaan muutenkin hyvää yhdyskuntarakennetta, jossa on huomioitu monipuoliset asuimistarpeet sekä liikkuminen ja lähipalvelut. Vetovoimainen ja miellyttävä ympäristö houkuttelee yhtä lailla ikääntyneitä kuin muutaakin väestöä. Erityisesti kasvavilla kaupunkiseuduilla kuten Kuopiossa voi hyvistä sijainneista tulla niukkuutta, mutta yhdistys on tois-taiseksi saanut vuokrattua tontit hyviltä, vetovoimaisilta paikoilta.

Pitkällä tähtäimellä yksinomaan ikääntyneille suunnattujen

asuntojen rakentaminen ei ole kestävin ratkaisu, koska ikääntyneiden määrän kasvu pysähtyy tulevaisuudessa. Siksi asuntojen tulisi olla joustavia ja soveltua eri elämänvaiheiden asumistarpeisiin, tämän yhdistys onkin ottanut huomioon rakennussuunnittelussaan.

Erilaisia ikäihmisten asumisratkaisuja tarvitaan

Puheenjohtaja Jukka Pulkkisella on vanhusväestön asumisen tulevaisuudesta selkeä näkemys: Väestön ikärakenteen jatkuva vanheneminen lisää kotiasumisen ja kotona annettavien asumispalvelujen järjestämistä ja tarvetta.

- Yhdistyksen ehdoton kilpailuetu on sen kohtuulliset vuokrat. Erilaisia asumispalveluja tullaan jatkossa tarvitsemaan enemmän ja enemmän. Ajan muutoksissa on pysyttävä mukana. Miten esimerkiksi maahanmuutto tulee vaikuttamaan, sillä yhdistyshän voi sääntöjensä mukaan ottaa asukkaiksi myös muita kuin suomalaisia.

Hilppa Tervosen mukaan vanhuspalveluissa eletään nyt muutoksen aikaa. Jos palvelukotiin tai palveluntuottajaan ei olla tyytyväisiä, joku toinen perustaa kilpailevan, paremman yrityksen.

- Kun hoivapalvelut kilpailutetaan, vain tietyn volyymin omaavat yritykset pärjäävät kilpailussa ja isot toimijat ostavat pienet pois markkinoilta. Kapasiteettia rakennetaan riittävän isoksi, jotta kiinteistön kunnossapito tai peruskorjaus aikanaan ei tule aiheuttamaan taloudellisia ongelmia.

- Tänä päivänä palvelutalot korvataan senioritaloilla, vanhusten vuokrataloilla ja asumisoikeusasunnoilla kuten Kuopion Vanhustenkotiyhdistys onkin tehnyt. Taloissa asuvat itsenäisesti pärjäävät ikäihmiset, jotka kuitenkin tarvitsevat turvallisen, yksinäisyyttä vähentävän asumismuodon. Niissä voit itse valita apusi tarpeesi mukaan tekipä sen sitten omainen, kunnan kotipalvelu tai hoivayritys.

Pirkko Karjalaistakin mietityttää, miten vanhustenhuolto järjestetään nyt, kun vuosikymmenen tekeillä ollut sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus kaatuikin loppumetreillä keväällä 2019.

- Lähtökohtana uudistuksessa oli, että vanhusväestö saisi tarvitsemansa palvelut läheltä. Miten vastuut lopulta olisi jaettu kuntien ja maakunnan kesken, jäi auki. Joka tapauksessa jatkossa tarvitaan järjestäjiksi kuntaa suurempia yhtymiä. Eläkkeitten taso saatetaan hieman nousta, yksityinen maksullinen palvelutoiminta lisään-

tyy, ja asiakkaat maksavat itse palvelunsa. Uskon, että pyritään kohti hyvin varustettuja asuntoja, joihin kunta tuo arkiset palvelut ja terveydenhuolto panostaa toimintakyvyn ylläpitoon kuntouttamalla, juuri niin kuin Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksessä on ajateltu kehityksen kehittyvän.

– Palveluiden kilpailuttaminen on tullut jäädäkseen. Yhteiskunta ei voi eikä sen pidä olla kaiken maksajana, mutta viime vastuun pitää olla julkisella taholla. On taattava, että heikoimmastakin huolehditaan – kunhan suorittava väkeä ei turhauteta jatkuvilla organisaatiomuutoksilla. Erityisesti neuvontaan pitää panostaa, mistä mitään palvelua saa ja millä hinnalla.

Karjalaista askarruttaa kuitenkin, mikä on kotona selviämisen raja. Jo nyt joudutaan asumaan kotona liian huonokuntoisena.

– Meillä jokaisella on vastuu pitää itsensä henkisesti ja ruumiillisesti kunnossa. Siksi on hyvä yrittää löytää yhteisöjä, joissa olla mukana, joissa on samanhenkisiä ja -kuntoisia ihmisiä, joissa voi auttaa toinen toistaan.

Minna Partasen mielestä vanhusten hoitaminen kotiin mahdollisimman pitkään on perusteltua niin pitkään, kun se ei tapahdu yksinäisyyden ja turvattomuuden kustannuksella.

– Entä jos haluaakin kotoa yhteisöllisempään paikkaan? Miten niihin pääsee, jos kaikki resurssit suunnataan kotiin annettaviin palveluihin.

Samaa mieltä Aulis Pirinen.

– Riippuu ihmisestä ja palvelun tarpeesta, onko pyrkimys hyvä. Seurallinen ihminen kaipaa kontakteja ja paljon palveluja tarvitseva voi tuntea olonsa turvallisemmaksi palvelutalossa.

Vanhusasumisen tulevaisuutta pitää katsoa pitkällä tähtäimellä. Vaikka vanhusten määrä nyt nousee, se taas laskee 20–30 vuoden päästä suurten ikäluokkien kuoltua. Pitää huolehtia, ettei nyt rakennetuista vanhusten asunnoista silloin osa tyhjäkäynnille.

Eläkejärjestöjen tekemän yhteisen tutkimuksen mukaan suhtau-

YHTEISÖLLISYYS on yhä tärkeämpää senioritaloissa. Niissä pitää olla tiloja yhteisiin puuhiin. Mailatie 3:n kerhohuoneessa pelataan muun muassa skippoa.

tuminen vanhuksiin on yhteiskunnassa kaksitahoista: suurin osa kokee, että ylenkatsetta on, mutta silti enin osa oli elämäänsä kohtuullisen tyytyväinen.

– Jos yhteiskuntaa katsotaan vain talouden kautta, niin huonossa taloustilanteessa paljon tarvitseva vanhusväestö on kuluerä. Keskustelun käyminen kustannusrasituksen pohjalta on hätkähdyttävää, ja sen kokee osa vanhuksista ahdistavaksi.

– Keskustelussa unohdetaan, että myös vanhat ihmiset ovat kuluttajia ja palveluiden käyttäjiä, he maksavat eläkkeistään veroja kuten muutkin, ja vieläpä auttavat merkittävästi taloudellisesti omia lapsiaan, Pirkko Karjalainen summaa.

Apuvälineiden kirjo kasvaa

Jukka Laakson mukaan vielä 2000-luvun taitteessa ei nähty kovin selkeästi, miten iso kysymys väestön ikääntyminen tulee olemaan.

– Nyt siihen on herätty, ja se on tuonut tullessaan muun muassa vanhustuotteiden määrän suuren lisääntymisen. Aiemmin markkinat eivät nähneet vanhusektoria kiinnostavana, mutta nyt asia on täysin päinvastoin. Markkinoille tulee huipputeknologiaa käyttäviä, turvallisuuteen ja yhteydenpitoon liittyviä keksintöjä ja monenlaisia apuvälineitä ikäväen avuksi. Myös elektronisten turvaratkaisujen määrä kasvaa. Esimerkiksi gps-paikannusta dementikoille on jo nyt.

Vanhusten asumiseen on kehitelty uudenlaisia yhteisöllisiä ratkaisuja niin Suomessa kuin maailmalla. Outokummussa eläkeläispariskunta perusti kotiinsa mummo- ja ukkikommuunin. Eri näiset asumisen yhdistykset eri puolilla Suomea ajavat ikäihmisten yhteisöasumista, jossa asuintalossa olisi tavallista enemmän yhteisiloja kuten kirjastoja, kuntosaleja ja ruokasaleja. Arjen puuhat hoituisivat yhdessä naapurien kanssa. Ainakin Helsingistä tällaisia yhteisöjä jo löytyykin.

Italiassa on muistisairaiden isovanhempien päiväkoteja sairaaloissa ja terveyskeskuksissa. Niissä vanhus voi viettää päivänsä, mikä helpottaa omaishoitajien arkea. Vanhukset syövät yhdessä aamupalan ja lounaan, ja heille on erilaisia aktiviteetteja kuten musiikkia, voimistelua ja maalausta. Toiminnan tarkoituksena on auttaa esimerkiksi muistiin, sosiaalisuuteen, rentoutumiseen sekä tilan ja paikan tiedostamiseen liittyvien taitojen ylläpitämisessä.

POLIITIKOTKIN MIETTIVÄT PARASTA TAPAA VANHETA

Keskustan kansanedustaja ja kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen pohti Savon Sanomien kolumnissaan 21.11.2018 vanhusten asumista otsikolla "Liian pitkään kotona?"

"EDUSKUNNASSA on ollut pitkään yhteinen näkemys siitä, että vanhusten laitoshoidon on vähennettävä ja kotihoitoon on panostettava. Linjausta laitoshoidon supistamisesta on tukenut sosiaali- ja terveysministeriön ja Kuntaliiton yhteinen laatusuositus ikäihmisten palveluiden kehittämisestä.

Voimassa oleva suositukset ovat viime vuodelta (2017). Suositusten tavoitteena on turvata hyvä ikääntyminen ja vaikuttavat palvelut ikäihmisille. Suosituksilla vahvistetaan viime vaalikaudella hyväksyttyä vanhuspalvelulakia.

Nyt on syytä arvioida kunnissa, maakunnissa ja valtakunnan tasolla, että olemmeko pystyneet toteuttamaan laitoshoidon vähentämisen ja kotihoidon lisäämisen halutulla tavalla. Arvelen ettemme ole. Huoleni on, että kotioiloissa on liian huonokuntoisia vanhuksia.

Kunta- ja maakuntatason päättäjien ja hoitotyöstä vastaavien tehtävä ei ole helppo: on vaikea saada hoitopaikkojen mitoitus vastaamaan todellista tarvetta. Muutoksia ei saada hetkessä aikaiseksi ja tiukka rahoitusraami luo puitteet toiminnalle. Vanhustenhoidossa hoidettavat ja omaiset haluavat lähipalvelujen toteutuvan nyt ja tulevaisuudessa. Näin minäkin ajattelen.

Ikäihmisten ja vanhusten turvallinen asuminen vaatii uutta ajattelua. Olemme toimineet liian hitaasti erilaisten yhteisöllisten asumismuotojen kehittämiseksi. Vanhenemme yksilöllisesti, mutta varmasti. Toiselle muistisairaus tulee jo varhaisessa vaiheessa, toinen pärjää pää kirkkaana ja enemmittä sairauksitta 100-vuotiaaksi. Puolison menettäminen ja läheisten kaukana asuminen tuovat monelle yksinäisyyden.

Tänä vuonna on virinnyt laajempi keskustelu valtakunnallisesta vanhusasiavaltuutetusta. Valtuutettu toimisi vanhusten puolestapuhujana samaan tapaan kuin lapsiasiavaltuutettu. Viime vaalikaudella vanhuspalvelulakia hyväksyttäessä eduskunnasta ei löytynyt enemmistöä viran perustamiseen. Tällä vaalikaudellakaan asiassa ei ole edetty.

On myös esitetty, että valtuutetun tehtävät tulisi viedä eduskunnan oikeusasiamiehen tehtäviin.

Oma kantani edelleen on, että pitäisi olla riippumaton vanhusasiavaltuutettu, joka toimisi vanhusten kanavana tuoda keskusteluun vanhusten hoitoon liittyviä kysymyksiä ja siten vauhdittaisi päätöksentekoa vanhusten asemaa paremmin huomioivaksi."

Ikäihmisten ja vanhusten turvallinen asuminen vaatii uutta ajattelua. Olemme toimineet liian hitaasti erilaisten yhteisöllisten asumismuotojen kehittämiseksi.

Yhdistyksen hallitus paljon vartijana

Pekka Loikkanen on toiminut Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen tilintarkastajana runsaat kymmenen vuotta. Tilintarkastuslainsäädännön muutoksen myötä myös yhdistyksissä edellytetään nykyään ammattitilintarkastajien käyttöä.

Loikkanen toteaa, että hallituksella on myös yhdistystoiminnassa tärkeä rooli, vaikka monesti hallitus työskentelee taustalla ja toimitusjohtaja on enemmän esillä julkisuudessa. Hallituksen vastuasiat ovat olleet esillä paljon viime aikoina, ja sen seurauksena ymmärrys hallituksen vastuista on parantunut. Vastuu korostuu myös yhdistyksissä, koska niissä ei ole osakkeenomistajia, jotka kiinnostuneena valvoisivat sijoitustensa käyttöä. Yhdistysten hallitukset saattavat koostua paljolti myös maallikoista, mutta Kuopion Vanhustenkotiyhdistys on onneksensa löytänyt hallitukseensa kokeneita alan toimijoita.

- Hallituksen yksi tärkeimmistä tehtävistä on onnistua toimitusjohtajan valinnassa. Koska toimitusjohtaja valmistelee asiat hallitukselle, on hänen oltava asioihin syvällisesti perehtynyt. Hänen esityksiensä pohjaltahan hallitus tekee päätökset.

- Lisäksi hallituksen tehtävänä on muun muassa järjestää sisäinen valvonta, jolla varmistutaan yhtiön sisäisten prosessien kontrollitoimintojen toimivuudesta. Yleisesti sisäinen valvonta on kehittynyt. Tilintarkastajan tulee omassa työssään arvioida, onko sisäinen valvonta ollut riittävää.

- Kaikessa valvonnassa pätee vanha sanonta ”Luottamus hyvä, valvonta parempi”, Loikkanen sanoo. Kuopion Vanhustenkotiyhdistystä hoidetaan pienellä tiimillä, mutta ammattitaitoisesti ja asianmukaisesti.

Yhdistyksen kiinteistömassasta suurin osa on Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARAn lainoittamaa tuotantoa, ja ARAn lainan myöntäminen jo itsessään edellyttää huolellista taloudenpitoa ja raportointia, toisinaan myös tilintarkastajan lausuntoa.

Niilo Kalsi huomauttaa, että rakennuttamiskokemusta omaamattomia hallituksia alkaa sille yhdistyslaissa asetettu kollektiivinen vastuu hirvittää, kun on tehtävä isoja investointeja. Yhdistys onkin laatinut hallitukselleen koulutuspaketin ja ottanut toiminnalleen vastuuvakuutuksen. Ensimmäisinä vuosikymmeninä hallituksen jäsenet valittiin ajan tavan mukaan poliittisin mandaatein, mutta ei

enää vuosikymmeniin. Ainoastaan sopivalla asiantuntemuksella ja vaikutusmahdollisuuksilla on merkitystä.

Edessä valoisa tulevaisuus

Puheenjohtaja Jukka Pulkkinen ja jäsen Raimo Purovesi näkevät yhdistyksen tulevaisuuden hyvänä, mutta ikääntyvän väestön määrän kasvu huolettaa heitäkin.

– Olemme nyt samassa tilanteessa kuin aikoinaan yhdistystä perustettaessa. Silloinkin raha oli ykkösasia. Ilman yhdistyksen perustamista ei kaupungilla olisi ollut mitään mahdollisuuksia käyttää yhteiskunnan rahaa vanhusten asumisen järjestämiseen. Järjestely osoittautui hyväksi ratkaisuksi. Vaikka Kuopion Vanhustenko-

KUOPION Vanhustenkotiyhdistyksen hallitus vuonna 2019: Ylhäältä vasemmalta Olli Jääskeläinen, Hannu Harjunheimo, Pekka Lindell, Raimo Purovesi, Jukka Pulkkinen ja Niilo Kalsi. Kuvasta puuttuu Kirsi Hovinen.

tiyhdistys on tarjonnut välillä palvelujakin, on järkevintä ollut keskittyä vain rakentamiseen ja asumisen järjestämiseen. Mikä yhdistyksen rooli on jatkossa, sitä hallitus miettii.

Pulkkisen mielestä yhteiskunnassa on alettu hakea asumismuotoja laitoksen ja kodin välille. Yksi välimuoto on juuri tämä itsenäinen vuokralla asuminen, johon palveluja tuodaan asumisen turvaksi ja viihtyisyyden lisäämiseksi.

- Palveluiden äärelle täytyy senioriväen kodit rakentaa, mutta turvallisella laitoshoidollakin on paikkansa, ei kodista voida sairautta tehdä.

Niilo Kalsi näkee ikääntymisestä puhuttaessa yleisessä kielenkäytössä ongelman.

- Puhutaan vain hoivan tarpeesta, mutta pitäisi miettiä, mitkä ovat ikääntyvien ihmisten tarpeet kokonaisuutena. Kun ihmiset elävät pidempään, tulee dementiaa kansansairaus eikä dementiaa voi vain sairautena hoitaa. Dementikkojen asuminen vaatii aina tukea. Pitäisikö olla sosiaalitalkkareita, jotka huolehtivat pärjäämisestä ja ”katsovat perään”.

Kalsi kertoo, että yhdistys saa eri tahoilta ehdotuksia ja pyyntöjä rakentaa kiinteistöjä muillekin erityisryhmille kuten hoivakoteja dementikoille.

- Se ei kuitenkaan ole toiminta-ajatuksemme. Me keskitymme siihen, missä olemme hyviä eli tuottamaan laadukkaita koteja ikäihmisille. Toki mallimme auttaa myös hoivan järjestämistä. Vuokraamme tiloja hoivan tuottajille, esimerkiksi kaupungin kotipalvelulle. Kun asuntomme ovat keskittyneet tietyille alueille, on palvelujen tuottaminen tehokkaampaa.

Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen toimintatapa on kiinnostanut monia. Vieraita läheltä ja kaukaa on käynyt tutustumassa yhdistyksen taloihin. Kuopiossa pidettiin Euroopan Unionin asunto-ministereiden kokous syyskuussa 2000. Kokousta isännöi ministeri Suvi-Anne Siimes. Kokouksen osanottajat vierailivat Mäntylässä ja tutustuivat sen toimintaan ja asumiseen liittyviin teknisiin ratkaisuihin. Vierailijoita oli tulkkina toimineen Kalsin mukaan ihmetyttänyt, miksi talot oli rakennettu keskelle metsää, koska muita taloja ei vielä silloin näkynyt. Suomalaisia vierailijaryhmiä käy usein. Vierailijat haluavat tietää, miten kohtuuhintainen rakennuttaminen onnistuu ja miten yhdistys hoitaa rahoitusjärjestelyt.

Savon Sanomat 25.9.1999

Vanhukset ja kestävä kehitys tuovat ministerit Kuopion EU-kokoukseen

*Saksan ja Itävallan
asuntoministerit
jäävät pois
tulkkausriidan
seurauksena*

KUOPIO

SS

Kuopiossa sunnuntai-iltaan alkavan EU-asuntoministerikokouksen teemoina ovat vanhusten asuminen sekä kestävä asuminen, rakentaminen ja kaupunkikehitys.

Aivan vähämerkityksisen asian takia ministerit eivät Kuopioon saavu: Euroopassa lasketaan olevan lähes 60 miljoonaa yli 65-vuotiasta ihmistä ja määrä on kaiken aikaa kasvussa.

Aikaisemmissa asuntoministereiden kokouksissa kestävä kehitys tavoitteet on liitetty asumiseen ja rakentamiseen. Kuopion kokouksessa käsiteltävänä on nyt otettu myös kestävä kaupunkikehitys.

Kuopion kokoukseen saapuvat kaikki EU-maat Saksaa ja Itävaltaa lukuunottamatta, jotka boikotoivat kokousta tulkkausriidan vuoksi.

JUHA POUTANEN

Kotimaa, sivu 7

EU:n asuntoministerit tekevät tutustumiskäynnin mm. Männistössä sijaitsevaan Mäntylän palvelutaloon, jota pidetään malliesimerkkinä laadukkaasta vanhusten asumisesta.

Pekka Loikkanen tilintarkastajana näkee, että kaukokatseisuus on menestyksen ehto. On nähtävä, mihin suuntaan ala on valtakunnallisesti menossa pidemmällä aikavälillä.

– Kasvun tulee olla hallittua ja pitkälle ennakoivaa. On seutukuntia, joissa on rakennettu liikaa, asuntoja jäänyt tyhjilleen ruuhka-vuosien jälkeen ja kiinteistöjen arvo vakuutena laskenut.

– Kuopion Vanhustenkotiyhdistys on tarkka kuluistaan, eikä ole ottanut tarpeettomia riskejä. Yhdistys kilpailuttaa rakentamisen ja on luonut toimivat ja luotettavat yhteistyöverkostot, joita käyttämällä ja joissa toimimalla näkee laajemmalle.

– Asuntomme eivät ole säilöjä, vaan asukkaiden koteja, Kalsi tiivistää.

– Jokaisesta valmistuneesta hankkeestamme olen ajatellut, että haluaisin itse asua tässä talossa.

KUOPIO Vanhustenkotiyhdistys on kiinnostanut monia alan toimijoita. Erityisen ansiokasta oli, kun EU:n asuntoministerit kävivät tutustumassa syyskuussa 2000.

Litteet

LIITE 1: Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry:n hallinto 1969–2019

Hallituksen puheenjohtajat

- Eino Luukkonen 1969–1993
- Markku Elonheimo 1994–2008
- Niilo Kalsi 2008–2017
- Jukka Pulkkinen 2018–

- Sorvali Väinö
- Suksi Keijo
- Tervomaa Vilho
- Tuomainen Ulla
- Turunen Sanna
- Vanttinen Olavi

Hallituksen jäseninä toimineet

- Elonheimo Markku
- Gustafsson Herman
- Haara Eero
- Harjunheimo Hannu
- Hovinen Kirsi-Marja
- Huuskonen Aino
- Jussila Eila
- Jääskeläinen Olli
- Jääskeläinen Seppo
- Kaikkonen Eila
- Kalsi Niilo
- Karpansalo Aleksi
- Karvanen Maire
- Kaukola Martti
- Kokko Olavi
- Kokkonen Aili
- Koponen Veikko S
- Koskinen Juhani
- Lehtinen Allan
- Leskinen Pauli
- Leskinen Voitto
- Lindell Pekka
- Luoma Viljo
- Luukkonen Eino
- Lyra Pentti
- Marjanen Juha
- Maunula Verner ”Venni”
- Oravainen Kaarlo ”Kalle”
- Parviainen Kerttu
- Pirinen Aulis
- Pulkkinen Jukka
- Purovesi Raimo
- Siivola Juha

Isännöitsijät/toiminnanjohtajat

- Aulis Karpansalo 1972–1975
- Matti Partanen 1975–1981
- Helena Jääskeläinen 1981–
1991 isännöitsijä, 1992–1994
toiminnanjohtaja
- Veijo Hyvärinen 1994–2002
toiminnanjohtaja, 2003–2018
toimitusjohtaja
- Sirpa Luttinen toiminnanjohtaja 2018–

ASOAsunnot Kuopion Seniorit Oy:n

toimitusjohtajana on toiminut Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry:n toimitusjohtaja Veijo Hyvärinen, hänen jälkeensä työtä jatkaa toiminnanjohtaja Sirpa Luttinen. Hallituksen puheenjohtajana oli ensiksi Markku Elonheimo ja hänen jälkeensä Niilo Kalsi. Jäseninä ovat ke-sällä 2019 Pekka Lindell ja Jukka Pulkkinen.

LIITE 2: Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry:n kiinteistöt 1969–2019

Kohteen nimi	valmistui	asuntoja	kerroksia	vuokra 2019
--------------	-----------	----------	-----------	----------------

1. Nykyisin yhdistyksellä olevat

Siikaniemenkatu 6: Alavan palvelutalo (asunto-osa siirtyi yhdistykselle Kuopion kaupungilta 1996)	1980			
– perusparannus	2000	50	4	9,95
Maljalahdenkatu 7 (siirtyi yhdistykselle Niiralan Kulma Oy:ltä 2005)	1989	58	A: 5/ B: 2	11,70/ 12,70
Sammakkolammentie 10: Rauhala	1993	38	4	10,70/11,70
Untamonkatu 5 A-B: Mäntylä (palvelutalo)	1995	51	5	9,50
Pyörönkaari 28: Pyörön palvelutalo (palvelutalo)	1998	50	6	10,20
Untamonkatu 5 C: Mäntylä (palvelutalo)	1999	37	5	9,90
Untamonkatu 5 D-F: Mäntykoti	2011	78	5	10,80
Mailatie 3	2014	53	4	11,50
Untamonkatu 3	2016	56	4	11,70
Melankatu 15: Honkakoti	2019	27	4	11,90

2. Yhdistyksen omistama asumisoikeustalo

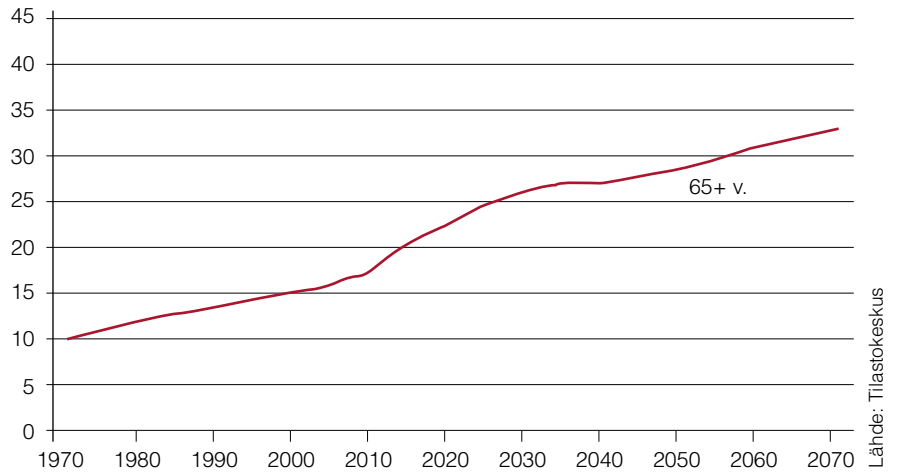
ASOAsunnot Kuopion Seniorit Oy:				
Sammakkolammentie 8	2004	52	4	7,80

3. Yhdistykseltä pois siirtyneet

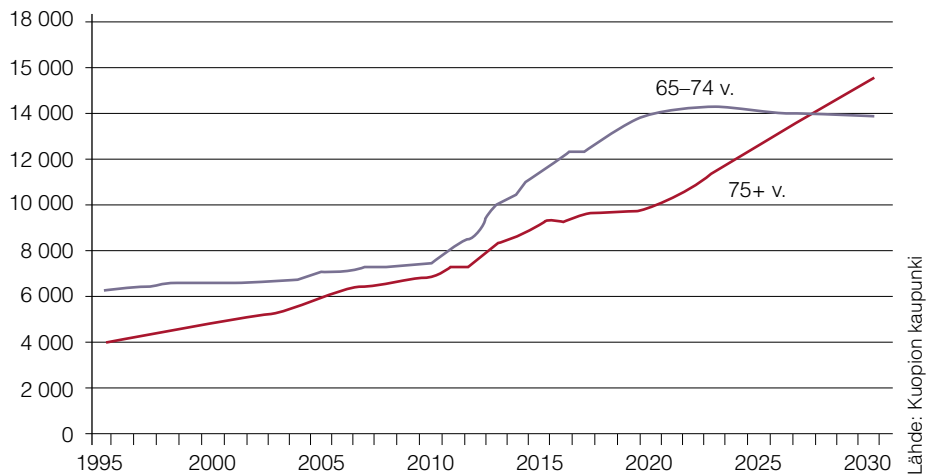
Ilmarisentie 8: Tiihottarenkoti (siirtyi Tekman Tuki ry:lle 2012)	1972	69	7	-
Nurmitie 11: Särkikoti (siirtyi Kuopion Seudun Nuoriso- asunnot ry:lle 2012)	1984	46	rivitalo	-
Kotokuja 1 ja 5: Leväkoti (siirtyi Niiralan Kulma Oy:lle 2005)	1988	37	rivitalo	-

LIITE 3: Tilastotietoja

Suomen vanhusväestön ennuste vuoteen 2070 asti (%)

Kuopion vanhusväestön ennuste vuoteen 2030 asti (hlöä)

Lähteet

Kirjalliset lähteet

- Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry:n hallituksen pöytäkirjat, yhdistyskokouspöytäkirjat, muistiot, toimintakertomukset, muu arkistomateriaali
- Savon Sanomien, Viikkosavon ja Uutis-Kukon artikkelit
- Tukupotti-lehden, Vanhustyö-lehden ja Talentia-lehden artikkelit
- Vanhustyön keskusliiton www-sivut
- Tilastokeskuksen www-sivut
- Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARAn www-sivut
- Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEAn www-sivut
- Kuntaliiton www-sivut: läkkäiden palvelut
- Kansaneläkelaitos Kelan www-sivut
- Kuopion kaupungin www-sivut: Ikäihmisten palveluja
- Kuopion Väestöennuste vuoteen 2030: Talous- ja strategiapalvelut. 28.9.2015
- Vanhustyön tulevaisuuden visiot Kuopion kaupungissa. Päivi Tikkanen 25.3.2013
- Vanhuspolitiikka intressikamppailujen areenana: Pro gradu -tutkielma Suvi Haapakoski Jyväskylän yliopisto 2013
- Ikääntyneiden asuinpaikat nyt ja tulevaisuudessa: Suomen Ympäristökeskuksen raportti 20/2017
- Asumisen yhteisöllisyys ja hyvä vanhuus: Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta 17.5.2017
- Vanhuspalvelulain toimeenpano. Sosiaali- ja terveysministeriö. Päivi Voutilainen. 20.4.2015
- Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelman 2013–2017 väliarviointi. Ympäristöministeriön raportteja 7/2016.

Valokuvat

- Ellei kuvassa toisin mainittu, kuvaoikeudet ovat Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksellä.

Haastattelut

- Ansela Eija
- Asikainen Erkki
- Hakola Seija
- Harjunheimo Hannu
- Heino Liisa
- Hyvärinen Veijo
- Jääskeläinen Helena
- Jääskeläinen Seppo
- Kaitokari Paavo
- Kalsi Niilo
- Karjalainen Pirkko
- Keinänen Pirjo
- Kekäläinen Liisa
- Laakso Jukka
- Lehtinen Allan
- Leskinen Pauli
- Loikkanen Pekka
- Luttinen Sirpa
- Markkanen Jaana
- Nieminen Olli
- Nissinen Kyllikki
- Partanen Minna
- Pesonen Aira
- Pirinen Aulis
- Pulkkinen Jukka
- Purovesi Raimo
- Raatikainen Anni
- Soikkeli Marja
- Suominen Harri
- Tervomaa Vilho
- Tervonen Hilppa
- Tuomainen Ulla

Kertun iltarukaus

*O*i luojani suo tulla tänä yönä minulle
sun enkelis taivaasta minua varjele
sä suojele ja siunaa kaikki rakkaani
rauhassa maata anna outoin ja tuttujen
missä sairas kurja ja köyhä itkevä
hänen kyynelensä kuivaa ole hälle ystävä
mä silmäni nyt suljen isä taivainen
suo noustuani olla sun lapses armainen

Aamen.

Kerttu Hirvonen muutti Mäntylään 1995 ja asui siellä noin 10 vuotta.

Kääkeehän peremmälle!

Tämä kirja kertoo vuonna 1969 perustetun Kuopion Vanhustenkotiyhdistys ry:n historian. Yhdistys perustettiin rakennuttamaan kasvavaan kaupunkiin vuokra-asuntoja vanhuksille, joista moni muutti maaseudun puutteellisista asuinoloista palvelujen piiriin kaupunkiin.

Puolessa vuosisadassa Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksestä on kasvanut merkittävä itäsuomalainen senioriväestölle suunnattujen vuokra-asuntojen tuottaja ja ylläpitäjä. Vuonna 2019 yhdistyksellä on, yksi asumisoikeustalo mukaan lukien, 550 asuntoa Männistön, Puijonlaakson ja Petosen kaupunginosissa sekä keskustan alueella. Aukkaita on noin 600. Yhdistyksen kiinteistöissä toimii myös kaupungin ylläpitämät toimintakeskukset Männistön ja Petosen kaupunginosissa. Rakentamisen laatua kiitetään alan toimijoiden parissa. Asumisviihtyisyys on korkeaa kuten asukashaastatteluista voi todeta.

Tervetuloa kurkistamaan kuopiolaiseen senioriasumisen historiaan ja tähän päivään sekä asumisen arkeen Kuopion Vanhustenkotiyhdistyksen taloissa.